

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
שלח
תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

כדאי הוא רבי שמעון – דמתניתין, דאמר: נכתב ביום ונחתם בלילה — כשר. **לסמוך עליו בשעת הדחק** — שהלך זה לדרכו, או ניסת כבר בגט זה. **סבירא ליה** — לרבי יהושע בן לוי. **וכולן משום תנאי** — ואין כאן הקדמה, דתנאי נינהו, ואפילו לרבנן כשר. **משנה** על **העלה של זית** — תלושה. **ניתן לה את הפרה** — בגמרא מפרש טעמא. **גמרא** פנא = ואורפימנ"ט. **סקרתא** = צבע אדום שקורין במיניא"ר. **קומא** = שרף האילן. **חירתא דאושכפי** — = באדרמינ"ט. **כמי טריא** — מי נשמים. לשון מורי: מי טריא — מים ששורים בו פרי שהוא בעין עפצים b34ש"ש בלע"ז. **באבר** — ששף העופרת במים ומשחירים. **בשחור** — פחמין. **ובשיחור** — חרתא דאושכפי. **על גבי סיקרא** — שתי אותיות של סיקרא, והעבירה עליהם דיו בשבת. **מוחק** — על מנת לכתוב שתי אותיות בשבת – חייב. וזה מוחק התחתונות סיקרא, וכתב העליונות דיו. **פטור** — שהרי הוא בתחילה, לא כתב ולא מחק. **מוחק הוא** — ולא כותב, שמתחילה היה כתוב הגון מעתה. **מקלקל הוא** — והוה ליה למכותב על מנת שלא לכתוב, ולמאן דמיחייב – לא הוה מקלקל כל כך, שהרי כתבו ניכר. **כתב עליון כתב לענין שבת** — דהא אמרת לעיל: חייב שתים. **וכי מפני שאנו מדמין** — שאנו אומדים וסבורים, ואומדין מאומד לבנו **להחמיר. נעשה מעשה** — להקל? אפילו לענין שבת. אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש — לא דייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה. **מדמין** — פשושפצי"ר כמו: כמדומים. **מקרעין** — מסרטין. **והתני רבי חייא כתבו באבר בשר** – וכיון דכתב גמור הוא — הוה ליה כדיו על גבי סיקרא, דקאסרינן לעיל. **באבר** — לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחירו — אינו כתב. **במיא דאבירא** — מים ששרה בהן שחזקת אבר. **כמי מילין** — מים ששרה בהן עפצים שחוקים. **הא דאפיצא** — הקלפים מעובדים בעפצים — רושמין עליהן את הענדים במי מילין. דלא הוי כתב, שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר, הלכך אין מי מילין על גבי מילין. ומתניתתין – בדלא אפיצן. **בריוק** — רושמין להם ברוק. **תוראה** = ספסר של שוורים — משום עיגונא, כדלקמן, דלא משכחינן סהדי בקיאי, ובתוך כך יפרש זה לים, או יממת, ותיזוק ליבם. **אבל בשאר שטרות** — יחזיר אחר העדים בקיאים לחתום.

דיו דיותא – אומר רבינו תם: דדיו שלנו הוא קרוי דיו, ולא אותו שנעשין מעפצים, דההוא לא מיקרי דיו. מדתני רבי חנינא: כתבו במי טריא ואפצא כשר – משמע דלאו היינו דיו, דלא תני אלא הנך דלא תני במתני'. ובסמוך דפריך ארבי אבהו דאמר במי מילין מרבי חנינא, אמאי אלא פריך מדיו דמתניתין? ועוד: דספר תורה בעי דיו, כדאמרינן ב"הבונה" (שבת קג,ב): כתבה שלא בדיו – יגנז. ואספר תורה קאי, כדמשמע ב"הקומץ רבה" (מנחות לא,ב), והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ? והא אין מי מילין על גבי מי מילין? ועוד מדקדק רבינו תם מהא דאמרינן בפרק שני דנדה (כ,א): רבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק – והיינו דיו שלנו, שהוא יבש, ושייך לומר בו "פלי קורטא". והא דאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת כג,א): כל השרפים יפים לדיו, ושרף קטף יפה מכולן – ההוא שרף לאו דיינו גומי, דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים. אלא אומר רבינו תם: דשרף הוא לחלוחית קליפת הענ שעושין ממנו דיו שלנו, כמו "זו שירפה מצור" דפרק קמא דנדה (י,ב) דהיינו לחלוחית דמים שבאשה. ובפרק "בל שעה" (פסחים לט,א): ירק מר יש לו שרף, וירק אין לו גומי, אלא לחלוחית. ומתוך כך אומר רבינו תם לכתוב בספר תורה בדיו של עפצים. ומה שמשמע בפרק "כל כתבי" (שבת קטו,ב) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה, פירשתי בפרק "כל כתבי".

קנקנתום חרתא דאושכפי – פירש בקונטרס: אדרמנ"ט. וב"שיחור" דקתני בברייתא פירש נמי בקונטרס דהוא אדרמנ"ט. ואין נראה, דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתניתין. ואומר רבינו יצחק: דשיחור הוא אדרמנ"ט, וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (יג,א), דהיא קרקע ירוקה שקורין וידדריי"ל בלע"ז, ובערוך לועזו ויטריאול"ו. ורבינו תם נמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה: אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא, דלאו היינו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפרק קמא דעירובין (יג,א), ואם תאמר: דבמסכת נדה (כ,א) תנן: שחור כחרתא, ומפרש דהיינו חרתא דאושכפי, ואילו וידריאול"ו ירוקה היא כזכוכית, ועל שם כך נקרא וידריאול"ו: וי"ש לומר: כשמתקנין אותה לתת לתוך הדיו – אז היא משחרת. **דיו** על גבי דיו פסור – תימה: דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא בלום הוא לענין שבת, והוא הדין לענין גט, דמדמי בסמוך לשבת, ומשמע דליכא מאן דפליג, ולקמן (כ,א) אמרינן: כתבו שלא לשמה והעבירה עליו קולמוס לשמה – באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן, דלרבי יהודה הוי כתב! ועוד: דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשרי! ואומר רבינו יצחק: דלקמן, ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה, וכתב השני עשהו לשמה – חשיב כתב לרבי יהודה, ולרב אחא – אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט. אבל הכא, שכתב שני אינו מתקן כלום – אפילו רבי יהודה מודה דלא חשיב כתב. ובפרק "הבונה" (שבת קד,ב) דתנן: כתב על גבי כתב – פטור. ואמרינן דלא כרבי יהודה – לא בעי לאוקמי בשאין כתב השני מתקן כלום, דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב. משום דמתניתין משמע ליה דבכל גוונא פטור, אפילו כתב גט או ספר תורה שלא לשמה, והעביר עליו בשבת קלמוס לשמה – להכי מוקי כרבנן. אבל לרב אחא בר יעקב על כרחך לא מיתוקמא מתניתין בכל ענין, דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוי כתב, ולדידיה אתיא מתניתין נמי כרבי יהודה, וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום. **מוחק** הוא – וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב, דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו. ומקלקל לא הוי, דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העלינה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה לבדה.

טעמא

פְּרִי הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְסָמוֹךְ עָלָיו בְּשָׁעַת הַדְּחָק.
- וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא הַכְּשִׁיר רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶלָּא לְאַלְתַּר, אֲבָל מִפָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים לֹא! - בְּהָהִיא דְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לֵיהּ. - וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנַיִם מִשּׁוּם עֵדִים, וְכוֹלָּן מִשּׁוּם תְּנַאי! - בְּהָהִיא דְּרֵישׁ לָקִישׁ סְבִירָא לֵיהּ. **מִשְׁנָה** בְּכָל כּוֹתְבִים; בְּדִיו, בְּסַם, בְּסִיקְרָא, וּבְקוֹמוֹס, וּבְקַנְקַנְתּוֹם, וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא. אֵין כּוֹתְבִין לֹא בְּמַשְׁקִין, וְלֹא בְּמִי פֵרוֹת, וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. עַל הַכֹּל כּוֹתְבִין, עַל הָעֲלָה שֶׁל זַיִת, וְעַל הַקֶּרֶן שֶׁל פָּרָה וְנוֹתְנִין לָהּ אֶת הַפְּרָה, עַל יָד שֶׁל עֶבֶד וְנוֹתְנִין לָהּ אֶת הָעֶבֶד; רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין כּוֹתְבִין לֹא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רִוּחַ חַיִּים, וְלֹא עַל הָאוֹכְלִים. **גְּמָרָא** דְּיוֹ - דְּיוֹתָא; סַם - סַמָּא. סִיקְרָא - אֲמַר רָבָה בַּר בַּר חָנָה: סִקְרְתָּא שְׁמָהּ. קוֹמוֹס - קוּמָא. קַנְקַנְתּוֹם - אֲמַר רָבָה בַּר בַּר חָנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חַרְתָּא דְּאוּשְׁכָּפֵי. "וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מִתְקַיֵּים" וכו'. לְאַתּוּיֵי מַאי? - לְאַתּוּיֵי הָא דְּתָנֵי רַבִּי חֲנִינָא: כְּתָבוֹ בְּמֵי טְרִיָּא וְאַפְצָא - כָּשֵׁר. תָּנֵי רַבִּי חִיָּא: כְּתָבוֹ בָּאֵבֶר, בְּשָׁחוֹר, וּבְשִׁיחוֹר - כָּשֵׁר. אִיתְּמַר: הַמַּעֲבִיר דְּיוֹ עַל גַּבֵּי סִיקְרָא בְּשַׁבָּת, רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: חַיָּיב שְׁתַּיִם, אַחַת מִשּׁוּם כּוֹתֵב, וְאַחַת מִשּׁוּם מוֹחֵק. דְּיוֹ עַל גַּבֵּי דְּיוֹ, סִיקְרָא עַל גַּבֵּי סִיקְרָא - פָּטוּר. סִיקְרָא עַל גַּבֵּי דְּיוֹ, אָמְרֵי לָהּ: חַיָּיב, וְאָמְרֵי לָהּ: פָּטוּר. אָמְרֵי לָהּ חַיָּיב, מוֹחֵק הוּא; אָמְרֵי לָהּ פָּטוּר - מְקַלְקֵל הוּא. בָּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: עֵדִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּתָב לַחֲתוֹם, מַהוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ לָהֶם בְּסִיקְרָא וְיַחְתְּמוּ? כְּתָב עֶלְיוֹן כְּתָב, אוֹ אֵינוֹ כְּתָב? - אָמַר לֵיהּ: אֵינוֹ כְּתָב. - אָמַר לֵיהּ: וְהָלֹא לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ, כְּתָב עֶלְיוֹן כְּתָב לְעִנְיַן שַׁבָּת! אָמַר לֵיהּ: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְדַמִּין נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה? אִיתְּמַר: עֵדִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים לַחֲתוֹם, רַב אָמַר: מְקָרְעִין לָהֶם גְּיִר חָלָק וּמְמַלְּאִים אֶת הַקְּרָעִים דְּיוֹ; וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בָּאֵבֶר. - בַּאֵבֶר סָלְקָא דַּעְתָּךְ? וְהָתְנֵי רַבִּי חִיָּיא: כְּתָבוֹ בָּאֵבֶר, בְּשָׁחוֹר, וּבְשִׁיחוֹר - כָּשֵׁר! - לָא קַשְׁיָא: הָא בְּאַבְרָא, הָא בְּמַיָּא דְּאַבְרָא. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר: בְּמֵי מֵילִין. - וְהָתְנֵי רַבִּי חֲנִינָא: כְּתָבוֹ בְּמֵי טְרִיָּא וְאַפְצָא - כָּשֵׁר! - לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאַפֵּיץ, הָא דְּלָא אַפֵּיץ, שֶׁאֵין מֵי מֵילִין עַל גַּבֵּי מֵי מֵילִין. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּרוֹק. וְכֵן אוֹרֵי לֵיהּ רַב פָּפָּא לְפָפָּא תּוֹרָאָה: בְּרוֹק. וְהָנֵי מִילֵּי בְּגִיטִּין, אֲבָל בִּשְׁטָרוֹת לָא, דְּהָהוּא דַּעֲבַד עִיבְּרָא בִּשְׁאָר שְׁטָרוֹת, וְנִגְדֵּיהּ רַב כָּהֲנָא.

תניא

מתניתא דרב — דאמר: מקרעין לחן נייר. **ברבנן** — דמכשירי לבולהו. **תרנמא** — להא דרב גמדא. **אקריאה** — שאם יודעין לחתום, אף על פי שאין יודעין לקרות — שפיר דמי. וקרו קמייהו אחריני, כרבנן. ודרב כהנא — בשאין יודעין לחתום, וגבי חתימה אמרן לדרב כהנא לעיל. **רב יהודה** — זקן היה ועיניו כהות, ובשהיה צריך לחתום בעד או בדיין מצטער בקריאת שטר, וקורהו וחותם. **מרא דארעא דישראל** — בקי מכל חבריו. ובמסכת נדה מפרש אמאי קרי ליה "מרא דארעא דישראל", בפרק שני (ב,ב), **רב נחמן** — דיין היה, ממונה מפי ריש גלותא, וחתנא דבי נשיאה, דבראמרינן ב"הערה והרהורים" (חולין קכב,ב), וסופרי הדיינים יראים ממנו, ולא משקרי. **דעביד בערבאות** — וחותמידם גוים, דאבשרנא להו לעיל (ג,ב) **ממשעבדי** — והא דאמרינן בפרק קמא: מבני חורי ולא ממשעבדי — בנעשה בהדיוט, דלית ליה קלא. **דחתימו עליה שהדי ישראל** — וישראל עשאוהו, אלא שכתבוהו לשון פרסי. **שכתבו** — כתב שלו. **בניסן** — משום תקנת ענגות. **שמא בבי מילין כתבוהו** — ונבלעו. ואמרן לעיל: כתבו במי טריא ואפצא — כשר. **נייר** — סתם נייר של עשבים הוא, ולא קלף מעובד עפעים. דאי עפיץ — הא אמרן: אין מילין על גבי מי מילין. **שטר פסים** — שטר פיוסים, שאומר לחבירו אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב, כדי שיראה עשיר. **שטר אמנה** — שכתב ללות ולא לזה, והאמינו לזה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן יולנו, ומסר לו את השטר. **לאוסרה** — משום אשתו. **הא ליכא כתב לא** — דאי בנייר חלק נמי אמרינן מגורשת, מכדי תנא אתא לאשמועינן דאף על גב דלא אקרינא אי גיטא הוי אי לא, ניחן דאמר לה "גיטא הוא" — לא הדר ביה הוי, ומחזקינן דגיטא הוא. ואי בנייר חלק נמי סבירא ליה הכי — לאשמועינן רבותא ניתרתא דנייר חלק! **כי אמר שמואל** — נמי שמגורשת — לא בסתמא, אלא בדקינא ליה לנייר. **בניא דנרש** — צבע שקורין פויל"ר, ומעבירים מי הצבע עליו, ופולט אותיות שבלע, ונראות. **השתא הוא דפלט** — ובשהיה בלועות לא היה כתב. חיישינן — שמא לא נבלעו יפה, ואם מת — אסורה לכהן. וחולצת ולא מתייבמת, דספק גרושה היא. **הני בי תרי** — עדי מסירה. **לבי ידיה** — תחת כנפי. **לא שביה** — וזו היא שזרק זה, ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד. **אבל תרתי תלת** — ואנו ראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד. **מדהא הואי** — על כרחך חדא הויא התם מעיקרא, ומדהא הואי — חברתה נמי אמרינן הואי התם, וזה גט זרק, ואימא עבדים שקלוה. **משום מי מילין** — שמא כתב לה גט מבחוץ, ואינו ניכר. **אין מי מילין כו'** — וכל גלילים של ספרי תורה שלהם עבודים בעפצים.

כריתות

מתני' **המביא גט מארץ הגזרות** — שגזרו עליה שלא תנשא בגט שכתבו בה, שמא תחזור לבעלה הראשון, שהיה בארץ הגזרות, ואומר לה: לא נתתי לך גט אלא מפני שהיה בעלך בארץ הגזרות, ואי אפשר לו לבוא לכאן, ועכשיו הרי הוא כאן, ואין לך רשות להנשא. **ואמר** — בעל הגט: **נכתב בארץ הגזרות ונחתם בארץ הגזרות** — ואין בו שום חשש, **ובא עד אחד והעיד שהוא כתב ידו של זה** — שהוא כתב ידו של בעל הגט, **ושל זה** — שהוא כתב ידו של עד אחד, **ושל זה** — שהוא כתב ידו של עד אחד, **ושל זה** — שהוא כתב ידו של עד אחד

בריתות דאית בה — שכתובה בה פרשת "וכתב לה ספר כריתות". **לה** — לשמה. **יהב זוזא לספרא** — לכתוב אותה פרשה לשם גירושיה. **הא בעינן שינה שמו ושמה** — דתנן לקמן (פ,א) דפסול, אלמא צריך לכתוב שמו ושמה. ואית דלא גרסי "שינה". ומאן דגריס ליה — משום מתניתין דלקמן, ואגב גררא גריס ליה. **מאי קא משמע לן** — כל הני? פשיטא לן דפרשה שבתורה אינה נגו עליו קולמוס — על כל אות ואות. **ונתבין לכתוב יהודה** — שהיה טוענה, וסבור שהוא צריך לכתוב יהודה. **ושעה ולא הטיל בו דלת** — דרי השם כתוב, אלא שהוא שלא לשמו. **ואנוהו** — התנאה לפניו במצות. **איהי כתבה ליה** — נותנת שכר הסופר, כדאמרינן בגמרא ד"גט פשוט" (בבא בתרא קסח,א), משום הקנת ענגות. **אקנויי אקנו ליה רבנן** — ההוא זוזא מדידה, והוי כמאן דיהיב ליה איהו. דהפקר בית דין היה הפקר. **ונתן** — בר נתינה, שיהא שוה פרוטה. **העלה של יח** — שאינו שוה כלום. **דחזי ליאיצטריפי** — עם עלין הרבה, לשבוט עליהן או למאכל בהמה, ואף על גב דלא שוה פרוטה. אבל איסורי הנאה — לא. **ולא קלפוה** — משום דאמר לה משמא דיהודאה. **דרשה** — דזימנא אחריתי משמיה דרבים, כי היכי דליקבלוה מיניה. **אלמא** — מדטרח בולי האי דליקבלוה — אלמא להלכתא בוותיה. **חקק** — בטבלא בסכין. **עבד שיצא** — לחירות. **בכתב** שחקק **על גבי טבלא** — דק. **ופינקס** — בעין אותן של סוחרים, שחוקקים עליהן בעט. **ולא בכתב שעל גבי כיפה** — כעין כובע של צמר, ונותנות הנשים תחת צעיף קישורידן, כדאמרינן ב"במה אשה יוצאת" (שבת נז,ב). **אגויובתרי** — תכשיט, ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברושדי"ר בלע"ז. ואם רקמו עליהן אותיות הגט — אינו כתב, לפי שאינו כתוב וקבוע, אלא מוטל על הבגד ושני ראשיו תחובים. **הא דחק תוכות** — של אותיות, וצידדוהו, והאותיות בולטות — אינו כתב, לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם, והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות מאליהן. **הא דחק ירבותיהן** — של אותיות, דהיינו הן ממש, שישקע הכתב — זו היא כתיבה. **לא היה כתבי** — של ציץ שוקע, אלא בולט, כצורות של דיירי זהב. **והא דיירי זהב תוכות הוא** — דקא סלקא דעתיה כשהוא מכה בקורנס חותם המטבע על הדינר תוכות, וסבירנא צורת החותם שהיא שוקעת, והם מלאים — דוחקין את תוכו. וסבירנא צורת הדינר ונכנד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק, ומאיליה הצורה עומדת במקומה. וגבי ציץ כתיב (שמות לט) "מכתב פתוחי חותם" — אלמא כתיבה היא. **ואילו הכא יריבות** — שהיה הציץ דק כעין טס, וצר האותיות מעבר האחד, ודוחק ירבותיהן והן בולטות מעבר השני, כמו שמצויירים בסף והדב העשוי ליקבע בבלי עץ ששותים בהם יין. **רישמא** — חותם המטבע, שקורין קוינ"ץ. **מיחרין חריין** — התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חורצין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר, עד שעומדת צורת הדינר בולטת כמו שהיתה. ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס — לא הוי כתב, דתוכות הוא. **או בנופי מיבנף** — צורת החותם שהיא שוקעת, כשתוכותיה דוחקים את תוכות של דינר, ונכנס הזהב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה, ונמתח מתוך דוחקו ונכנס לתוך הצורה. ולאו ממילא הן, אלא על ידי מכת הקורנס הצורה עצמה נמתחת לתוך הרושם. **והרי כתבה בידים.**

הא

למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא – דוה מצי לאקשויי מלוחות, דכתיב בהו כתיבה בכמה קראי, והיה כתבם חקוק, כדכתיב (שמות לב) "חרות על הלוחות", אלא דניחא ליה למיפרך ומגט אגט.

התקבלי

א״ משום בריתות דאית בה הא בעינן וכתב לה לשמה וליבא – תימה: דלעיל מגילת סוטה משמע בפרק קמא דעירובין (יג,א) דמוחקין לה מן התורה, אפילו למאן דבעי כתיבה לשמה, דקאמר רב פפא לדמאן דאמר אין מגילתה כשרה להשקות זה סוטה אחרת – תורה דסתמא כתיבה – הכי נמי דמוחקינן! ויש לומר: דרב יוסף דשמעתין לא סבר לה כוותיה. אי נמי, סבר באידך תנא, דסבר: אין מוחקין לה מן התורה, וכמתניתין דבפרק "כל הגט" (ניטין כו,א) דתנן: הכותב טופסי גיטין – צריך שיניח מקום האיש כו', ודייק מהתם ברייש מסכת זבחים (ב,ב) דסתמא פסול, וכל שכן ספר תורה דלא איכתוב לשם גירושין כלל. ועוד נראה, דאפילו מאן דמכשיר במגילת סוטה למחוק מן התורה, אף על גב דבעי לשמה – מודה לענין גט דפסול. דבעידוכן בפרק קמא (יג,א) משמע דכולהו תנאי מודו בהנך דפרק "כל הגט" דחשיבי שאר לשמה, מדפריך התם: ולית לה לרב אחא בר יאשיה כתב לגרש את אשתו ונמלך כו'? ובמגילת סוטה סתמא כשר, משום דסתמאה שאין הכהן שעליו לכתוב מקפיד, ומסתמא ניחא ליה. אבל גבי גט – בעל סתמא לא ניחא ליה. אף על גב דפרך ממתניתין דגט ארבי אחא בר יאשיה דאיירי במגילת סוטה – לענין שלא לשמה לא משמע ליה לחלק.

הא בעינן שמו ושמה – אף על גב דמתניתין דפרק "הזורק" (ניטין פ,א) ד"שינה שמו ושמה" מוקמינן לה דהאי "הולד ממזר" כרבי מאיר, משמע דלרבנן לא הוי בשינה שמו אלא פסולא דרבנן. ומדנקט "שינה" ולא נקט "לא כתבו כלל" – משמע דבלא כתבו כלל כשר אפילו מדרבנן – הא ליתא, דעל כרחך לא כתבו כלל לרבי מאיר פסול מן התורה, דהא בעינן שיהא מוכיח מתוכו שהוא מגרש את אשתו, ובלא כתבו כלל – אין מוכיח. אלא אומר רבינו יצחק דלא מיירי בשינה שמו ממש – דאם כן הוה ליה למינקט "לא כתבו כלל", דפסול לרבי מאיר, דמתניתין רבי מאיר בדאמרינן התם, דהוי רבותא טפי, אלא שינה שמו – היינו שכתב שם דגליל בירושה, והשתא קאמר הבא שפיר: הא בעינן שמו ושמה וליבא, וכל שכן! דבלא כתבו כלל הוא דפסול.

דילמא נתינת גט הוא – וכן "שלף איש נעלו ונתן לרעהו" (רות ד) לא בעינן שוה פרוטה, אף על גב דכתיב "ונתן", וכן גבי תרומה חטה אחת פוטרת את הכרי, אף על גב דכתיב (דברים יח) "תתן לו" ובמתנות דת חטאת ובמתנות בהונות אין בו שיעור. והא דאמר אבא שאול בפרק "כל שעה" (פסחים לב,ב) דור שאבל תרומה לא מיחייבי בפחות משוה פרוטה משום דכתיב (ויקרא כב) "ונתן לבהן" וגו' ואין נתינה בפחות משוה פרוטה – היינו משום דתשלומי תרומה ילפינן מתשלומי מעילה, דתרוייהו תשלומי קדש מיקרו, וגמרי ב"חט" "חט" מהדדי. ולמאן דבעי בכריתות (ב,ב) "ואשר יתן ממנו על זר" שתהא נתינה בבזיון – היינו משום דסיבה היא, ואפקה בלשון נתינה לאפוקי ממשמעות דסיבה קאתי, דמשמע של שדוא, וצריך נתינה חשובה כמו "ונתן על התקדש" (ויקרא כב) דהוי בבזיון לרבנן דאבא שאול. וכן "לא יתן עליה לבונה" בפרק "כל המנחות" (ס,א) מצריך בזיון – היינו משום דשני מלשון שימה דאתחיל בה "לא ישים עליה שמן", או משום דומיא דהקטרת לבונה בחוץ, דהויא נמי מהקטרת איסור, דהוי בבזיון.

משמיה דרבים וקלסוה אלמא הילכתא כוותיה – פירש בקונטרס: מדטרחו עלה לקלסוה. ובפרק "מי שאחזו" (ניטין עז,א) לא יתכן לפרש כן, דקאמר: נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי – וקלסוה, משמיה דרבים – ולא קלסוה, אלמא לית הילכתא כוותיה. ואומר רבינו תם: דהכא דייק מדקלסוה כי אמר משמיה דרבים, ולפיכך נמי לא קלסוה כי אמר משמיה דיחיד מעיקרא. וקלמן איפכא.

התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתיך מהו – אף על גב דכתבו על איסורי הנאה כשר – דהיינו משום דיהיב לה מידא כל הגט, אבל הכא לא יהיב לה אלא בתורת פרעון.

על מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת – בפרק "מי שאחזו" (גיטין עח,א) קבעי: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? ומפרש לשון אחד: משום דסיפא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד, והוי תנאי בטל ומעשה קיים. דקסבר ההוא לישנא דאומר "על מנת" לאו כאומר "מעכשיו" דמי, ואין גט יכול לחול עד שתחזירהו, ואז אי"א להתגרש, שאין הגט בידה, הילכך, אף על פי שלא החזירתו – מגורשת. ורבא דקאמר בפרק קמא דקידושין (ג,ב): "הילך אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירו לי", החזירו יצא בו – לא סבר כההוא לישנא. אלא רבא לטעמיה, דמפרש בפרק "מי שאחזו" – משום דהוי מעשה קודם לתנאי. ואף על גב דבההיא דאתרוג נמי מעשה קודם לתנאי – לא דק רבא במילתיה למינקט התנאי כמו שצריך להתנות. ולהההוא לישנא דמפרש ב"מי שאחזו" (גיטין עד,א) משום דכל האומר "על מנת" כאומר "מעכשיו" דמי – לא הוי גט אלא אם כן החזירתו לבסוף, שנתקיים התנאי, ואז הוי גט משעה שבא לידה. **ספר** אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים – אף על גב דלקמן (כא,ב) דרשי רבנן "ספר" – לספירת דברים, מכל מקום דרשינן נמי הך דרשה דהכא. ואם תאמר: היכי מכשירין בפרק בתרא (גיטין פז,ב) שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני: הוה לן למיפסל בשני דפין משום "ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים שלשה ספרים", דאמרינן בפרק שני דסוטה (יז,א): כתבה בשני דפין – פסולה, ספר אחד אמר רחמנא כו'! ואור"י: דשני דפים דסוטה איירי בשתי תיבות, ולקמן איירי בקלף אחד בשני עמודים.

לא צריכא דמעורה – מכאן מדקדק רבי יצחק בר מרדכי דאין צריך בגט שתהא כל אות ואות מוקפת גויל מארבע רוחותיה, כדאמר הכא דמעורה. ורבינו יצחק אומר: דאין מכאן ראיה, דהא דקאמר דמעורה – היינו רגל ך' של שיטה עליונה בט' של שיטה שתחתיה, או ראש ל' בה' או בח' שלמעלה הימנה. ומכל מקום נראה לרבינו יצחק דאין צריך ראיה להכשיר, דדוקא בספר תורה תפילין ומזוזות בעינן שיהו האותיות מוקפות גויל, כדאמר בפרק "הקומץ" (מנחות לד,א) משום דכתיב בהו "וכתבתם" – כתיבה תמה, אבל בגט – ליכא קפידא, דאפילו ספר ודיו לא בעינן בגט, ד"ספר" דכתב בגט – לספירת דברים הוא דאתא (גיטין כא,ב).

בכתובת קקעק – מדאורייתא ליכא איסורא עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול, כדתנן בפרק שלישי דמכות (כא,א), ולרבי שמעון אינו חייב אפילו כתב וקעקע עד שיכתוב את השם – פירוש: שם דעבודה זרה, כדמפרש התם בגמרא. ומיהו, איסורא דרבנן איכא הכא, דאפילו אפר מקלה אסור ליתן על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע. ואפילו הויא הכא איסורא דאורייתא – מכל מקום הוי גט, כדאמרינן לעיל: כתבו על איסורי הנאה – בשר, אף על גב דאסור לכתוב, דהא מיתהני באיסורי הנאה. **הא** שמע דאמר ריש לקיש הגדרות אין להם חוקה. פירוש: לאלתר, אלא עד שלש שנים יש להם חוקה, כדאמרינן ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא לו,א). ואם תאמר: מתניתין דהוה ליה לאתויי, דתנן התם (כח,א): העבדים חזקתן שלש שנים מיום ליום, אבל לאלתר – לא! ועוד: מאי קא משמע לן ריש לקיש? מתניתין היא! ודחקן לומר כמו שפירש הרב רבי יהודה מקורביל"ל, דריש לקיש אתא לאשמועינן אפילו בבהאי גוונא דאיירי הכא, שהגט כתוב על ידו או על קרן של פרה, דאיכא הוכחה קצת דיהבינהו לאשה – אפילו הכי אין לה חזקה, ולהכי מייתי מריש לקיש. דאם כן הוה ליה לפרושי בהדיא, כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בבי האי גוונא. אלא יש לומר: דממתניתין לא שמעינן גדרות, דהוה אמינא דוקא עבדים דבני דעת, ועיילי מנפשייהו, אבל גדרות – אין דרכם לילך לבית איש נכרי, ולהכי הוה אמינא: הכא שהגט כתוב על ידו, ומוכח קצת שהוא שלה – יש לה חזקה, להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה, אף על פי שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו כמו עבדים. **אשה** לא ידעה לאקנויי – פירוש: בדבר שהוא מחזיר לה, ולא גמרה ומיקניא ליה. אלא בתורת שאילתה משאילתו לו. אף על גב דאמרינן לעיל דדמי כתיבת סופר אקנו ליה רבנן מדידה, מכל מקום טבלא דידה לא מקנו לה. ואם תאמר: וכי לא ידע מתני' [דכותבת] דפשיט מינה בסמוך דהאשה כותבת את גיטה? ויש לומר: דמצי לדחויי, דכותבת על קלף דבעל, אלא שנותנת שכר הכתיבה. ורב אשי דפשיט מינה – משמע ליה דאיירי בקלף שלה.

וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים – ואם תאמר: מה ענין שטרי הלואה לגט? דאינם אלא לראיה, ואפילו במלוה על פה היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול, כדאמרינן ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מב,ב) דמאן דיזיף – בצנעה יזיף, ומכר שיש לו קול אמרינן (שם מא,ב) המוכר שדהו בערים גובה מנכסים משועבדים! ונראה לפרש: דנראה לגמרא, דמסתמא, כיון שהיה מלוה לכל בני העיר – גם הם היו עושים לו טובה ונותנים לו במתנה, או מוכרים לו שדות, דפעמים שלא היו קניין לו אלא בשטר, כגון "שדי נתונה לך" או "מכורה לך", וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים.

אלא

הָא בָּעֵינָא "מִכְתַּב" וְלֵיכָא! - דִּבְרֵי זֶהָב וְלֹא כְּדִבְרֵי זָהָב, כְּדִבְרֵי זָהָב - דִּבּוֹלֵט, וְלָא כְּדִבְרֵי זָהָב - דְּאִילּוּ הָתָם מְנַוֵּאי, וְהָכָא מֵאַבְרָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: כָּתַב לָהּ גֵּט עַל טַס שֶׁל זָהָב, וְאָמַר לָהּ: "הִתְקַבְּלִי גִּיטֵּךְ וְהִתְקַבְּלִי כְּתוּבָּתֵךְ", מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: נִתְקַבְּלָה גִּיטָּהּ וְנִתְקַבְּלָה כְּתוּבָּתָהּ. אִיתֵּיבִיהּ: "הִתְקַבְּלִי גִּיטֵּךְ וְהִשָּׁאֵר לִכְתוּבָּתֵךְ" - נִתְקַבְּלָה גִּיטָּהּ וְהִשָּׁאֵר לִכְתוּבָּתָהּ; מַעֲמָא דְּאִיכָּא שְׁאָר, הָא לֵיכָא שְׁאָר - לָאו! - הוּא הַדִּין אַף עַל גַּב דְּלֵיכָא שְׁאָר, וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא שְׁאָר, אִי אָמַר לָהּ - אֵין, אִי לָא - לָא. מַאי מַעֲמָא? אֲוִירָא דְּמִגּוֹלְתָא הוּא. תָּנוּ רַבָּנָן: "חֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ וְהַנְייָר שֶׁלִּי" - אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת, "עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְייָר" - הֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת. בָּעֵי רַב פָּפָּא: בֵּין שִׁיטָּה לְשִׁיטָּה וּבֵין תֵּיבָה לְתֵיבָה, מַאי? תֵּיקוּ. וְתֵיפּוֹק לֵיהּ, דְּ"סֵפֶר" אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא - וְלֹא שְׁנַיִם וְשָׁלֹשָׁה סְפָרִים! - לָא צְרִיכָא, דִּמְעוּרֶה. בָּעֵי רַבִּי חֲמָא: הָיוּ מְחֻזָּקִים בְּעֶבֶד שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ וְגֵט כְּתוּב עָלָיו יָדוֹ, וַהֲרֵי הוּא יוֹצֵא מֵהֶחָת יָדָהּ, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן אַקְנְויֵי אַקְנֵי לָהּ, אוֹ דִלְמָא הוּא מְנַפְּשֵׁיהּ עָיֵיל? אָמַר רָבָא: אֲפִילּוּ הָיוּ שְׁלֹשָׁה סְפָרִים, דִּכְתַב שַׁיְכוֹל לְהַזְדַּיֵּיף הוּא! - וְלֵיבָּעֵי, תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַגְּדֵרוֹת אֵין לָהֶן חֲזָקָה. בְּעֵי רַבִּי חֲמָא: הָיוּ מְחֻזָּקִין בְּמַבְלָא שֶׁהִיא שְׁלָהּ וְגֵט כָּתוּב עָלֶיהָ, וַהֲרֵי הִיא יוֹצְאָה מֵהֶחָת יָדוֹ, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן אַקְנְויֵי אַקְנֵיתָא לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא אִשָּׁה לָא יָדְעָה לְאַקְנְויֵי? אָמַר אַבַּיֵי, תָּא שְׁמַע, אַף הוּא הֵעִיד עַל כַּפָּר קָטָן שֶׁהָיָה בְּצַד יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיָה בּוֹ זָקֵן אֶחָד וְהָיָה מְלַוֶּה לְכָל בְּנֵי הַכַּפָּר, וְכוֹתֵב בִּכְתַב יָדוֹ וַאֲחֵרִים חוֹתְמִים, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִכְשִׁירוּהוּ; וְאַמַּאי? הָא בָּעֵינָא "סֵפֶר מִקְנָה" וְלֵיכָּא! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן אַקְנְויֵי מַקְנֶה לְהוּ. אָמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּילְמָא

הא בעינא מבתב – פתחי' חותם. **מגואי** – מבה הרושם באותו צד שהצורה בולטת בו. אבל ציץ – דוחק מאברא, והיא בולטת מגואי. **הא ליכא שאר לא** – דמקום גט בעי למיתב לה מתנה במורה משום גירושין, ולא לשם פרעון, דכתיב "ונתן". **אי אמר לה** – "לכתובתיך". **אוירא** – גלוין. **והניר** – כל הנייר אני מעצמי. **אינה מגורשת** – דניחא דהנייר שלו – לא נתן לה כלום, דנמצאו אותיות פרוחות באויר. **הרי זו מגורשת** – ותחזיר, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. **נייר שבין שיטה לשיטה** – שלי, מהו? **דמעורה** – מעורה במקצת, שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה. **והרי הוא** – העבד. **יוצא מתחת ידה** – שהביאתו לפנינו, ואמרה: בעלי נתן לי העבד הזה, וגירשני בו, כדתנן במתניתין: **נותן לה העבד. מהו** – מי מהימנה בלא עדי מסירה, שהוא ועבשיו הוא בראשונה, או דלמא הוא מנפשיה אזל? **להודיע היא** – דלמא תנאה הוה בגיטא ומחקתיה, והדר כתביה. **בעדי מסירה** – שקראוהו. **וריבי אלעזר היא** – דאמר: אי אפשר לגט בלא עדי מסירה. **אלא לרבי בר חמא קשיא** – דבעיא דידיה בדליכא עדי מסירה היא. **כתובת קעקע** – אינה נמחקת עולמית. **הגודרות** – בהמות, על שם "גדרות צאן" (במדבר לב). **אין להן חזקה** – אדם שתפסן אינו יכול לטענן לבעליהם "מכרתם לי", דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו. **והרי היא יוצאה מתחת ידו** – שהוא בא לגרשה. **לא ידעה לאקנויי** – לא גמרה ומקניא דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה, ולא גירשה אלא בשלה, ואגן בעינן "ונתן". **אף הוא העיד** – רבי יהודה בן בבא, במסכת עדיות. **הכי גרסינן: והא בעינא ספר מקנה וליכא** – שהמקנה צריך לכתוב את השטר "שדי מכורה לך", דמההוא קרא נפקא לן בפרק קמא דקידושין (כו,א). **אלא לאו** – שמע מינה: כי מקני ליה – שפיר דמי, ואף על גב דאין בדעתו של נותן שיעבבנו המקבל אצלו.

זקן

וְקַן **שאני דידע לאקנויי** — שהוא חכם, וידע שאינו שטר אלא אם כן מקנהו לו לגמרי, וגמר דעתיה ומקני. אבל אשה לא ידעה כולי האי, ולא גמרה לאקנויי בדעתה, אלא בשאלה בעלמא. **לאחר חיתום שטרות** — לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו "ואני ערב". **גובה** — המלוה ממנו. **מנכסים בני חורין** — אבל לא ממשעבדי. כיון דליכא שטר בעדים — לית ליה קלא, והוה ליה כמלוה על פה. אלמא: כל אדם נמי מקנה, דהא האי שטרא בשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה, והיאך נכסי הערב הזה משתעבדים בו? והא בעינן "ספר מקנה", אי לאו דאקניה ניהליה מלוה לערב וחתם, והדר מסריה ניהליה. **כותבת את ניסה** — ומקניא ליה לבעל, ויהיב לה ניהלה. **והאיש כותב את שובריו** — פרעון הכתובה שפרע, ומקנהו לאשה, והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו להאיה בידו. **עליו** — על העבד. **קנאתהו** — לעבד בשטר מתנה זה, והגט שבידו. דהוה ליה האי עבד כחצרה, ונגיטה וחצירה באו לה כאחד. **וחצר מהלכת לא קנה** — דכי אמור רבנן: חצרו של אדם קונה לו — לאו בחצר מהלכת אמור, דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי. ורבא גופיה אמרה דלא קני, ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא ט,ב). **בכפות** — דאינו ראוי להלך. **חצירה הבאה לאחר מכאן** — כגון נתן לה גט בחצר חבירו, והלך בעל חצר ומכר לה את החצר, או נתן לה במתנה. והא ודאי אינה מגורשת, דמאן מגרש להה? דכשנתן הבעל הגט בחצר — לא שלה היתה, דתקני לה חצרה באילו נותנו בידה. וכי אתא האי חצר לידה — לאו מכח הבעל אתיא לה דניהוי נותן לה החצר והגט ביחד. **מה ידה דאיהא** — בגירושין על כרחה. **אף חצרה** — בעינן נמי דלהוי בין מדעתה בין בעל כרחה, כגון חצר שהיתה שלה קודם שזרק הגט לתוכה. **בעל בריחה ליתא** — דאי אמרה "אי אפשי לקבל מתנה ממנו" — לא קניא לה להא חצר, ולא מיגרשה ביה, דהא אמרה "לא ניחא לי למיקני". **[והא שליחות]** — אשה עושה שליח לקבלה מדעתה, אבל בעל כרחה — אינו נעשה שלוחה שתתגרש בקבלתו. אבל הבעל עושה שליח להולכה, ונותן לה על כרחה. וקמשמע שליח לקבלה — בפרקין דלקמן (סה,ב), דנפקא לן מ"ושלח" — קרי ביה ושלחה בלא מפיק ה"א. **קנוה** — אביה מקבל גיטה, כדנפקא לן בכתובות בפרק "נערה" (מז,א) מ"וירצאה... והיתה".

לא

אלא מהכא ערב היזעא כו' – קשה לרבינו יצחק: דבריש "הנושא" (כתובות קב,א) פליג רבי יוחנן וריש לקיש ב"חייב אני לך מנה בשטר", וקאמר התם: כתבאי, מדכר דערב, ופירש בקונטרס דפליגי אי חשיבא הודאה. אם כן משמע דערב מחייב ליה משום הודאה, שמודה דנעשה ערב בשעת מתן מעות, מדמייתי לה עלה. והכא משמע בהדיא שטרא הוא משעבד נפשיה להתחייב מעתה. ולפירוש רבינו תם דהתם, דלא מפרש משום הודאה – ניחא. ויש לומר: דבתרתי פליגי בן נגס ורבי ישמעאל, בין שכתב בשטר "ואני מודה שאני ערב" בין שכתב בו "ואני נעשה ערב מעכשיו". דרישא דקתני: ערב היזעא אחר חיתום שטרות – משמע דפליגי בהודאה, מדלא נקט בהאי לישנא: ערב שלא בשעת מתן מעות חייב. ומדמהדר ליה בסיפא: הרי שהיה חונק חבירו, משמע דפליגי נמי בחונק, ומייתי הכא מחונק, דמשתעבד אף על פי שלא היה השטר שלו. ולפירוש הקונטרס דפליגי בהודאה, אף על גב דתנן: הרציע עליו כתב ידו גובה בר' – התם בכתב וחתם תחתיו, ופלוגתייהו – שלא חתם, וערב נמי איירי בשלא חתם, אלא שכתב "אני ערב" [ומסר לו השטר בפני עדים].

והילכתא בכפות – בפות וישן בעינן, כדתשמע לקמן ב"הזורק" (עח,א).

דאמר: כתב לה גט ונתנו בידי עבדה, ישן ומשמרתו – דרי זה גט, ניעור – אינו גט, דהויא חצר המשתמרת שלא לדעתה. ופריך: ביישן אנאי הוי גט? חצר מהלכת היא! וכ"ת ישן שאני – והאמר רבא: כל שאילו מהלך לא קנה – עומד ויושב לא קנה? והילכתא בכפות. ופירש בקונטרס: בההיא קאמר רבא דניעור אינו גט. וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן. וליכא למימר דהכי פירושו: והילכתא בכפות – לא חשיב חצר מהלכת, דלא דמי לעומד ויושב, וכיון דכפות מועיל – ישן לאחוד נמי מועיל, ולעולם רבא לא איירי בכפות. דאם כן – אמאי קאמר רבא: ניעור אינו גט, דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה? אפילו הוי משתמרת לדעתה נמי, דחצר מהלכת היא. **אבל** בחצר לגזור משום חצרה דבאה לאחר מכאן – ואם תאמר: והא שמעינן שפיר מעבד דלא גזרינן משום חצרה דבאה לאחר מכאן! ויש לומר: דבעבד וראי לא גזרינן דאיירי אבל אי מעבד לא גזרינן משום חצרה דבאה לאחר מכאן – ואם תאמר: הא שמעינן שפיר דאיירי בכפות, ומילתא דלא שכיחא היא, ולא גזרו בה רבנן. **אמו** שליחות מידה איתרבאי בר' – ואם תאמר: דבפרק קמא דבבא מציעא (י,ב) אמרינן דחזר משום ידה אתרבאי ולא גרע משליחות, ובמציעה דזכות הוא – קני אף על פי שאינו עומד בצד חצירו ולא הוי דומיא דיד, דקני מכח שליחות דזכין לאדם שלא בפניו. אם כן הכא, דכתב לה שטר מתנה עליו, אף על גב דלא הויא דומיא דידה, דמתנה ליתא בעל כרחה – תתגרש מכח שליחות! וי"ל דזוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות, לקנות במידי דזכות הוא לו, אבל בשאר דברים – בעינן דומיא דידה. דאם לא כן – חצר מהלכת אמאי לא קנה? תקנה מטעם שליחות, כמו שליח מהלך, אף על גב דמטעם זה לא קני! ואם תאמר: רב שימי מאי קשיא ליה? אטו לא ידע דשליחות מ"ושלח" "ושלחה" איתרבאי? הא בריייתא היא בפרק שני דקידושין (נא,א) ומילתא דפשיטא היא לגמרי! וי"ל דזוקא: דרב שימי סבר: כיון דאשכחן בשליחות דמתגרשת בלא הגעת גט לידה, אף על גב דליתא בעל כרחה – לענין חצר נמי, דאיתרבאי משום יד – לא מיסתבר ליה למימר דקפיד קרא אהכי, דליהוי דומיא דיד. ואביי מהדר ליה דאין להביא ראיה משליחות לחצר, כיון דשליחות איתרבאי מ"ושלח" וחצר איתרבאי משום יד.

ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כרחה – משמע שרוצה לומר דאפילו איתרבאי שליחות מידה – ניחא. כיון דאשכחן שליחות בעל כרחה על ידי אב, אף על גב דשאר שליח לא הוי אלא מדעתיה – חשיב שפיר דומיא דידה. ותימה: דחצר מתנה נמי, אף על גב דליתא בעל כרחה – ניהוי דומיא דידה, כיון דאשכחן חצר בעל כרחה, בגון חצר שהיתה לה קודם לכן, דתנן ב"הזורק" (גיטין עז,א) דמגורשת! ואומר רבינו יצחק: דחצרה דמקודם לכן לא הוי בעל כרחה כמו שליחות דאב, דיכולה להפקירו ולא תתגרש עוד על ידו, אבל שליחות דאב אי אפשר לה לעכב בשום ענין שלא יקבל גט בעל כרחה. ודוחק. **שכן** אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה – ואפילו בעל כרחה של אב מתגרשת, כשנותן לו בעל כרחה, כדמוכח בפרק שני דקידושין (מד,א) דאמר: קדושין דמדעת – אביה ולא היא, גירושין דבעל כרחו – בין היא בין אביה. פירוש: כיון דבעל כרחו של אב מתגרשת – יכולה היא לקבל כמותו. וכן פירש שם בקונטרס. ועוד אמרינן התם: נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה, כיד אביה דמיא או כחצר אביה דמיא? משמע דעל ידי חצר אביה מתגרשת שלא מדעתו כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו, אפילו אם כחצר אביה דמיא.

זְקַן שַׁאנִי, דְּיָדַע לְאַקְנוּיֵי! אֶלָּא אֲמַר רָבָא, מֻהֲכָא: עֲרַב הֵיזְעָא לְאַחַר חֲתִימַת שְׁטָרוֹת, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. - אֲמַר רַב אַשִׁי: מַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא גַּבְרָא שָׁאנֵי, דְּיָדַע לְאַקְנוּיֵי! אֶלָּא אֲמַר רַב אַשִׁי, מֻהֲכָא: אִשָּׁה כּוֹתֶבֶת אֶת גִּיטָּהּ, וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ, שֶׁאֵין קַיָּם הַגֵּט אֶלָּא בְּחוֹתָמָיו. אֲמַר רָבָא: כָּתַב לָהּ גֵּט וּנְתָנוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ, וְכָתַב לָהּ שְׁטַר מַתָּנָה עָלָיו - קְנָאַתְהוּ וּמְתָנֶשֶׁת בּוֹ. וְאַמַּאי? חָצֵר מְהַלֶּכֶת הִיא, וְחָצֵר מְהַלֶּכֶת לֹא קָנָה! וְכִי תֵּימָא: בְּעוֹמֵד וְיוֹשֵׁב לֹא קָנָה! וְהִלְכְתָא: בִּכְפוּת. וְאָמַר רָבָא: כָּתַב לָהּ גֵּט וּנְתָנוֹ בְּחֲצֵרוֹ, וְכָתַב לָהּ שְׁטַר מַתָּנָה עָלָיו - קָנְאַתְהוּ וּמְתָנֶשֶׁת בּוֹ. וְצִרְיָכָא; דְּאִי אַשְׁמְעִינַן עֶבֶד, הָנֵי אָמְרִינַן דְּזָקָא עֶבֶד, אֲבָל חָצֵר - לֵימָא מִשּׁוּם חֲצֵרָהּ הַבָּאָה לְאַחַר מִכָּאן; וְאִי אַשְׁמְעִינַן חָצֵר, הָנֵי אָמְרִינַן דְּזָקָא חָצֵר, אֲבָל עֶבֶד - לֵימָא כְּפוּת, קָא מַשְׁמַע לָן. אֲמַר אַבַּיֵי: מִכְּדֵי חָצֵר מֵהֵיכָא אִיתְרַבֵּי? מִיָּדָהּ, מַה יָּדָהּ דְּאִיתָא בֵּין מַדְּעָתָהּ וּבֵין בְּעַל כָּרְחָהּ - אַף חֲצֵרָהּ דְּאִיתָא בֵּין מַדְּעָתָהּ וּבֵין בְּעַל כָּרְחָהּ. וְהָא מַתָּנָה - מַדְּעָתָהּ אִיתָא, בְּעַל כָּרְחָהּ לֵיתָא! - מַתְקִיף לָהּ רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי, וְהָא שְׁלִיחוּת לְקַבָּלָה, דְּמַדְּעָתָהּ אִיתָא, בְּעַל כָּרְחָהּ לֵיתָא, וְקָא תָנֵי שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה! - וְאַבַּיֵי? אַטּוּ שְׁלִיחוּת מִ"יָּדָהּ" אִיתְרַבֵּי? מִ"וְשִׁלְּחָה" "וְשִׁלְּחָה" אִיתְרַבֵּי, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שְׁלִיחוּת לְקַבָּלָה נַמִּי אַשְׁכַּחַן בְּעַל כָּרְחָהּ, שֶׁכֵּן אָב מְקַבֵּל גֵּט לְבִתּוֹ קְטַנָּה בְּעַל כָּרְחָהּ. "עַל הָעֲלָה שֶׁל זַיִת" וכו'. בְּשֶׁלָּמָא יָד דְּעֶבֶד לֹא

אבתי דאיירי בכפות – הוה מצי למיפרך: מאי איירי דניעור אינו גט משום דמשתמרת שלא לדעתה? אפילו משתמרת לדעתה נמי, דחצר מהלכת היא. אלא דעדיפא מינה פריך. **אבל** בחצר לגזור משום חצרה דבאה לאחר מכאן – ואם תאמר: הא שמעינן שפיר מעבד דלא גזרינן משום חצרה דבאה לאחר מכאן! ויש לומר: דבעבד וראי לא גזרינן דאיירי

על עלה של זית – דוקא עלה של זית ויביאנו בו, דמתקיים. כדתניא בתוספתא: על עלה של זית וחרוב ודלעת, וכל דבר שהוא של קיימא – כשר, אבל עלה של ברישין ובצלים, ועלה ורדים, ועלה יקוטות, וכל דבר שאינו של קיימא – פסול. **יצא** זה שמחוסר כתיבה קציצה כו' – פירש רבינו שמואל: דוקא בבעלי חיים או במחובר לקרקע, שעוקר דבר מגידולו – חשיב מחוסר קציצה. ותדע, דבסמוך איפליגינו אביי ורבא כשבכתו על עלה של עציץ נקוב, דרבא גזר שמא יקטום, אבל כשאינו נקוב – משמע אפילו יקטום כשר. וכן פירש הרב רבי שמעיה בפירושו. ואם כתב בו בקלף גדול, ואחר כך חתכו – לפי זה כשר. ומעשה היה בימי הרב רבינו יצחק ברבי מנחם ופסלו, ונחלקו עליו גדולי הדור. ובהלכות גדולות פוסל, וכן רבינו תם היה מחמיר, מדקאמר בסמוך: כתבו על חרס של עציץ נקוב – כשר, דשקיל ליה ויהיב לה ניהליה. והא דלא פליג עלה רבא – משום דליכא למיגזר שמא ישבר העציץ, דאין דרך לשוברו, כמו בקרן של פרה דלא גזרינן שמא יקצץ, דאין דרך ליקצץ. ודוקא בעלה גזרינן שמא יקטום. ולאו דוקא נקט עלה של עציץ נקוב, דהוא הדין כשאינו נקוב, אלא משום רובותא דאביי נקטיה, דאפילו בנקוב מכשיר. ועוד אומר רבינו יצחק: דמסתבר דאין האשה קונה את הגט שכתוב על עלה של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו כל זמן שלא פסקה יניקת העלה, כדאמרינן בסמוך: מכר בעל זרעים לבעל עציץ – לא קנה עד שיחזיק בזרעים, אבל במשיכת העציץ לא קנה, דאכתי חשיבי מחוברין בשעת משיכה. והא דאמרינן אביי משום דשקיל ליה ויהיב לה – היינו דהניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ, דהשתא הוי רבותא טפי דמכשיר אביי בעציץ נקוב, דלא גזרינן דיהיב לה בפסיקת היניקה אטו בלא פסיקת היניקה. וקא משמע לן נמי אף על פי שעריך ליתן לה בפסיקת היניקה – לא חשיב בהכי מחוסר קציצה. ורבינו יצחק מייתי ראיה לפירש רבינו תם: דחשיב בפרק "בסוי הדם" (חולין פט,א) עפר עיר הנדחת מחוסר תלישה קביצה ושריפה, ויותר נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת. והא דלא חשיב לקורה הנעוצה בארץ מחוסר תלישה בפרק "נגמר הדין" (סנהדרין מו,ב) – משום דלא חשיב חיבור לקרקע כולי האי. ולרבינו תם דוקא נתחך מקלף גדול חשיב מחוסר קציצה, אבל חותך מן הגוף דבר מועט, כמו שעושין לייפותו – לא חשיב בהכי מחוסר קציצה, כדאמרינן לעיל: גזייה לזמן ויהביה ניהלה כו', בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו, גבי "הנייר שלי" – משמע דדבר מועט לא חשיב מחוסר קציצה. **תלמוד** לומר וכתב לה מכל מקום – ואם תאמר: ואימא "וכתב" – בלל, "ספר" – פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט! ויש לומר: "ונתן" – חזר וכלל. אף על גב דלא מייתי אלא בללא קמא – הכי נמי אשכחן בפרק קמא דקידושין (כא,ב): "מרצע", אין לי אלא מרצע, מנין לרבות הסול וכו' – תלמוד לומר "ולקחת" – כל דבר הניקח ביד, ולא מייתי בברייתא כללא בתרא. ובסוגיא דהתם מוכח דכלל ופרט וכלל קא דריש, "ונתת באזנו" – חזר וכלל. **מה** ספר דבר שאין בו רוח חיים – לא בעי למימר: מה ספר דבר הבא מבעלי חיים כו' – לאפוקי עלה וטבלא ופינקס. אף על גב דבפרק קמא דקידושין (יז,א) גבי הענקה, אמרינן דאי כתיב "צאן" – הוה אמינא דוקא בעלי חיים אין, אבל גדולי קרקע – לא, שמא לא חשיב כל כך צד חשוב דבר הבא מבעלי חיים כמו צד של בעלי חיים עצמו. ועוד: דהכל כפי מה שדומה לחכמים נקיט בכל אחד ענין הראוי לו, דבפרק "בכל מערבין" (עירובין כו,ב) נקט פרי מפרי וגידולי קרקע, ובסוכה (יא,ב): מה חגיגה דאין דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ) (ואינו אוכל). **נכתבים** מתגרשת – תרי "וכתב לה" כתיב, אחד דרשינן "וכתב לה" – לשמה, ומ"וכתב" אחרינא – בכתיבה מתגרשת, ומ"לה" – לה, ולא לה ולחברתה. **ואינה** מתגרשת בכסף – הך דרשה – לרבא, אבל לאביי נפקא ליה דאינה מתגרשת בכסף מטברא. דיאמרה: כסף מכניס כו'. ומכל מקום איצטריך לדידיה נמי "וכתב" למעוטי חליצה. והתם מנמעט חליצה מספר כורתה – היינו דרשה דרבי יוסי הגלילי, ונקט לה לפי שהיא פשוטה, וכן רגיל בכמה דוכתי. **שלא** תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות – תימה: הא אם מת אביה, או אם מכר – לא חשיב תו "בית אביה", כדתנן ב"השותפין" (בנדרים מו,א): "קונם לביתך שאיני נכנס" "שדך שאיני לוקח" – מת, או מכר לאחר – מותר! ויש לומר: דכל יוצאי חלציו קרוים "בית אביו", ואפילו שמת, כדתכתיב (בראשית לח) "שבי אלמנה בית אביך" גבי תמר, דכבר מת אביה, כדמוכחי קראי.

ורבי יוסי הגלילי מכרת כריתות כו' – קשה לרבינו תם: דבפרק "המגרש" (גיטין פג,ב) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה ד"כרת" "כריתות" לא דרשי, ורבי יוסי הגלילי הוא בכלל רבנן דהתם! ויש לומר: דלא דרשי "כרת" "כריתות" לדהיא דרשה דהתם, ולא בעי למימר דלא דרשי כלל.

לָא אֶפְשָׁר לְמִקְצָייֵהּ – דְּשִׁיוֵּר בְּמִצְוֹת, וְאֵינוֹ רָשַׁאי לְחַבֵּל בּוֹ, וְאִם חִבֵּל בּוֹ – יוֹצֵא לַחֲזִירוּת בְּרַאשֵׁי אֲבָרִים. אַלְמָא: אֵינוֹ רָשַׁאי לְחַבֵּל בּוֹ. **סַפֵּר** – מִשְּׁמוֹ קָלָא. **וְכָתַב לָהּ מִכָּל מָקוֹם** – מִדְּלָא כָּתַב "וְנָתַן סֵפֶר כְּרִיתוּת בִּידָהּ". **אִי כָּתַב בְּסַפֵּר** – מִשְּׁמוֹ יְכוֹתֵב בְּקֻלָּף, וּמִצְיַית לְמִימְרָא דְּרַבִּי מִ"וְכָתַב לָהּ" – דְּוַמְיָא דְּקֻלָּף הוּא דְּרַבִּי. **הַשְׁתָּא דִּכְתִיב סֵפֶר** – אֵין זֶה אֶלָּא כְּתִיבַת סֵפֶר כְּרִיתוּת, וְעַל כָּל מָה דִּבְעֵי לְכַתּוּב. **וְכָתַב לָהּ מֵאֵי עֲבִדֵי לֵיהּ** – לְדִידְהוּ לֹא אִיצְטְרִיךְ לְרַבּוֹת כָּל דָּבָר, שֶׁהֲרֵי לֹא קָבַע הַכְתוּב דָּבָר לְבִיאָתוֹ, וּמִ"וְנָתַן סֵפֶר כְּרִיתוּת" שְׁמַעְנַן. **וְאֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת בִּכְסָפָהּ** – אִם אָמַר לָהּ: הִילֵךְ פְּרוּטָה וְהִתְגָּרְשִׁי לִי בָּהּ. **אִקְּישׁ יְצִיאָה לִהְוָיָיה** – כִּדְכְתִיב "וְיָצְאָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר. **הוֹיָיה** – קִידּוּשִׁין, שֶׁמְּסוּרִה בְּהֶן עַצְמָהּ לְבַעַל. **מִסֵּפֶר כְּרִיתוּת** – מִדִּסְמִיךְ "כְּרִיתוּת" ל"סֵפֶר". **דִּבְרֵי הַכּוֹתֵב** – שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ תְּנַאי הַמְקַשְּׁרִין יַחַד, אֶלָּא תְּנַאי הַכּוֹרֵת וּמְבַדִּיל בֵּינֵיהֶם. **לְעוֹלָם אֵין זֶה כְּרִיתוּת** – שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי קְשׁוּרָה בּוֹ. **טִבְּרִיתוּת** – דְּמִצֵי לְמִיכְתַּב "סֵפֶר כְּרִית". **מִשְׁנָה** אֵין כּוֹתְבִין בְּמַחוֹבָּר – כְּדִכְתִיב "וְכָתַב... וְנָתַן", שֶׁאֵינוֹ מְחוֹבָּר קְצִיצָה. **כָּתַב עַל הַמְחוֹבָּר כו'** – בְּגְמָרָא פָּרִיךְ: הָא אָמְרַת אֵין כּוֹתְבִין נְייָר הַמְחוֹק – יָכוֹל לַחְזוֹר וְלִמְחֹק עַד הָעֵדִים, וּלְכוֹתְבוֹ, וְיַעֲיִיר תְּנַאי שֶׁהֵיכָה בּוֹ. וְלֹא מוּכְחָא מִילְתָא, דְּהָא עֵדִים נָמֵי עַל הַמּוּחָק חֲתוּמִים. וְכֵן דִּיפְתְּרָה, אֵין מַחֵק שְׁלֹו נִיכָּר. וּבְגְמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי דִּיפְתְּרָה. **וְחַכְמִים מְכַשִּׁירִין** – בְּגְמָרָא מְפָרֵשׁ לָהּ. **גְּמָרָא** **וְהוּא שֶׁיְּשַׁיֵּיר** – סִיפָּא דְּקָתָנֵי "כְּשֵׁר" – וְהוּא שֶׁיְּשַׁיֵּיר מָקוֹם הַתּוֹרָף, וְכֹתְבוֹ לְאַחַר תְּלִישָׁה. **תּוֹרָף** – גְּלוּיוֹ שֶׁל שְׁטָר, מָקוֹם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְהַזְּמַן. **וְרִבִּי אֶלְעָזָר הִיא** – מַתְנִיתִין דְּבֵי כְּתִיבָה בְּתַלְתֵּי, דְּדָרֵישׁ "וְכָתַב" דִּקְרָא אַכְתַּב הָגֵז וְלֹא אַחֲתִימַת עֵדִים – רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: חֲתִימַת הַגֵּז אֵינָהּ מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, הִילְכָּךְ "וְכָתַב" דִּקְרָא – אַכְתַּב הָגֵז קַאי. **חֲתוּמִי שְׁנֵינוּ** – בְּסִיפָא דְּמַתְנִיתִין: תַּלְשׁוּ חֲתוּמִין וְנָתְנוּ לָהּ – כָּשֵׁר, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּכְתַּב כּוּלּוֹ בְּמַחוֹבָּר. דְּכִי כָּתַב "וְכָתַב" דִּקְרָא – אַחֲתִימַת עֵדִים שֶׁהִיא עִיקָּר, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּשָׁקִיל לֵיהּ – לְכוֹלֵיהּ עִנְיָן וְאֵין כָּאן מְחוֹבָּר קְצִיצָה. וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִשְׁבֹּר הַחֶרֶס וְיִתֵּן לָהּ הַחֲתִיכָה, וְהִיא לֵיהּ קְצִיצָה – דְּלָא מִפְּסִיד לֵיהּ לְעִנְיָן.

דשקיל

רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְהוּא שֶׁשִּׁייֵר מְקוֹם הַתּוֹרָף. וְרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: עֲדֵי מִסֵּירָה כְּרִיתִי. וְהָכִי קָאָמַר: אֵין כּוֹתְבִין טוֹפֵס שֶׁאֵמָּא יִכְתּוֹב תּוֹרָף. כָּתְבוּ לַטּוֹפֵס וְתָלְשׁוּ, כָּתְבוּ לַתּוֹרָף וְנָתְנוּ לָהּ – כָּשֵׁר. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: "חֲתָמוּ" שָׁנִינוּ, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: עֲדֵי חֲתִימָה כְּרִיתִי. וְהָכִי קָאָמַר: אֵין כּוֹתְבִין תּוֹרָף גְּזִירָה שֶׁמָּא יְחַתּוֹם, כָּתְבוּ לַתּוֹרָף, תָּלְשׁוּ, חָתְמוּ וְנָתְנוּ לָהּ – כָּשֵׁר. כָּתְבוּ עַל חֶרֶס שֶׁל עֲצִיץ נָקוּב – כָּשֵׁר, דְּשָׁקִיל לֵיהּ וְיָהֵיב לֵיהּ נִיהֲלָהּ. עַל עֲלֵה שֶׁל עֲצִיץ נָקוּב – אֲבֵי אָמַר: כָּשֵׁר, וְרָבָא אָמַר: פָּסוּל. אֲבֵי אָמַר כָּשֵׁר, לֹא אֶפְשָׁר לְמִקְצָייֵהּ – דְּשִׁיוֵּר בְּמִצְוֹת, וְאֵינוֹ רָשַׁאי לְחַבֵּל בּוֹ, וְאִם חִבֵּל בּוֹ – יוֹצֵא לַחֲזִירוּת בְּרַאשֵׁי אֲבָרִים. אַלְמָא: אֵינוֹ רָשַׁאי לְחַבֵּל בּוֹ. **סַפֵּר** – מִשְּׁמוֹ קָלָא. **וְכָתַב לָהּ מִכָּל מָקוֹם** – מִדְּלָא כָּתַב "וְנָתַן סֵפֶר כְּרִיתוּת בִּידָהּ". **אִי כָּתַב בְּסַפֵּר** – מִשְּׁמוֹ יְכוֹתֵב בְּקֻלָּף, וּמִצְיַית לְמִימְרָא דְּרַבִּי מִ"וְכָתַב לָהּ" – דְּוַמְיָא דְּקֻלָּף הוּא דְּרַבִּי. **הַשְׁתָּא דִּכְתִיב סֵפֶר** – אֵין זֶה אֶלָּא כְּתִיבַת סֵפֶר כְּרִיתוּת, וְעַל כָּל מָה דִּבְעֵי לְכַתּוּב. **וְכָתַב לָהּ מֵאֵי עֲבִדֵי לֵיהּ** – לְדִידְהוּ לֹא אִיצְטְרִיךְ לְרַבּוֹת כָּל דָּבָר, שֶׁהֲרֵי לֹא קָבַע הַכְתוּב דָּבָר לְבִיאָתוֹ, וּמִ"וְנָתַן סֵפֶר כְּרִיתוּת" שְׁמַעְנַן. **וְאֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת בִּכְסָפָהּ** – אִם אָמַר לָהּ: הִילֵךְ פְּרוּטָה וְהִתְגָּרְשִׁי לִי בָּהּ. **אִקְּישׁ יְצִיאָה לִהְוָיָיה** – כִּדְכְתִיב "וְיָצְאָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר. **הוֹיָיה** – קִידּוּשִׁין, שֶׁמְּסוּרִה בְּהֶן עַצְמָהּ לְבַעַל. **מִסֵּפֶר כְּרִיתוּת** – מִדִּסְמִיךְ "כְּרִיתוּת" ל"סֵפֶר". **דִּבְרֵי הַכּוֹתֵב** – שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ תְּנַאי הַמְקַשְּׁרִין יַחַד, אֶלָּא תְּנַאי הַכּוֹרֵת וּמְבַדִּיל בֵּינֵיהֶם. **לְעוֹלָם אֵין זֶה כְּרִיתוּת** – שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי קְשׁוּרָה בּוֹ. **טִבְּרִיתוּת** – דְּמִצֵי לְמִיכְתַּב "סֵפֶר כְּרִית". **מִשְׁנָה** אֵין כּוֹתְבִין בְּמַחוֹבָּר – כְּדִכְתִיב "וְכָתַב... וְנָתַן", שֶׁאֵינוֹ מְחוֹבָּר קְצִיצָה. **כָּתַב עַל הַמְחוֹבָּר כו'** – בְּגְמָרָא פָּרִיךְ: הָא אָמְרַת אֵין כּוֹתְבִין נְייָר הַמְחוֹק – יָכוֹל לַחְזוֹר וְלִמְחֹק עַד הָעֵדִים, וּלְכוֹתְבוֹ, וְיַעֲיִיר תְּנַאי שֶׁהֵיכָה בּוֹ. וְלֹא מוּכְחָא מִילְתָא, דְּהָא עֵדִים נָמֵי עַל הַמּוּחָק חֲתוּמִים. וְכֵן דִּיפְתְּרָה, אֵין מַחֵק שְׁלֹו נִיכָּר. וּבְגְמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי דִּיפְתְּרָה. **וְחַכְמִים מְכַשִּׁירִין** – בְּגְמָרָא מְפָרֵשׁ לָהּ. **גְּמָרָא** **וְהוּא שֶׁיְּשַׁיֵּיר** – סִיפָּא דְּקָתָנֵי "כְּשֵׁר" – וְהוּא שֶׁיְּשַׁיֵּיר מָקוֹם הַתּוֹרָף, וְכֹתְבוֹ לְאַחַר תְּלִישָׁה. **תּוֹרָף** – גְּלוּיוֹ שֶׁל שְׁטָר, מָקוֹם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְהַזְּמַן. **וְרִבִּי אֶלְעָזָר הִיא** – מַתְנִיתִין דְּבֵי כְּתִיבָה בְּתַלְתֵּי, דְּדָרֵישׁ "וְכָתַב" דִּקְרָא אַכְתַּב הָגֵז וְלֹא אַחֲתִימַת עֵדִים – רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: חֲתִימַת הַגֵּז אֵינָהּ מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, הִילְכָּךְ "וְכָתַב" דִּקְרָא – אַכְתַּב הָגֵז קַאי. **חֲתוּמִי שְׁנֵינוּ** – בְּסִיפָא דְּמַתְנִיתִין: תַּלְשׁוּ חֲתוּמִין וְנָתְנוּ לָהּ – כָּשֵׁר, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּכְתַּב כּוּלּוֹ בְּמַחוֹבָּר. דְּכִי כָּתַב "וְכָתַב" דִּקְרָא – אַחֲתִימַת עֵדִים שֶׁהִיא עִיקָּר, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּשָׁקִיל לֵיהּ – לְכוֹלֵיהּ עִנְיָן וְאֵין כָּאן מְחוֹבָּר קְצִיצָה. וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִשְׁבֹּר הַחֶרֶס וְיִתֵּן לָהּ הַחֲתִיכָה, וְהִיא לֵיהּ קְצִיצָה – דְּלָא מִפְּסִיד לֵיהּ לְעִנְיָן.

דשקיל

דשקיל ליה — לעציץ, ויהיב ניהלה. **שמא יקטום** — העלה, והויא קציצה מן המחובר. **עד שיחזיק בזרעים** — עציץ הוי תלוש, ומיקני במשיכה. דזרעים הוי מחוברין, דזינן בקרקע, ונקנים בכסף בשטר ובחזקה, ר"ע שיחזיק" — כגון דניכש או עידר, דהויא חזקה. ובלא יהיב מעות קמיירי, דאי יהיב זוזי — מיקנו בכסף. **החזיק בעציץ** — ולא משכו לקנות, אלא עשה בו שום מלאכה במקומו. **אף עציץ לא קנה** — דמטלטלין לא מיקנו בחזקה. **נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ** — שהיה מונח על הגבול, ונוף הזרעים נוטה חוץ לעציץ חוץ לגבול. **כתר נקבו אזלינן** — שמשם הוא יונק, וחייב במעשר. **כתר נופו אזלינן** — ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ. **ובראשרוש** — חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל. **כולי עלמא לא פליגי** — דלא אזלינן תו בתר נוף, הואיל ומחובר ממש בארץ. **ובראשרוש לא פליגי** — ליכא למאן דאזיל בתר נוף. **שתי גגות זו על גב זו** — הוו אצל זו, וקרקעית האחת גבוה מחברתה, וגידור שלה זקוף, והירק בינתים בגידור הגבוהה, דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון, ונופו באוירו של תחתון. **של תחתון** — אזלינן בתר נוף. **כיקתני סומא** — שאם ירצה תחתון למלאות גגתו כו'. **ורואיל ובידו למחות וגורם לירק הזה** — זוכה בה, ולאו משום הטיית נוף. **מבל ותולין מעוברין זה בזה** — אין לך פירי באילן הזה שאין מקצתו מן הארץ שהוא טבל, ומקצתו מחוצה לארץ שהוא חולץ, לפי שהזיניקה מתערבת. **ונפקא מינה** — שאין מעשרין מטבל ודאי עליו, דהוי מן החיוב על הפסוה, ולא ממנו על טבל דאי. **חגל בחיוב** — מה שבתוך ארץ ישראל. **מקצת נופו בו'** — ואף על פי שכל שרשיו בארץ או בחוץ לארץ. **אלמא:** אזלינן בתר נוף. **מאי טעמא דרבן שמעון** — מהו הגדל בחיוב חייב? **הלא** הניקה של שרשין מעלה שרף בכל הפרי, **ושורשי עבר זה מעלים שרף לפרי שבעבר זה? דמפסיק צינמא** — שן סלע מבדיל באמצע השרשים, **ומפסיקין עד הגזע.** הלכך לרבן שמעון לא ינקי מהדדי. **ההדדי ערבי** — שהעץ מן הגזע ולמעלה שלם. **מר סבר אוירא מבלבל** — אף על פי שכל מה שיש מן השרשין בקרקע הוי מובדל, הואיל וכשיצא לאויר הוא מעורב ומבלבל, וניקי מהדדי. **ומר סבר** — אוירא לא מבלבל, הואיל ומחובר הקרקע מובדל בסלע שאינו מצמיח, ומיהו, היכא דכל שרשיו בארץ ישראל — ליכא מאן דאזיל בתר נוף. **שלש עורות הן** — חלוקין בשמותיהן ובשיעוריהן. **בשמשמי** — כמציה זו שלא נתקנה בחימוץ כדת הלחם. **קמיח** — מעובד בקמח. **לאפי הלכתא** — שיעוריהן חלוקין. **משקולית** — של עופרת. **עשויה להיות פוחתת, ומחפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת. רבעא דרבעא** — משקל קטן שלהן הוי. **חיפה** — מתוקן קצת, וראוי לחפות בו קמיעין. **לבתוב עליו את הגט** — כרבנן דמכשרי, ומיהו, קלף גמור דמליח וקמיח ואפיץ — לא שמיה עור, משום הכי לא מני בהדייהו. **ושיעוריה** תנן ב"המוציא יין" (שבת עט,ב): קלף — כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין. אבל דיפתרא — אינו כשר לתפילין, **הלכך שיעורו** בגט. **מאן חכמים** — כלומר, מאן ניהנו, ומאי טעמייהו דמכשרי? **רבי**

עציץ של אחד חרשים של אחר – הוא הדין דהוה מצי לאשמועינן הכל בעציץ וחרשים של אחד, אלא לרבותא נקט הכי, דאף על גב דבעל עציץ קונה – זרעים לא קנה, אף על פי שהם בתוך העציץ שלו.

החזיק בזרעים קנה עציץ – צריך עיון אם צריך לומר "אגב וקני" כמו בעלמא, דבאמרינן בפרק קמא דקידושין (כז,א), או שמא הכא לא צריך, דכיון דצריך עציץ לזרעים – בטל אגב זרעים. **וכן גבי שטר**, כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא. **ושמא** התם לא בעינן "אגב", משום דשטר אספרא דארעא הוא.

בתר נקבו אזלינן – למאן דאמר ב"הערה והרוסט" (חולין קכח,א), בדלעת הנטוע בעציץ שאינו נקוב ויוצאה חוץ לעציץ, הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו – הוא הדין אם עציץ בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ, דמהני יניקת הנוף לענין נוף גופה, והיכ במעשר. מכל מקום, לא חשיבא יניקת הנוף כיניקת שורש – דהא לא מטהרה יניקת הנוף מה שבתוך העציץ, והכא מחייב נוף מחמת יניקת העיקר.

ובראשרוש לא פליגי התנן שתי גגות כו' – קא סלקא דעתין דהא דקתני סיפא: אמר רבי מאיר ומה אם ירצה העליון כו' – שאין זה עיקר הטעם. מדקתני נמי התם: אמר רבי מאיר מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי – משמע דבסברא פליגי, אי זה מהן עיקר. ואמרינן נמי התם בגמרא בפרק "חבית והתעלייה" (בבא מציעא קיח,ב): ואוזדו לטעמייהו, אילן היוצא מן הגזע כו'. ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא. ותימה דלא מייתי הכא מערלה.

לא על נייר מחוק – שהכתב על הנייר שאינו מחוק ועדיו על המחק. אבל שניהם על המחק – כשר, דבאמרינן בריש "גט פשוט" (בבא בתרא קסד,א): דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים. **שלש** עורות הן – פירש בקונטרס: דקלף גמור לא חשיב בהדייהו, דלא שמיה עור. ועוד אומר רבינו יצחק: דלא מני בהדייהו קלף – משום דבהדיא תנן שיעוריהן כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין. ואף על גב דשיעור חיפה דהוי כדי לעשות קמיע שנוי במשנה – מכל מקום לא הזכיר חיפה בהדיא במתניתין.

כדי לכתוב עליו את הגט – היינו כרבן דמכשרי אדיפתרא, ולהכי מייתי לה הכא. ואלו השיעורין אינן לפי חשיבות העור, דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו. אלא כל אחד שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו.

מאן חכמים כר' אלעזר – פירש בקונטרס: דאמר עדי מסירה עיקר, והבאה להנשא צריכה להביא עדי מסירה. ודוקא הכא, על דבר שיכול להזדייף אומר רש"י דצריכה עדי מסירה בשעה שבאת להנשא, אבל בגיטין הכתובים בדבר שאינו יכול להזדייף – יכולה להנשא על ידי עדי חתימה, ואפילו לרבי אלעזר, כדתנן בפרק בתרא (גיטין פו,א), ומייתי ליה ברישׁ מכילתין: שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. אבל מה שפירש בקונטרס דלרבי מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו, כדמשמע בריש "כל הגט" (גיטין כד,ב) ובדבר שיכול להזדייף – אין מוכיח מתוכו כלום.

הבאה לינשא בגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף – אינה צריכה עדי מסירה, ועדים החתומים בו אינה מביאה לפנינו אם יש מכירין חתימתן, ואי הוה ביה הנאה הייפיתה – ליכא דידע. משמע דאי הוי סהדי קמן – הוה בשר. ואי אפשר לומר כן, דלרבי מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו, כדמשמע בריש "כל הגט" (גיטין כד,ב) ובדבר שיכול להזדייף – אין מוכיח מתוכו כלום.

אבל בשטרות לא – פירש בקונטרס: דקיימי לגובייאנ, ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך, וישכחו עדי מסירה את הדבר, וסמכינן אעדי חתימה, והוא מזיף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו. ופירשוה דחוק; דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזיוף? ונראה לרבינו יצחק: דטעמא משום דגזירת החכוב הוא, דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר, דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים.

ורבי יוחנן אמר אפילו בשטרות – דרבי יוחנן לטעמיה, דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי. והא דפריך: והא כתיב "למען יעמדו ימים רבים" – היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי, דאי לאו הכי – למאי אתא? ומשני: לעצה טובה אתא. ועוד יש לומר: דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים מידכרי, אבל בשטרות שיש רוב תנאים – לא מידכרי, ודוקא לאלתר מכשיר. והשתא פריך שפיר: והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים! ואפילו לאלתר אין להכשיר.

ואם תאמר: לרבי אלעזר, דאמר: אבל בשטרות לא, מאי שנא מאין עליו עדים, דתנן בפרק בתרא (גיטין פו,א) דלרבי אלעזר גובה מנכסים משועבדים, והיינו בשטרות בדפירש קונגוסרס! ויש לומר: דשאני אין עליו עדים, כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזיוף, והעדים מכירין לעולם שטר המסור לפניהם, ואם היו מזייפין אותם דבר – היה ניכר וזיוף. אבל עוד קשה: דבהדיא תניא בפרק קמא דקדושין (כב,א): כתב לו על הנייר או על החרס "שדי מכורה לך" "שדי נתונה לך" – דרי זו מכורה ונתונה, אלמא מכשיר רבי אלעזר אף בשטרות דאר שיכול להזדייף! ויש לומר: דהא דקאמר הכא "אבל בשטרות לא" – הני מילי בשטרות העומדים לראייה, אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה – דזי כמו גיטא. ויש מפרשים: דאין חילוק בין דבר שיכול להזדייף לאין יכול, בעדי מסירה לרבי אלעזר. והכא דכי פירושו: לא הכשיר רבי אלעזר כו', כלומר רבי אלעזר איירי ואי בכל שטרות, ו"לא הכשיר" – היינו דלא סבירא לן כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות, כדאמר רב בפרק בתרא (גיטין פו,ב): הלכה כרבי אלעזר בגיטין, ומפרש התם: דרבי אלעזר איירי אף בשטרות, ורב סבר לה כוותיה בחדא. ופליג עליה בחדא. ואין נראה, דאם כן הוה ליה למינקט הכא כלישנא דנקט רבי אלעזר גופיה בפרק בתרא (שם): הלכה כרבי אלעזר בגיטין, כיון דחך שמעתין ודפרק בתרא ענין אחד. ועוד: דהוה ליה להאי לישנא דרבי יוחנן ורבי אלעזר דהכא. ועוד: אמאי פריך ארבי יוחנן ליפוק ליה מדרבי אלעזר, דלמא רבי אלעזר אייריי ואי הוה ליה למיפרך, דבולהו מודו דרבי אלעזר לא פליג בין גיטין לשטרותן!

והא לאו בני דיעה נינהו – לרבי אלעזר פריך. דרבי מאיר לא חייש בכתיבה לשמה. ומשני: בשבודל עומד על גביו. והא דתנן בפרק קמא דחולין: וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו', ואמרינן בגמרא (שם יב,ב): מאן דנא דלא בעי בוונה לשחיטה כו' – התם מיירי בשאינו מלמדו לבנין לשחוט, אלא ראיה בעלמא. אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה. ולהכי נמי בפרק "מצות חליצה" (יבמות קד,ב) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה, וקטן משום ד"איש" כתוב בפרשה. אבל מטעם דלאו בני בוונה נינהו לא פסיל להו, אף על גב דאמרה התם דחליצתו פסולה עד שיתבוננו הגדולים – משום דבית דין מוזהירין אותן לעשות לשמה, והוי כבודל עומד על גביו. ומיהו הכא, בגדול עומד על גביו בשר אפילו בשוטה, משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה, שכותב שמו ושמה שום עירו שום עירה. אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פרק אחד עשר) דשוטה לאו בר חליצה הוא, אף על פי שבית דין מלמדין אותו – דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט. ואם תאמר: ואבתי דא לאו בני שליחות נינהו, מאי מהני דגדול עומד על גביה! ויש לומר: דלא בעינן שליחות בכתיבה, ד"וכתב" לאו אבעל קאי, אלא אסופר. והא דאמרינן לקמן (עא,ב): צריך שיאמר לסופר "כתוב" ו"לעדים "תחתמו" – לאו משום שליחות, אלא משום דבשלא עזה הבעל – לא חשיב לשמה, אלא חשיב סתמא, ופסול, דאשה לאו לגירושין קיימא, כדאמרינן בריש זבחים (ב,ב). והא דאמר בריש "כל הגט" (גיטין כד,ב): ואי כתב רחמנא "וכתב" הוה אמינא למעוטי האי, פירוש: כתב לגרש את אשתו ונמלך, דלאו איהו קא כתיב לה – לא משום דהבעל צריך לכתוב, אלא לפי שלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר. והא דאמר לעיל (ב,א): יכילנא למיפסל לכולהו גיטא. מאי טעמא? אילימא משום דכתיב "וכתב" והכא איהי קא כתבה ליה – התם ש"ונתן" סמיך, דבעינן שיכתוב בעיוויו ויתן, והכא אפילו נכתב בעיוויו – לא יהיב לה מידי, דשלה הוא. ואם תאמר: והא לאו בני בריתות נינהו! ויש לומר: דחשיבי בני בריתות, הואיל והם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה – הוו בני בריתות. אבל קשה: דמשמע דלא פסיל אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד, ותיפוק ליה דלאו בני בריתות נינהו! ומה צריך נמי לאיתויי ברייתא דגוי פסול? ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני בריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות. דבמידי דשליחות הוא דאמרינן לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח כו', או חתימה לרבי מאיר שהיא לשם עדות פריך לעיל בפרק קמא (י,ב) גבי גיטין שחותמיהן גוים: והא לאו בני בריתות נינהו. אבל בתיבה לרבי אלעזר, דלא לשום עדות ולא לשם שליחות הוא – אין לפסול משום דלאו בני בריתות נינהו, דהא לא פסלי בפרק שני דעבודה זרה (כו,א) מילה בגוי משום דלאו בני מילה נינהו. ועוד אומר רבינו יצחק: דמצינן למימר דסוגיא זו אליבא דרבי מאיר, וסלקא דעתך דלרבי מאיר נמי בעינן בתיבה לשמה מדרבנן, דגזרינן בתיבה אטו חתימה. ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו, ומהני אפילו בשוטה, טפי מבחליצה, כיון דלא הוה אלא מדרבנן. אבל לרבי אלעזר דבעי בתיבה מדאוריתא לשמה – לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו, כמו בחליצה. ופריך רב נחמן מברייתא, דקתני: גוי פסול, ומשמע ליה דאתא ברבי מאיר, מדלא נקט לפסול אלא גוי. ומשני: דגוי לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד, ופסול אפילו גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר. דהר אמר רב נחמן בר', וברייתא דקתני: גוי פסול – רבי אלעזר היא, ונקט גוי לרבותא: דאף על פי שהוא בן דעת יותר, והוא הדין דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות. ואי לא בעינן שליחות – נקט גוי דפסול בבל עניין, דאילו חרש שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו. ומיהו, שוטה ודאי פסול, כמו בחליצה. וכן משמע דאפילו לרבי מאיר סלקא דעתך דבעי בתיבה לשמה מדרבנן, דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כרבי מאיר, פריך: והא ודאי לאו לדעתא דנפשיה קא עביד. ועוד נראה: דהשתא סלקא דעתך דאפילו רבי מאיר בעי בתיבה לשמה מדאוריתא, ובתחילת הוא דפליגי, רבי מאיר סבר: ד"וכתב" דקרא קאי אחתימה נמי, ורבי אלעזר סבר דאבתיבה לחודה קאי. מדפריך רבא לרב נחמן: "וכתב לה" לשמה, מאי לאו בתיבת הגט נמי – משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו בתיבה בעי רבי מאיר מ"וכתב", ולפי זה פסול נמי בתיבה במחובר. והא דתנן לעיל: תלשו וחתמו ונתנו לה כשר – מיירי בששייר מקום התורף. והשתא פריך: והא לאו בני דעה נינהו לכולי עלמא! ומסיק: רב נחמן דברייתא דקתני גוי פסול – כרבי אלעזר, ומתניתין – רבי מאיר, דלא בעי בתיבה לשמה, ונקט חרש שוטה וקטן – והוא הדין גוי. אי נמי: לא נקט גוי – משום דרישא אתיא נמי כרבי אלעזר, ולדרייתא דוקא חרש שוטה וקטן כשרין בגדול עומד על גביו. אבל סיפא דדייקינן מדפסיל גוי לענין הבאה, מכלל דלענין כתיבה כשר – אתיא כרבי מאיר. ואתי שפיר, דלא תיקשי: אדרייקי מדפסיל לגוי לענין בן', אדרבה, לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול! אלא משום דרישא אתיא נמי לרבי אלעזר כמו לרבי מאיר. ופריך: והא ודאי גוי אדעתא דנפשיה קא עביד, והוה ליה ליפסל לרבי מאיר, לכל הפחות מדרבנן, בגדול עומד על גביו.

אלא

רבי אלעזר היא — דאמר: חתימת הגט אינה מן התורה, ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה, דאינו הוא דעבדי בריתות. דעל כרחיך בעינן עדים, דילפינן (גיטין צ,א) ערוה "דבר" "דבר" מממון. והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא, דהא אמנן צריכי למיקרייה, ואי הוה ביה תנאה — אינהו ידעי, ומאן דאמר: עדי מסירה עיקר — הבאה לינשא צריכה להביא עדים שנמסר לפניהם. אבל לרבי מאיר, דאמר: לא בעינן עדי מסירה — איכא למיחש לזיופא. דמאן דסמיך אעדי חתימה — אשה הבאה לינשא בגט אינה מביאה לפנינו עדים החתומים בו אם יש מכירים בחתימתן, ואם יש תנאה זייפתיה — ליכא לידע. **אלא לאלתר** — שהביאתו לבית דין ביום שנמסר לה, להודיע שהיא גרושה ויתירה לינשא. דכיון דהאידנא הוה, ובעידי מסירה — לא חיישינן לזיופא. **וזייפתיה** — ובכר שכחוה העדים. **אלא בניגין** — דאינן עשויין אלא להתירה, ויכולה להביאו לבית דין לאלתר ויתירוה, ושוב אינה צריכה לגט. דכיון שהותרה בבית דין — יש זכרון וקול לדבר. **אבל בשטרות** — דקיימי לגובייאנ — ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך, וישכחו עדי מסירה את הדבר, וסמכינן אעדי חתימה, והוא מזייף כתב העליון, וחותם העדים עומד במקומו. **ימים רבים** — אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים, והאי קרא בירמיה, בשטרי מכר.

משנה **ואפילו חרש שוטה וקטן** — בגמרא מפרש לה. **כותבת את גיטה** — ומקנתו לבעל, וחזר ומוסרו לה לגרושין. **שובי** — שובר פרעון בתובה. שהאשה היה לה לכתובו ולמוסרו לו, להיות לו לראיה. **גמרא והא לאו בני דיעה נינהו** — ולא ידעו לכתוב לשמה.

והוא

רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: עֲדֵי מְסִירָה בָּרְתִי. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי אֶלְעָזָר אֶלָּא לְאַלְתַּר, אֲבָל מִבָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים - לָא, חַיְישִׁינַן דִּילְמָא הָווּ בֵּיהּ תְּנָאָה וְזִייְּפְתֵּיהּ; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ מִבָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים, דְּאִם אִיתָא דַּהֲווּ בֵּיהּ תְּנָאֵי - מִידְּכַר דְּכִירִי. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי אֶלְעָזָר אֶלָּא בְּגִיטֵּי, אֲבָל בְּשָׁאַר שְׁטָרוֹת - לָא, דְּכְתִיב: "וְנִהְיָתָם בְּכָל חָרָשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים"; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בְּשָׁטָרוֹת. - וְהָכְתִיב: "לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים"! - הָתָם עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן. **מַתְנִי׳ משנה הַכֹּל כְּשֵׁרִין לִכְתּוֹב אֶת הַגֵּט, אֲפִילּוּ חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה וְקָטָן. הָאִשָּׁה כּוֹתֶבֶת אֶת גִּיטָּהּ, וְהָאִישׁ כּוֹתֵב אֶת שׁוֹבָרוֹ, שֶׁאֵין קִיּוּם הַגֵּט אֶלָּא בְּחוֹתָמָיו. **גמ׳ גמרא** וְהָא לָאו בְּנֵי דֵּיעָה נִינְהוּ! - אָמַר רַב הוּנָא:

והוא

והוא שהיה גדול עומד על גביו — ואומר לו: כתוב לצורך פלוני. דקסבר רב הונא: מתניתין רבי אלעזר היא דבעי כתיבה לשמה. וסיפא דקאמר: שאין קיום הגט אלא בחותמיו — היינו עדי מסירה, דרובו גיטין נמסרין בפני החותמים. ואמציעתא קאי, ולא ארישא, לאשבורי כתיבת חרש בלא גדול על גביו. **לדעתיה דנפשיה עבד** — דהא גדול הוא, ויש בו דעת. ואף על פי שזה אומר לו כן — שמא הוא נמר בלבו לשם אחר. אבל קטן — אין בו דעת, אלא למה זה מצוהו. **לאו מילתא היא דאמרי** — אלא מעתה גוי וישראל עומד על גביו, דהוה סבירא לי דפסול — ודאי כשר הוא, ואפילו אין ישראל עומד על גביו. וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא. דאף על גב דאין גדול עומד על גביו — נמי כשר, דמתניתין רבי מאיר היא, דלא בעי כתיבה לשמה, דדרש "וכתב" דקרא אחותיות עדים. **דתניא** — לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין, ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו, וגבי כתיבה שייכי בה — שמע מינה דוקא קתני בהבאה. ובכתיבה כשר, כדתקנו טעמא: שאין קיום הגט אלא בחותמיו, ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה. דאי תנא ושייר — הוי ליה לפשוטי בסיפא. **ההיא** — דתניא: פסול. **רבי אלעזר היא דאמר** עדי מסירה בירתי — וחתימת עדים אינה מן התורה, הילכך "וכתב לה" — אכתב הגט, ובעינן כתיבה לשמה. **והא ודאי** — כי כתביה גוי — לאו לשמה הוא, דגוי אדעתא דנפשיה קעביד, ומשום הכי תניא: פסול. **אמר רב נחמן אומר היה בו'** — אתחלתא דמילתא היא. וכן מסתבר, דהא כבר מוקמיה רב נחמן כרבי מאיר. ואית דגרסי: והא ודאי גוי כו' לשון קושיא. ופרכינן אהא דאמר רב נחמן גוי כשר. אמר רב נחמן כו' — תירוצא הוא. **כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה** — הכי משמע: כשהוא כותב קצתו לשמה — כאילו כותבו כולו לשמה, אלמא לשמה בעינן. **מאי לאו בשהוא כותב לתוכו לשמה כאילו כותבו לסופו לשמה** — דתורף הוא עיקר. **והוא שיירי** — חרש שוטה וקטן. **מקום התורף** — וכתב בן דעת את התורף. ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו, ולא לאוקמא כרבי מאיר. **אינה תורה** — אין שומעין לך. **כאן חודיך** — במשנתינו שלזולתו בכתיבת גיטין, חודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה. **והאמר רבה בר בר חנה** — לעיל (כא,ב) גבי "אין כותבין במחובר": רבי אלעזר היא. **אמוראי** — רבה בר בר חנה ורבי זריקא. **משנה** חוץ מחרש שוטה וקטן כו' — בגמרא מפרש לכולהו. קיבל הקטן — מיד לבעל להוליכו. והגוייל — קודם שמסרו לה. **גמרא** דלאו בני דעה נינהו — וגבי שליחות "איש" בעינן ולא קטן, דשליחות נפקא לן (בקדושין מב,א) מ'ויקחו להם איש שה לבית אבות" — אחד לוקח לכולן. **לאו בר היתירא הוא** — דאין להן קידושין, ואין גיטין נוהגין בהם. ובמדידי דלנפשיה לא חזי — לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני. **הא לא חזי ונשתפה לא** — דטעמא משום דעה הוא, וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותו. **דיקא נמי** — דלגבי "פתוח ונסתמא" לא תנא דוקא "חזר ונתפתח". **מדקתני ביפא בר'** — אלמא, היכא דטעמא משום דעה הוא — בעינן תחלה וסוף, אבל סומא — לא הוי טעמא משום דעה, ולא בעינן תחילה וסוף, אלא תחילה לחודיה, דלא מצי למימר "בפני נכתב". דאי בסומא נמי דוקא — ניתבו: כל שתחילתו וסופו בכשרות. **מהו שיעשה שליח** — לאשה. עבד של כל אדם, מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא? **לקבל גט מיד בעלה** — ותהא מגורשת בקבלתו. והוא הדין נמי להולכה. דרבולה חדא טעמא היא, אלא כך היתה השאלה בבית המדרש. **מדקפסיל לגוי** — במתניתין בהבאה, ולא תנא: עבד.

מכלל

אלא מעתה גוי וישראל עומד כו' – פירוש: בשלמא בלא עומד על גביו – ניחא, דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה על פי הבעל. אבל בגוי – ליכא היכרא דלשמה בהכי. אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו – אפילו גוי נמי: אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי. ואם כן הדרא קושיא לדוכתיה, דהא לאו בני דעה נינהו.

גוי לדעתיה דנפשיה קעביד – תימה לרבינו יצחק: דבפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה כז,א) בעי רבי יהודה מילה לשמה, ואפילו הכי קתני: יכול ארמאי, ולא אמר לדעתיה דנפשיה קא עבידו! ואומר רבינו יצחק: דהא דאמר לדעתיה דנפשיה עביד – היינו שעושה שהם, וגבי גט – שהם לאו לשמה קאי, כדאמר בריש זבחים (ב,ב) משום דסהם אשה לאו לגירושין עומדת. אבל מילה – שהמוֹל לשמה קיימא, כדאמר בזבחים: שהמוֹל לשמן קיימי.

אימא שנחתם שלא לשם אשה – אף על גב דסיפא קתני: יתר על כן כו', ומזקי לה בגמרא כרבי אלעזר – מכל מקום מה שיכול לדחוק ולהעמיד כרבי מאיר מעמיד, משום דקיימא לן דסהם מתניתין רבי מאיר היא. ואם תאמר: והיכי קאמר שנתחתם? והא קתני: כיצד? שמע קול סופרים מקרין, ובגמרא מפרש: בסופרים העשויין להתלמד! ויש לומר: דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד.

והוא ששייר מקום התורף – אמאי דאקשי לעיל "והא לאו בני דעה נינהו" אתא לשנויי.

גוי נמי דלאו בר היתרא הוא – הוה מצי למימר: משום דבעינן שלוחכם בני ברית. אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד. **ממי** נוטלו ולמי נותנו – מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל זו היא אשתו. ושמא יש לחלק, דדוקא סומא, שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעהו.

הוא הדין אף על גב דלא חזר ונתפתח בו' – והא דאמר ב"ש נוחלין: (בבא בתרא קכח,א): היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא, ונסתמא – פסול לעדות. שאני הכא, דגבי גט אפילו אשה נאמנת, תדע, דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא: אלא סומא אמאי לא?

אין

וְהוּא שֶׁהָיָה גָּדוֹל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: אֶלָּא מַעֲתָּה, גּוֹי וְיִשְׂרְאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו הָכֵי נַמִּי - דְּכָשֵׁר? וְכִי תֵּימָא הָכֵי נַמִּי - וְהָתַנְיָא: גּוֹי פָּסוּל! - גּוֹי לְדַעְתֵּיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ עָבֵד. חֲדֵר אָמַר רַב נַחְמָן: לָאו מִילְּתָא הִיא דְּאָמְרִי, דְּמִדְּקָא פָּסֵיל לֵיהּ לְגוֹי לְעִנְיַן הֲבָאָה, מִכְּלָל דְּלִכְעִנְיַן כְּתִיבָה - כָּשֵׁר. - וְהָתַנְיָא: גּוֹי פָּסוּל! - הַהִיא רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה בָּרְתִי, וּבְעֵינַן כְּתִיבָה לִשְׁמָהּ, וְהָא דַּאֲי גּוֹי אַדַּעְתֵּיהּ דְּנַפְשֵׁיהּ קָעֲבִיד. אָמַר רַב נַחְמָן, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ מְצָאוֹ בְּאַשְׁפָּה, חֶתְמוֹ וּנְתָנוֹ לָהּ - כָּשֵׁר. אִיתְּיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: "וְכָתַב לָהּ" - לִשְׁמָהּ; מַאי לָאו כְּתִיבַת הַגֵּט? - לָא, חֲתִימַת עֵדִים. אִיתְּיבֵיהּ רָבָא: כָּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שֶׁלֹּא לִשֵּׁם אִשָּׁה - פָּסוּל! - אֵימָא: שֶׁנֶּחְתַּם שֶׁלֹּא לִשֵּׁם אִשָּׁה - פָּסוּל! אִיתְּיבֵיהּ: כְּשֶׁהוּא כּוֹתְבוֹ - כְּאִילּוּ כּוֹתְבוֹ לִשְׁמָהּ; מַאי לָאו כְּשֶׁהוּא כּוֹתְבוֹ לְתוֹךְ לְשֵׁם אִשָּׁה - כְּאִילּוּ כּוֹתְבוֹ לְסוֹפוֹ לִשְׁמָהּ? - לָא, כְּשֶׁהוּא חוֹתְמוֹ לִשְׁמָהּ - כְּאִילּוּ כּוֹתְבוֹ לִשְׁמָהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָנֵי מִתְנִיתִין מַנִּי? רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: עֵדֵי מְסִירָה בָּרְתִי, וְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁשִּׁיֵּיר מָקוֹם הַתְּוָרֵף; וְכֵן אָמַר רַבִּי חֲנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא: וְהוּא שֶׁשִּׁיֵּיר מָקוֹם הַתְּוָרֵף, וְרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא. וְרַבִּי זְרִיקָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵינָהּ תּוֹרָה. מַאי "אֵינָהּ תּוֹרָה"? אָמַר רַבִּי אַבָּא: כָּאן חוֹדְךָ שֶׁאֵין כֹּחַ לִשְׁמָהּ, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: עֵדֵי חֲתִימָה בָּרְתִי. - וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא! - אֲמוֹרָאֵי נִינְהוּ, וְאַלֵּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. **מִשְׁנָה** הַכֹּל מְבִיאִין גִּיטִּין כְּשֵׁרִין לְהָבִיא אֶת הַגֵּט, חוּץ מֵחֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה, וְקָטָן, וְסוּמָא, וְגוֹי. קִיבֵּל הַקָּטָן וְהִגְדִּיל, חֵרֵשׁ וְנִתְפַּקֵּחַ, סוּמָא וְנִתְפַּתֵּחַ, שׁוֹטֶה וְנִשְׁתַּפֶּה, גּוֹי וְנִתְגַּיֵּר - פָּסוּל; אֲבָל פִּקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ וְחָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ, פִּתּוּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ, שִׁפּוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּפֶּה - כָּשֵׁר. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתְּחִילָּתוֹ וְסוֹפוֹ בִּרְעָת - כָּשֵׁר. **גמרא** לְפִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטְלוֹ וְלִמִּי נוֹתְנוֹ. מַתְקִיף לָהּ רַב יוֹסֵף: הֵיאַךְ סוּמָא מוּתָּר בְּאִשְׁתּוֹ? הֵיאַךְ בְּנֵי אָדָם מוּתָּרִים בְּנִשּׂוֹתֵיהֶם בַּלַּיְלָה? אֶלָּא בְּטְבִיעוּת עַיִן דְּקָלָא; הָכָא נַמִּי בְּטְבִיעוּת עַיִן דְּקָלָא! אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: הָכָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ עָסְקִינַן, דְּבָעֵי לְמֵימַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם", וְלָא מָצֵי לְמֵימַר. - אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, פִּתּוּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ - כָּשֵׁר; חָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ - אֵין; לֹא חָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ - לָאו! - הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא חָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ, וְאֵיידִי דְּקָתָנֵי שִׁפּוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּפֶּה, מְעַמָּא דְּחָזַר וְנִשְׁתַּפֶּה, הָא לָא חָזַר וְנִשְׁתַּפֶּה - לָא, תָּנָא נַמִּי פִּתּוּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ. אָמַר רַב אַשִׁי: דְּיָקָא נַמִּי, דְּקָתָנֵי, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתְּחִילָּתוֹ וְסוֹפוֹ בְּכַשְׁרוּת - כָּשֵׁר, וְלָא קָתָנֵי: כָּל שֶׁתְּחִילָּתוֹ וְסוֹפוֹ בִּכְשֵׁרוּת - כָּשֵׁר; מַשְׁמַע מִינַּיהּ מִדְּרַבִּי אֲמִי: עֶבֶד, מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גֵּט אִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ? אָמַר לְהוּ: מִדְּקָא פָּסֵיל לֵיהּ לְגוֹי,

מכלל

אין העבד נעשה שליח בר׳ – ואם תאמר: ומתניתין ליתני עבד, וכל שכן גוי! וללישנא דאמר רבי יוחנן לעיל ״זו אין תורה״ – ניחא, דנקט גוי למידק דלענין כתיבה אפילו גוי כשר. אבל להך לישנא דמוקי רבי יוחנן כרבי אלעזר – קשה מהך דרבי יוחנן דהכא! ואומר רבינו תם: דנקט גוי לאשמועינן: גוי ונתגייר – פסול, אף על פי שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר. דהוי בגוי רבותא טפי מבעבד, שאין בידו להשתחרר.

לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין – והא דמתגרשת בעבד שלה – היינו מטעם חצר.

הגוי והבושי שתרמו בר׳ – פירש בקונטרס: דסקסר אין קנין לגוי, ונראה לרבינו יצחק, דאפילו למאן דאמר: יש קנין – משבחת לה, כשגודלה שליש ביד ישראל וקנה ממנו גוי, ולא מיפטר מטעם לוקח, ד״תבואת זרעך״ קרינא ביה, בין שגודלה הרבה ביד גוי. אי נמי, כשזרעה הגוי ומכרה לישראל, וגדלה שליש, וחזר וקנאה ממנו. ועוד: דפירש רבינו תם בסוף פרק קמא דבבורות (יא,ב) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח, אי נמי בחבר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה, ואפילו יש קנין לגוי.

תרומתו תרומה – והא דאמרינן בזבחים בפרק ״בית שמאי״ (מה,א) ופרק קמא דתמורה (ב,ב) דקדשי גוים אין בהן משום מעילה, ומפרש טעמא משום דילפינן ״חט״ ״חט״ מתרומה, ובתרומה כתיב ״בני ישראל״ – אתיא בר׳ שמעון, דפליג הכא בסיפא, ובריש פרק שני דקדושין (מא,ב) מייתי לה. **ותנן** גוי שתרם את של ישראל בר׳. הוה מצי לשנויי דאתיא כרבי שמעון, דסבר דליתא בתרומה דנפשיה, בפרק שני דקדושין (מא,ב). אלא דעדיפא מיניה משני.

מה אתם בני ברית – ואם תאמר: דבפרק שני דקידושין (שם) משמע דלרבי שמעון לא איצטריך ליה למידרש ״מה אתם בני ברית״, ומוקי לה לדרשא אחריתי, ואם כן לדידיה מנא לן הא דקיימא לן בכל דוכתי דגוי לאו בר שליחות הוא לענין זכיה ורבית, בפרק ״איזהו נשך״ (בבא מציעא עא,ב)? ויש לומר: דמכל מקום, ביון דדרשינן שליחות מתרומה מ״גם אתם״, ומינה ילפינן בעלמא – מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא ד״אתם״. **מאי** טעמא דרבי גרסינן – ולא גרסינן: דרבי יוחנן, דב״הערל״ (יבמות עח,א) סבר רבי יוחנן דעובר לאו ירך אמו הוא, וכן מוכח סוגיא התם.

ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה – תימה לרבינו יצחק: היתה עוברה היאך זכתה לו? אף על גב דירך אמו הוא, ביון דידה היא ביד רבה, שלא שיחרר אלא העובר. ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה – לא הוה לה לזכות לו, דכשמשחרר כולה – יש לה כח לזכות משום דגיטה וידה באין כאחד, כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (כג,א).

אדרבה איפכא מיסתברא – ורב יוסף סבר דמכל מקום יכולה (צריך להיות: יכולים) לקלקלה בחרצ לארץ, על ידי עדים וראיה שלא שלח לה הגט.

והא מכלל דעבד כשר – וכי היכי דכשר להבאה, להיות שליח להתגרש – כך כשר לקבלה, להיות שליח להתגרש, שאין חילוק טעם ביניהם. **הא במילתא דאיתיתי** – כגון תרומה, שאסור לעבד לאכול טבל. ואם יש לו טבל שניתן לו על מנת שאין לרבו רשות בו – מפריש תרומה הימנו, ותרומתו תרומה, דעבד באשה בכל מצות. ותימא נמי דכשר להזות שליח לתרום. **שתרמו את שלהן תרומתן** תרומה – ואסורה לזרים, דסבר: אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר. והקדש הגוי הקדש, כדילפינן (חולין יג,ב) מ״איש איש״ – לרבות את הגוים שנודרים נדרים ונדבות בישראל. **אפילו ברשותו** – של ישראל שעשאו שליח – אין תרומתו תרומה. **מאי טעמא** – אינה תרומה. **לאו משום** – דשלחות דתרומה, דכתיב ״כן תרימו גם אתם״ ודרשינן: מדמצי למכתב ״אתם״ וכתב ״גם אתם״ – לרבות שלוחכם, ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא, למימר: דמה אתם בני ישראל – אף שלוחכם ישראל. ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל ברשות. **לא מה אתם בני ברית** – מהולים, ובאו בברית מצות. **אף שלוחכם בני ברית** – לאפוקי גוי. אבל עבד – בן ברית הוא, דכתיב (דברים כט) ״מחוטב עציך״ וגו׳. **ואף על פי שאינו** – בברייתא, במסכת תמורה: האומר לשפחתו ״הרי את שפחה וולדך בן חורין״, אם היתה עוברה – זכתה לו לעובר בקבלת גט זה, להיות משוחררה. **מאי אם היתה עוברה** – מה ענין שחרור אצל גט אשה? דקאמר ״אף על פי שאינו״? הא ודאי בתורת שחרור אתיתו! **רבי יוחנן תריתי אמר** – חדא – הא דגט אשה, ועוד אחריתי. ואמילתא אחריתי קאמר ״אף על פי״, והיינו מילתא אחריתי: נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו. **מיד רבו של חבירו** – שאין רבו שלו. דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור – שליח נמי מצי מיהני. **אבל לא מיד רבו שלו** – אם שניהם של איש אחד, דיד עבד ביד רבו דמי, וכשמסרו גט בידו – לא יצא גט מרשותו. ואף על גב דעבד מקבל גט לעצמו – התם הוא דגיטו וידו באים כאחד, דשיחרורא דידיה הוא, אבל לאחרינא – לא. **ואם לחשך אדם** – באונך, להקשות, ולומר: הרי שניהם היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו, ששניהם: אם היתה עוברה – זכתה לו. אלמא, שפחה זו מקבלתו לצורך עוברה מיד רבה? המשחרר חצי עבדו קנה – העבד, אותו חצי. **וחד אמר** – מוסיף ומסיים פירוש הדבר. **מאי מעמא דרבי בהא** – הא לא חצי עבדו הוא, דתרי גופי ניניהו. **קסבר עובר ירך אמו הוא** – והוה ליה כחצי גופה. **משנה** **חמותה ובת חמותה בו׳** – בכולהו מפרש ביבמות דסנין לה ומכוונות לקלקלה, ואין נאמנות להעידה שמת בעלה. **יבמתה** – אשת אחי בעלה, שונאה אותה ויראה ממנה, שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו. **ומה בין גט למיתה** – דאמיתה לא מהימני ואגט מהימנינן. **גמרא** **תארץ** – שאינה צריכה לומר ״בפני נכתב״. **דאי אתי בעל מיערער** – ואמר: לא נכתב בפני בית דין – שהרי לא נתקיים בבית דין, ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל. **מחוצה לארץ** – שהצריכוה לומר ״בפני נכתב״ וזהו קיומו, ותו לא חיישינן לערעור, ואי מערער לא מהימן.

ומכאן

מִכְּלָל דְּעֶבֶד כָּשֵׁר. אָמַר רַב אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הָעֶבֶד נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גֵּט לְאִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּתוֹרַת גִּיטִּין וְקִדּוּשִׁין. מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר: טַעֲמָא בְּמִילְּתָא דְּלֵית, הָא בְּמִילְּתָא דְּאִיתֵּיהּ - כָּשֵׁר? וְהָא גּוֹי וְהָא פּוֹתִי דְּאִיתְּנְהוּ בְּתוֹרַת תְּרוּמָה - דְּנַפְשַׁיְיהוּ, דְּתָנָן: הַגּוֹי וְהַכּוּתִי שֶׁתָּרְמוּ מִשְׁלָהֶם - תְּרוּמָתָם תְּרוּמָה, וְתָנָן: גּוֹי שֶׁתָּרַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִילּוּ בְּרְשׁוּת - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, מַאי טַעֲמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּכְתִיב: ״אַתֶּם״, ״גַּם אַתֶּם״, מָה אַתֶּם יִשְׂרָאֵל - אַף שְׁלוּחֲכֶם יִשְׂרָאֵל? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: לָא, מָה אַתֶּם בְּנֵי בְּרִית - אַף שְׁלוּחֲכֶם בְּנֵי בְּרִית. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הָעֶבֶד נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גֵּט אִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּתוֹרַת גִּיטִּין וְקִדּוּשִׁין, וְאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁנִינוּ: ״הֲרֵי אַתְּ שִׁפְחָה וְוַלְדֵךְ בֶּן חוֹרִין״, אִם הָיְתָה עוּבָּרָה - זָכְתָה לוֹ. - מַאי ״אִם הָיְתָה עוּבָּרָה זָכְתָה לוֹ״? כִּי אָתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר, רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הָעֶבֶד נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גֵּט אִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּתוֹרַת גִּיטִּין וְקִידּוּשִׁין, וְאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁנִינוּ: ״הֲרֵי אַתְּ שִׁפְחָה וְוַלְדֵךְ בֶּן חוֹרִין״, אִם הָיְתָה עוּבָּרָה - זָכְתָה לוֹ. - נִרְאִים דְּבָרִים שֶׁהָעֶבֶד מְקַבֵּל גֵּט לְחַבֵּרוֹ מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֲבָל לֹא מִיַּד רַבּוֹ שֶׁלּוֹ. וְאִם לְחַשֵּׁךְ אָדָם לוֹמַר: זוֹ הַלָּכָה שְׁנִיָּה: אִם הָיְתָה עוּבָּרָה - זָכְתָה לוֹ! אֲמוֹר לוֹ: שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר פֵּירְשׁוּ אֶת הַדָּבָר, רַבִּי זֵירָא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, חַד אָמַר: הָא מַנִּי? רַבִּי הִיא, דְּאָמַר: הַמְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ - קָנָה; וְחַד אָמַר: מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי בְּהָא? קָסָבַר: עוּבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא, וְנַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁהִקְנָה לָהּ אֶחָד מֵאֲבָרֶיהָ. **מִשְׁנָה** אַף הַשֵּׁנִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר ״מֵת בַּעְלָהּ״, נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא אֶת גִּיטָּהּ: חֲמוֹתָהּ, וּבַת חֲמוֹתָהּ, וְצָרָתָהּ, וִיבִמְתָּהּ, וּבַת בַּעְלָהּ. מַה בֵּין גֵּט לְמִיתָה? שֶׁהַכָּתָב מוֹכִיחַ. הָאִשָּׁה עַצְמָהּ מְבִיאָה אֶת גִּיטָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁהִיא צְרִיכָה לוֹמַר ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם״. **גְּמָרָא** וְתָנֵינָא: כֵּיצַד? שֵׁנִי נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר ״מֵת בַּעְלָהּ״, קַל וָחֹמֶר: אֵין נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּיטָּהּ! אָמַר רַב יוֹסֵף, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בָּאָרֶץ, כָּאן בְּחוּצָה לָאָרֶץ; בָּאָרֶץ, דְּלָאו אַדְּיבּוּרֵהּ דִּידָהּ קָא סָמְכִינַן - מְהֵימְנָא. בְּחוּצָה לָאָרֶץ, דְּאַדְּיבּוּרֵהּ דִּידָהּ קָא סָמְכִינַן - לָא מְהֵימְנָא. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, אֵיפְכָא מִסְתַּבְּרָא! בָּאָרֶץ דְּאִי אָתֵי בַּעַל מֵעֲרֵר מַשְׁגַּחִינַן בֵּיהּ, דְּאִיפְכָא לְמֵימַר לְקִלְקוֹלָא קָא מְיַפֵּיסָנָה - לָא מְהֵימְנָא. בְּחוּצָה לָאָרֶץ, דְּאִי אָתֵי בַּעַל מֵעֲרֵר לָא מַשְׁגַּחִינַן בֵּיהּ - מְהֵימְנָא! תַּנְיָא בְּוָתִיקִי דְּאַבַּיֵי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: אִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לְהָבִיא גִּיטָּהּ, מִקַּל וְחוֹמֶר: וּמָה נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר ״מֵת בַּעְלָהּ״ - אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לְהָבִיא גִּיטָּהּ?

ומכאן

43 - נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּיטָּהּ, הֵיא שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לוֹמַר ״מֵת בַּעְלָהּ״ - אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לְהָבִיא גִּיטָּהּ?

ומפקום שבאת — כלומר הואיל ומיניהו גמרינן — נגמור נמי להא דמה הן צריכות לומר כו'. ומדקתני בברייתא: מה לחלן צריכות שיאמרו כו', שמע מינה בחוצה לארץ עסקינן, כאביי. **ורב יוסף** — מאי דעתיה. **רישא ופיסא בחוצה לארץ** — "הכל בשרין להביא את הגט" אוקימנא בחוצה לארץ, מדקתני: סומא. וסיפא "האשה עצמה" כו' — בחוצה לארץ, דקתני: ובלבד שתהא צריכה לומר. **ומציקתא** — אף הנשים כו' מוקי רב יוסף בארץ. **כתב ופה** — צריכה לומר "בפני נכתב". ולאביי לא איצטריך למיתני "כתב ופה", דהכי משמע: מה בין פה לגט לפה דמיתה? אלא שהכתב מוכיח עמו. **מבי מטא גט לידה** — במקום שקבלתו, במדינת הים. **אינישא לה** — ואי בעיא למיקליה לגט — מגורשת היא, ואינה צריכה להביאו בפנינו אלא לראיה בעלמא. ולמה לה לומר "בפני נכתב"? הא לאו שליח היא! **פוק חזי כי מטיא להתם אינישא לה** — על ידי קבלה ראשונה, דתנאה בעלמא הוה דלא תתגרש עד אותו מקום. והרי נתקיים התנאי, ולאו שליח היא! **אתאניה אארעא** — דהויא שליח להולכה עד התם. ובמאי דשקלא ליה תו מארעא — הוא דמגרשה. **הא היכא** — לקמן (עח,א), **לא אמר כלום** — דבעינן "ונתן". **וכי מטית התם הוי** — את גופיך שליח דידך לקבלה, וקבלי מידך. **והא לא חזרה שליחות אצל הבעל** — שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה, שראוי לחזור אצל שולחו ולומה. עשיתי שליחותך לחברך. וזו אינה ראויה לחזור, שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה, ואחר כך נעשית היא בעל המעשה, ובטל השליחות קודם שתחזור. **שוי** — אינש אחרינא שליח לקבלה, דהשתא לא פסק שליחותה מינה, וראויה לחזור. **הניחא למאן דאמר כו'** — לקמן בפרק "התקבל" (סב,ב), ושעמידתו מפרשי הכא בסמוך. **מעמא מאי** — תירוצא הוא: טעמא מאי אמרינן אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה. **משום בזיון דבעל** — דסבור: מבזה אותי, שאין היא עצמה מקבלתו. הלכך לא ניתא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה, ואי מסר — לא הוי גיטא, דלאו להכי שדרוהו להאי. דבשלמא מיד הבעל עצמו, כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו — הא קא חזינן דלא קפיד, אבל כל כמה דלא חזינן — אמרינן קפיד. **הכא בעל לא קפיד** — שהרי כן צוה לה. **ומשום חצרה הבאה לאחר מבאן** — דתמיין להדדי. שכשזורק גט לאחר חבירו ואחר כך קנתה היא החצר — הרי הוא עושה את החצר שליח להוליך, והיא בשקנאתו — עשאתו שליח לקבלה, ואתי לאבושורי מההיא טעמא. ושלא כדין הוא, דחצר לאו משום שליחות אתרבי, אלא משום יד, וההיא שעתא דנתינה לאו יד הוא. **שוי שליח** — אחרינא להולכה, כדי שתהא שליחותה חזורת אצל הבעל, ולאחר זמן קבלי גיטיך מיניה. ושליח שעשה שליח אמרינן ב"כל הגט" (גיטין כט,ב) שהשליח הראשון עושה את השני בבית דין, ואומר לפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם".

הדרן עלך המביא שני

משנה **כל** הגט. קול **סופרים** — כותבי גיטין.

יתר מיכן — בגמרא מפרש מאי יתרא דכולהו. ונמלך – חזר בו מלגרש.

גדולה

ומַמָּקוֹם שֶׁבָּאת, מַה לְּהַלָּן צְרִיכוֹת שֶׁיֹּאמְרוּ "בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם", אַף הֵיא צְרִיכָה שֶׁתֹּאמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם". אָמַר רַב אַשִׁי: מַתְנִיתִין נַמִי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: הָאִשָּׁה עַצְמָהּ מְבִיאָה גִּיטָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא צְרִיכָה לוֹמַר כֵּן, שְׁמַע מִינַּהּ. וְרַב יוֹסֵף, רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ, מְצִיעָתָא בְּאֶרֶץ? - אִין, רֵישָׁא וְסֵיפָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ, מְצִיעָתָא בְּאֶרֶץ. מַמַּאי? מְדְּקָתָנֵי: מַה בֵּין גֵּט לְמִיתָּה - שֶׁהַכָּתָב מוֹכִיחַ. "הָאִשָּׁה עַצְמָהּ מְבִיאָה" וכו'. אִשָּׁה מִבֵּי מָטֵי גִּיטָּהּ לִידָהּ אִינִישָׁא לָהּ!? - אָמַר רַב הוֹנָא: בְּאוֹמֵר "לֹא תִתְגָּרֵשִׁי בּוֹ אֶלָּא בְּפָנַי בֵּית דִּין פְּלוֹנִי". סוֹף סוֹף כִּי מָטְיָא הָתָם אִינְּרְשָׁה בָּהּ!? אֶלָּא אָמַר רַב הוֹנָא בַּר מָנוֹחַ מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: דְּאָמַר לָהּ: כִּי מָטֵית הָתָם אִתְנַחֵיהּ אַאַרְעָא וּשְׁקַלֵיהּ. - אִי הָכִי, הָוֶה לֵיהּ "טְלִי גִּיטֵּךְ מֵעַל גַּבֵּי קַרְקַע", וְאָמַר רָבָא: "טְלִי גִּיטֵּךְ מֵעַל גַּבֵּי קַרְקַע" - לֹא אָמַר כְּלוּם!? אֶלָּא, דַּאֲמַר לָהּ: הֱוֵי שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמָטֵית הָתָם, וְכִי מָטֵית הָתָם הֱוֵי שָׁלִיחַ לְקַבָּלָה וְקַבְּלִי אֶת גִּיטֵּךְ. - וְהָא לֹא חֲזְרָה שְׁלִיחוּת אֵצֶל הַבַּעַל!? - דַּאֲמַר לָהּ: הֱוֵי שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמָטֵית הָתָם, וְכִי מָטֵית הָתָם שַׁוֵּי שָׁלִיחַ לְקַבָּלָה. - הָנֵיחָא לְמַאן דַּאֲמַר: אִשָּׁה עוֹשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּיטָּהּ מִיָּד שָׁלִיחַ בַּעֲלָהּ, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר: אֵין הָאִשָּׁה עוֹשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּיטָּהּ מִיָּד שָׁלִיחַ בַּעֲלָהּ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - מַשּׁוּם דְּאִיכָּא בְּזִיּוֹן דְּבַעַל, וְהָכָא בַּעַל לָא קָפֵיד. - הָנֵיחָא לְמַאן דַּאֲמַר: מִשּׁוּם בְּזִיּוֹן דְּבַעַל, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר: מִשּׁוּם חֲצֵרָהּ הַבָּאָה לְאַחַר מִיכָּן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - דַּאֲמַר לָהּ: הֱוֵי שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמָטֵית הָתָם, וְכִי מָטֵית הָתָם שַׁוֵּי שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וְקַבְּלִי אֶת גִּיטֵּךְ מִינַּיהּ. וְאֵיבָעֵית אֵימָא, דַּאֲמַר לָהּ: הֱוֵי שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמָטֵית הָתָם, וְכִי מָטֵית הָתָם אֵימַר קַמֵּי בֵּי דִּינָא "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", וּמְשַׁוֵּי בֵּי דִּינָא שָׁלִיחַ וְלִיתְבְּוֹהּ נִיהָלִיךְ.

והא לא חזרה שליחות בו' – שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה, שראוי לחזור לשולחו, לומר "עשיתי שליחותך" קודם שיעשה שליח לאחרים. ובקונטרס לא פירש כן. **חצרה** הבאה לאחר מכאן – פירש בקונטרס: שנתן הגט בחצר חברו. ואין נראה, דחצר חברו לא דמי לשליח להוליכה. אלא אומר רבינו יצחק: שנתנו הבעל בחצר של עצמו ומכרו לאחרים, והאשה קנאתו מאותו אחר. ואם תאמר: למה לי למינקט: משום חצרה הבאה לאחר מכאן? הוה ליה למימר: משום שליחות עצמה, שהבעל עשה שליח להוליכה, והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה. וכי האי גוונא לא מהני, משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל! ואומר רבינו יצחק: משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל – אינו ברור כל כך, דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק "התקבל" (סג,ב). וצריך עיון: דאמאי לא משני הכא: כגון דשויה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח? דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן, כדאמר בפרק "התקבל" (שם).

וכי מטית התם שוי שליח להולכה – ואם תאמר: שליח שלא ניתן לגירושין הוא. ולא מצי משוי שליח, כדאמר בפרק "כל הגט" (גיטין כט,ב) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו, ואמר ליה: יהביה לאבא בר מנימי. אתא ולא אשכחיה. יתיב רבי יצחק ורבי חנינא ורבי אבהו, אמרו ליה: מסור מילך קמן. אמר להו רב ספרא: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא! ויש לומר: דהתם פריך שפיר, דכיון שלא ניתן לגירושין – אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל, ליתנו לאבא בר מנימי. אבל הכא – הרי הבעל צוה לה לעשות שליח להולכה.

אימר קמי בי דינא בפני נכתב – קצת תימה: מה לי היא ומה לי בית דין? ואמאי קאמר "ואיבעיית אימא"? ושמא לשון זה חלוק מלשון ראשון, דבלישנא קמא אינה אומרת "בפני נכתב" אלא בשעה שתקבלנו. אף על גב דבפרק "כל הגט" (גיטין כט,א) ובכל דוכתא משמע שצריך לומר בשעה שהגט יוצא מיד השליח – שמא הכא, שיכולה לומר בשעת גירושין – עדיף טפי.

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין בו'. בסופרים השגיחו להתלמד עסקינן, כדאמרינן בגמרא. ואפילו למאן דאמר בפרק קמא דעירובין (יג,א) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה, אף על גב דבעינן לשמה, ותורה להתלמד עבידא, כדאמר התם – לענין גט מודה, כדפרשינן בפרק שני (גיטין ב,א), וספר תורה נמי פסלינן בפרק שני.

יתר מיכן כתב לגרש את אשתו כו' – בגמרא מפרש: לא זה שנכתב שלא לשם גירושין, אלא אף זה שנכתב לשם גירושין. להכי תנא "יתר מיכן". ואם תאמר: והיכי שייך למיתני הכא "יתר מיכן", כיון דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקמיתא

כָּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִשָּׁה - פָּסוּל. בֵּיצַד? הָיָה עוֹבֵר בַּשּׁוּק, וְשָׁמַע קוֹל סוֹפְרִים מַקְרִין: "אִישׁ פְּלוֹנִי מְגָרֵשׁ אֶת פְּלוֹנִית מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי", וְאָמַר: זֶה שְׁמִי וְזֶה שֵׁם אִשְׁתִּי - פָּסוּל לְגָרֵשׁ בּוֹ. יָתֵר מִיכָּן, כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלַךְ, מָצָאוֹ בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ: "שְׁמִי כִּשְׁמֶךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ" - פָּסוּל לְגָרֵשׁ בּוֹ.

יתר

יָתֵר מִיָּמֶן, הָיָה לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וּשְׁמוֹתֵיהֶן שָׁוֹוֹת, כָּתַב לְגֵרֶשׁ אֶת הַגְּדוֹלָה - לֹא יָגֵרֵשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטַנָּה. יָתֵר מִיָּמֶן, אָמַר "לְכָלָךְ "פְּתוֹב לְאִישׁ שֶׁאֲרָצָה אֲגָרֵשׁ" - פָּסוּל לְגָרֵשׁ בּוֹ. **גמרא** "כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלַךְ" וכו'; וְאֶלָּא רֵישָׁא בְּמַאי? אָמַר רַב פַּפָּא: בְּסוֹפְרִין הָעֲשׂוּיִין לְהִתְלַמֵּד עֲסָקִינַן. אָמַר רַב יַאשׁ: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי "סוֹפְרִין מַקְרִין", וְלָא קָתָנֵי "סוֹפְרִין קוֹרְאִין". שְׁמַע מִינַּהּ מַאי "יָתֵר מִיָּמֵן"? תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: לֹא זֶה שֶׁנִּכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין, אֶלָּא אַף זֶה שֶׁנִּכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין - פָּסוּל; וְלֹא זֶה שֶׁנִּכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין דִּידִיהּ, אֶלָּא אַף זֶה שֶׁנִּכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין דִּידִיהּ - פָּסוּל; וְלֹא זֶה שֶׁלֹּא נִכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין הָא, אֶלָּא אַף זֶה שֶׁנִּכְתַּב לְשׁוּם גֵּירוּשִׁין הָא - פָּסוּל. מַאי מַעְמָא? אִי כָּתַב "יִתֵּן סֵפֶר פְּרִיחוּת בְּיָדָהּ", הָוֶה אָמֵינָא לְמַעוּטֵי הָאִידָּךְ קַמָּא דְּלָא עָבִיד לְשׁוּם פְּרִיחוּת, אֲבָל כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלַךְ, דַּעֲבִיד לְשׁוּם פְּרִיחוּת, אֵימָא כָּשֵׁר - כָּתַב רַחֲמָנָא "וְכָתַב"; אִי כָּתַב רַחֲמָנָא "וְכָתַב" הָוֶה אָמֵינָא לְמַעוּטֵי הַאי דְּלָא אִיהוּ קָא כָּתִיב לָהּ, אֲבָל יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, דְּאִיהוּ קָא כָּתִיב לָהּ אֵימָא כָּשֵׁר - כָּתַב רַחֲמָנָא "לָהּ" - לִשְׁמָהּ. וְסֵיפָא לְמָה לִי? הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּאֵין בְּרֵירָה. "כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת הַגְּדוֹלָה - לֹא יָגֵרֵשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטַנָּה". קְטַנָּה הוּא דְּלָא מָצֵי מְגָרֵשׁ בֵּיהּ, הָא גְּדוֹלָה מָצֵי מְגָרֵשׁ בֵּיהּ. אָמַר רָבָא: וְאוֹת אוֹמֶרֶת, שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדַּרְיָן בְּעִיר אַחַת. מוֹצִיאִין לְשׁנֵי אֲחֵרִים. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָּה, רִישָׁא דְּקָתָנֵי: שְׁמִי כִּשְׁמְךָ - פָּסוּל לְגָרֵשׁ בּוֹ; שְׁנֵי הוּא דְּלָא מָצֵי מְגָרֵשׁ בֵּיהּ, הָא רִאשׁוֹן מָצֵי מְגָרֵשׁ בֵּיהּ? וְהָא אָמְרִינַן: וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר - בְּעֲדֵי מְסִירָה, וְרִבִּי אֶלְעָזָר הִיא, הָכָא נָמֵי בְּעֲדֵי מְסִירָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא. אָמַר רַב: כּוֹתֵן פּוֹסְלִין בְּכִתּוּבָּה חוּץ מִן הָרִאשׁוֹן. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אַף רִאשׁוֹן נָמֵי פּוֹסֵל. וְאִנְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים "גֵּט פָּסוּל" - פָּסוּל וּפוֹסֵל, "חֲלִיצָה פְּסוּלָה" - פְּסוּלָה וּפוֹסֶלֶת מִן הָאַחִין. בְּמַעֲרָבָא אָמְרֵי מְשַׁמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁמֹאל וְלֵילָה - פְּסוּלוֹת וּפוֹסְלוֹת,

בְּקַמַּיְיתָא דְּפָסוֹל, דְּהוּה אָמֵינָא: דְּהָאי הוּא דְּבֵי אֵיכַּיְיתָא לְשֵׁם רַחֵל לֹא הָדַר אֵיכַּיְיתָא לְשֵׁם לֵאָה, אֲבָל סוֹפְרִים לְהִתְלַמֵּד עֲשׂוּיִים - הָכֵי נָמֵי דְּמִיחְקֵין; וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּלְהִתְלַמֵּד" דְּהָכָא לֹא חָשִׁיב לִשְׁמוֹ כְּמוֹ "לְהִתְלַמֵּד" דְּסֵפֶר תּוֹרָה. דְּסוֹפְרִים הָעֲשׂוּיִים לְהִתְלַמֵּד אֵין כּוֹתְבִין כְּלָל לְשׁם הַכְשֵׁר דָּבָר, אֲבָל סֵפֶר תּוֹרָה כּוֹתֵב בְּשֵׁם כָּל לְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְעֵשׂוֹת בּוֹ. וּמִיהוּ, אֲפִילּוּ הָכֵי בְּרֵירוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה אֵין כְּשֵׁר לְגָרֵשׁ בּוֹ, כְּדִפְרִישְׁנָן לְעֵיל (ב,א), אִי נָמֵי יֵשׁ לוֹמַר: דְּמִכֹּל מָקוֹם שַׁיָּךְ לְמֵימַר "יִתֵּר מִיכָּן", בֵּין שֵׁיֵּשׁ סִבְרָא אַחַת בְּסוֹפְרִים מַקְרִין לְפִסּוּל טְפֵי מִבְּנִמְלַךְ. וְאִם תֹּאמַר: בְּהִבּוּחַ טוֹפְסֵי גִּיטִּין ה"לְ נָמֵי לְמֵימַר "יִתֵּר עַל כֵּן", דְּהָא מִכָּל הָנֵי לֹא מְצֵי לְמִידַק בְּרֵישׁ זְבָחִים (ב,ב) דְּסִתְמָא פָּסוּל, דְּלָאו לִשְׁמָהּ קָאֵי, אֶלָּא מֵהֲהִיא דְּהִבּוּחַ טוֹפְסֵי גִּיטִּין לְחוּדָא!; וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּהָהִיא בְּבָא דְּטוֹפְסֵי גִּיטִּין לֹא תְּנָא כְּלָל לְאִשְׁמוּעִינָן דְּסִתְמָא פָּסוּל, אֶלָּא אִשְׁמוּעִינָן דְּשָׁרוּ רַבָּנָן לְסוֹפֵר לְכַתְּחִלָּה כְּטוֹפּוּס מִפְּנֵי הַתַּקָּנָה.

לאיזו שֶׁאֵרָצָה אֲגָרֵשׁ בּוֹ פָּסוּל. בְּגֵמָרָא מִפְרֵשׁ – מִשּׁוּם דְּאֵין בְּרֵירָה. וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ יְצְחָק: דְּאֵפִילּוּ מַאן דְּסָבַר בְּעַלְמָא יֵשׁ בְּרֵירָה – הָכָא מוֹדֶה, מִשּׁוּם דְּ"וְכָתַב לָהּ" לִשְׁמָהּ – מִשְׁמַע שֶׁיִּהְא מְבוֹרָר בְּשׁעַת כְּתִיבָה. וְכֵן מִשְׁמַע בִּגְמָרָא, דְּקָאָמַר: אִי אִיתְמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּאֵין בְּרֵירָה, מִשּׁוּם דִּבְעִינַן "לָהּ" – לִשְׁמָהּ. מִשְׁמַע: אַף עַל גַּב דִּבְעַלְמָא יֵשׁ בְּרֵירָה – הָכָא פָּסוּל, מִשּׁוּם דִּכְתִיב "וְכָתַב לָהּ". **בְּעֵדֵי** מְסִירָה מִסְתַּבְּרִי מֵאִיר בְּעִינַן שֶׁיִּהְא מוּכָח מִתּוֹךְ הַהֶחְתֵּמָה שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם זֶה הָאִישׁ וְאִשָּׁה זוֹ, וְלֹא מִדְּעֵדֵי מְסִירָה. וְהִהִיא דְּ"הַמְגָרֵשׁ" (גיטין פו,ב): שְׁנַיִם שֶׁשְּׁלוּחֵי שְׁנֵי גִּיטֵּי דְּשׁוּתָּפִין שׁוּן - נוֹתְנִין שְׁנֵיהֶם לוֹ, וְשֶׁנֵּיהֶם לוֹ, וְקָאָמַר רַבִּי יְרְמְיָה בִּגְמָרָא: הָא דְּלָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, מִשְׁמַע דְּכְרַבִּי מֵאִיר – נִיחָא, דְּהָתָם מֵיירֵי בְּדַפְרִישִׁית לְעֵיל כְּשִׁכְבְתָּהּ דּוֹרוֹת, אוֹ סִימָן, אוֹ כֹּהֵן, שֶׁנִּיכַּר מִתּוֹךְ הַהֶחְתֵּמַת. וּעְדֵי מְסִירָה אֵין מְכִירִין בְּאִבּוּתֵיהֶן אוֹ בְּסִימָן הַכְּתוּב. וְאִם תֹּאמַר: לְמַאן דְּחַיִּישׁ לְקָמָן בְּפֵרֵקֵין (כז,ב), לְשֶׁנִּי שׁוּרֵי וּלְשֶׁנִּי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אַף עַל גַּב דְּלֹא הַחְזוּקֵי, אִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר יִפָּסְלוּ כָּל הַגִּיטִּין, דְּלֹא מִשְׁכַּחַת תַּרְוַיְיהוּ דְּשׁוּם גַּט שֶׁיִּהְא מוּכָח מִתּוֹכוֹ! וְאוֹמֵר רַבִּינוּ יְצְחָק: דְּדוּקָא בְּגֵט הַנִּמְצָא הוּא דְּחַיִּישׁ, שֶׁמָּא מֵאַחַר נָפַל. אֲבָל חֲשִׁיב שִׁפְיר מוּכָח מִתּוֹכוֹ, כֵּיוָן דְּלֹא הַחְזוּקֵי אֲלָא שׁוּרֵי אַחַד, וְיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אֶחָד. וְאִם תֹּאמַר: דְּתָנֵן בְּפֶרֶק "גֵּט פָּשׁוּט" (בבא בתרא קסז,ב): כּוֹתְבִין גַּט לְאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וּפְרִיךְ בִּגְמָרָא: וְלִיחוּשׁ לְשֵׁנִי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת, דִּלְמָא מִמֹּתוֹ לֵהּ גִּיטָא לְאִיתְתָּיהּ דְּהַאִי?! וּמְשַׁנֵּי, דְּהָכִי אָמַר רַב: שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת – אֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה. וְהִשְׁתָּא הֵיכִי מְיִירִי? אִי בְּלֹא הַחְזוּקֵי – הָא מִסְקִינָן לְקָמָן דְּלֹא חַיִּישִׁינַן, וְאִי בְּהַחְזוּקֵי – אִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ זֶה בִּפְנֵי זֶה אֵין מַגְרִשִׁין, עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ כֹּהֵן אוֹ דּוֹרוֹת אוֹ שׁוּם סִימָן, וְאוֹ לֵיכָא לְמִיחַשׁ לְמִידֵּי. וְאִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר – הָא עֵדֵי מְסִירָה יְדֵעִי שִׁפְיר אִם זוֹ הִיא אִשְׁתּוֹ אִם לָאו, כִּדְאָמַר הָכָא! וְאוֹמֵר רַבִּינוּ יְצְחָק: דְּאֵין עֵדֵי מְסִירָה מִדְּקָרְקִים לֵרְאוֹת אִם זוֹ אִשְׁתּוֹ אִם לָאו, כֵּיוָן שֶׁמַּכִּירִים שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ, וְכִתּוּב בְּגֵט שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ, וְלֹא חַיִּישִׁינַן שְׁמָא יִתְּנוּ לְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ וּשְׁמָהּ כִּשְׁמָהּ, וְגַם לֹא מִסְתַּכְּלִי עֵדֵי מְסִירָה בְּפִנֵּי בֵּית דִּין שֶׁרָאוּ שֶׁבְּעֻלָּה נָתַן לָהּ גֵּט, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא דִּקְדְּקוּ אִם הִיא הִיְתָה אִשְׁתּוֹ. וּלְהֵכִי פָּרִיךְ: נִיחוּשׁ דִּלְמָא מִמֹּתוֹ לֵהּ גִּיטָא לְאִיתְתָּיהּ דְּהַאִי?! דְּאֵפִילּוּ אֵין יוֹדְעִין הַכּוֹתְבִין אִם הַחְזוּקֵי – אֵין לָהֶם לְבַתְּלוֹ, דְּזִימְנִין דְּהַחְזוּקֵי לֵהּ וְיֵדְעִי. וּמִשְׁנֵי: שְׁנֵי יוֹסֵף כֹּהֵן אֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה, וְשִׁכְבָתָהּ לְבֵית דִּין לְהַחְזִירָהּ – שְׁיֵילִי בֵּית דִּין לְעֵדֵי מְסִירָה אִם הִיוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן. וְלֹא רָצָה לְתָרֵץ דְּאֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין עֵדֵי מְסִירָה שׁוּם הִיא אִשְׁתּוֹ – דְּאֵין זוֹ תִּקְנָה טוֹבָה, דְּאִם כֵּן בְּטוּרְח יִמְצְאוּ עֵדֵי מְסִירָה.

גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה — לָאו דּוְקָא. לְאִיזוֹ **שֶׁאֵרָצָה אֲגָרֵשׁ פָּסוּל לְגָרֵשׁ בּוֹ** — דְּאֵין בְּרֵירָה, דְּלֹא אָמְרִינַן: הַטּוֹרֵד הַדִּבּר דִּבְשָׁעָה כְּתִיבָה דַּיְקִינַן לוֹ, וְהֵרִי נִכְתַּב לְשֵׁמָהּ. גמ' **אֶלָּא רֵישָׁא** – דְּתָנֵי: אִישׁ פְּלוֹנִי גָּרוּשׁ פְּלוֹנִית כּוֹ'. **בְּמַאי** — אִי לָאו הָכֵי דְּאוֹתָהּ אַחֶרֶת, תּוֹרָה אַף עַל גַּב דְּלִהְתַלְמֵד עֲבִידָא – הָכֵי נָמֵי דְּמִחְקִין; וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּ"לְהִתְלַמֵּד" דְּהָכָא לֹא חָשִׁיב לִשְׁמוֹ כְּמוֹ "לְהִתְלַמֵּד" דְּסֵפֶר תּוֹרָה.

גמרא "כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלַךְ" וכו'. בְּגֵמָרָא מִפְרֵשׁ – בְּהִבּוּחַ טוֹפְסֵי גִּיטִּין ה"לְ נָמֵי לְמֵימַר "יִתֵּר עַל כֵּן", דְּהָא מִכָּל הָנֵי לֹא מְצֵי לְמִידַק בְּרֵישׁ זְבָחִים (ב,ב) דְּסִתְמָא פָּסוּל, דְּלָאו לִשְׁמָהּ קָאֵי, אֶלָּא מֵהֲהִיא דְּהִבּוּחַ טוֹפְסֵי גִּיטִּין לְחוּדָא! וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּהָהִיא בְּבָא דְּטוֹפְסֵי גִּיטִּין לֹא תְּנָא כְּלָל לְאִשְׁמוּעִינָן דְּסִתְמָא פָּסוּל, אֶלָּא אִשְׁמוּעִינָן דְּשָׁרוּ רַבָּנָן לְסוֹפֵר לְכַתְּחִלָּה כְּטוֹפּוּס מִפְּנֵי הַתַּקָּנָה.

לאיזו שֶׁאֵרָצה אֲגָרֵשׁ בּוֹ פָּסוּל. בְּגֵמָרָא מִפְרֵשׁ – מִשּׁוּם דְּאֵין בְּרֵירָה – הָכָא מוֹדֶה, מִשּׁוּם דְּ"וְכָתַב לָהּ" לִשְׁמָהּ – מִשְׁמַע שֶׁיִּהְא מְבוֹרָר בְּשׁעַת כְּתִיבָה. וְכֵן מִשְׁמַע בִּגְמָרָא, דְּקָאָמַר: אִי אִיתְמַר בְּהָא – בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּאֵין בְּרֵירָה, מִשּׁוּם דִּבְעִינַן "לָהּ" – לִשְׁמָהּ. מִשְׁמַע: אַף עַל גַּב דִּבְעַלְמָא יֵשׁ בְּרֵירָה – הָכָא פָּסוּל, מִשּׁוּם דִּכְתִיב "וְכָתַב לָהּ". **בְּעֵדֵי** מְסִירָה מִסְתַּבְּרִי מֵאִיר בְּעִינַן שֶׁיִּהְא מוּכָח מִתּוֹךְ הַהֶחְתֵּמָה שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם זֶה הָאִישׁ וְאִשָּׁה זוֹ, וְלֹא מִדְּעֵדֵי מְסִירָה. וְהִהִיא דְּ"הַמְגָרֵשׁ" (גיטין פו,ב): שְׁנַיִם שֶׁשְּׁלוּחֵי שְׁנֵי גִּיטֵּי דְּשׁוּתָּפִין שׁוּן - נוֹתְנִין שְׁנֵיהֶם לוֹ, וְשֶׁנֵּיהֶם לוֹ, וְקָאָמַר רַבִּי יְרְמְיָה בִּגְמָרָא: הָא דְּלָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, מִשְׁמַע דְּכְרַבִּי מֵאִיר – נִיחָא, דְּהָתָם מֵיירֵי בְּדַפְרִישִׁית לְעֵיל כְּשִׁכְבְתָּהּ דּוֹרוֹת, אוֹ סִימָן, אוֹ כֹּהֵן, שֶׁנִּיכַּר מִתּוֹךְ הַהֶחְתֵּמַת. וּעְדֵי מְסִירָה אֵין מְכִירִין בְּאִבּוּתֵיהֶן אוֹ בְּסִימָן הַכְּתוּב. וְאִם תֹּאמַר: לְמַאן דְּחַיִּישׁ לְקָמָן בְּפֵרֵקֵין (כז,ב), לְשֶׁנִּי שׁוּרֵי וּלְשֶׁנִּי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אַף עַל גַּב דְּלֹא הַחְזוּקֵי, אִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר יִפָּסְלוּ כָּל הַגִּיטִּין, דְּלֹא מִשְׁכַּחַת תַּרְוַיְיהוּ דְּשׁוּם גַּט שֶׁיִּהְא מוּכָח מִתּוֹכוֹ! וְאוֹמֵר רַבִּינוּ יְצְחָק: דְּדוּקָא בְּגֵט הַנִּמְצָא הוּא דְּחַיִּישׁ, שֶׁמָּא מֵאַחַר נָפַל. אֲבָל חֲשִׁיב שִׁפְיר מוּכָח מִתּוֹכוֹ, כֵּיוָן דְּלֹא הַחְזוּקֵי אֲלָא שׁוּרֵי אַחַד, וְיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אֶחָד. וְאִם תֹּאמַר: דְּתָנֵן בְּפֶרֶק "גֵּט פָּשׁוּט" (בבא בתרא קסז,ב): כּוֹתְבִין גַּט לְאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וּפְרִיךְ בִּגְמָרָא: וְלִיחוּשׁ לְשֵׁנִי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת, דִּלְמָא מִמֹּתוֹ לֵהּ גִּיטָא לְאִיתְתָּיהּ דְּהַאִי?! וּמְשַׁנֵּי, דְּהָכִי אָמַר רַב: שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת – אֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה. וְהִשְׁתָּא הֵיכִי מְיִירִי? אִי בְּלֹא הַחְזוּקֵי – הָא מִסְקִינָן לְקָמָן דְּלֹא חַיִּישִׁינַן, וְאִי בְּהַחְזוּקֵי – אִם כֵּן לְרַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ זֶה בִּפְנֵי זֶה אֵין מַגְרִשִׁין, עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ כֹּהֵן אוֹ דּוֹרוֹת אוֹ שׁוּם סִימָן, וְאוֹ לֵיכָא לְמִיחַשׁ לְמִידֵּי. וְאִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר – הָא עֵדֵי מְסִירָה יְדֵעִי שִׁפְיר אִם זוֹ הִיא אִשְׁתּוֹ אִם לָאו, כִּדְאָמַר הָכָא! וְאוֹמֵר רַבִּינוּ יְצְחָק: דְּאֵין עֵדֵי מְסִירָה מִדְּקָרְקִים לֵרְאוֹת אִם זוֹ אִשְׁתּוֹ אִם לָאו, כֵּיוָן שֶׁמַּכִּירִים שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ, וְכִתּוּב בְּגֵט שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ, וְלֹא חַיִּישִׁינַן שְׁמָא יִתְּנוּ לְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ וּשְׁמָהּ כִּשְׁמָהּ, וְגַם לֹא מִסְתַּכְּלִי עֵדֵי מְסִירָה בְּפִנֵּי בֵּית דִּין שֶׁרָאוּ שֶׁבְּעֻלָּה נָתַן לָהּ גֵּט, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא דִּקְדְּקוּ אִם הִיא הִיְתָה אִשְׁתּוֹ. וּלְהֵכִי פָּרִיךְ: נִיחוּשׁ דִּלְמָא מִמֹּתוֹ לֵהּ גִּיטָא לְאִיתְתָּיהּ דְּהַאִי?! דְּאֵפִילּוּ אֵין יוֹדְעִין הַכּוֹתְבִין אִם הַחְזוּקֵי – אֵין לָהֶם לְבַתְּלוֹ, דְּזִימְנִין דְּהַחְזוּקֵי לֵהּ וְיֵדְעִי. וּמִשְׁנֵי: שְׁנֵי יוֹסֵף כֹּהֵן אֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה, וְשִׁכְבָתָהּ לְבֵית דִּין לְהַחְזִירָהּ – שְׁיֵילִי בֵּית דִּין לְעֵדֵי מְסִירָה אִם הִיוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן. וְלֹא רָצָה לְתָרֵץ דְּאֵין מַגְרִשִׁין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין עֵדֵי מְסִירָה שׁוּם הִיא אִשְׁתּוֹ – דְּאֵין זוֹ תִּקְנָה טוֹבָה, דְּאִם כֵּן בְּטוּרְח יִמְצְאוּ עֵדֵי מְסִירָה.

גירושין כלל. אבל דנך בתראי — פסלי, דריח הגט פוסל בכתובה. דתניא בפרק בתרא (גיטין פב,ב): האומר לאשתו "הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם" — פסלה מן הכתובה. שנאמר "ואשה גרושה מאישה" אפילו לא נתגרשה אלא מאישה, ולאחרים לא התורה — פסולה לכתונה. **אפילו ראשון** — דריח גט הוה. **חליצה פסולה פסולה ופוסלתה** — כל מקום ששנינו ביבמות "חליצה פסולה" — פסולה להתירה לשוק, אבל פוסלת היא אותה מן האחין שלא תתייבם עוד, דקמו עלה ב"כיון שלא בנה — שוב לא יבנה". דלא כתיב "אשר לא בנה את בית אחיו", אלא "אשר לא יבנה" (דברים כה) כיון שהחלץ — לא יבנה. **שמאל** — חליצה בשמאל, אמרינן ביבמות (קד,א): פסולה, וכן חליצה בלילה — פסולה. **ופוסלת** — דשם חליצה עלה, אלא שלא נעשית בהכשירה. דליתי "רגל" ממצורע, דכתיב "ימנית", ולילה נמי נפקא לן התם.

קטן ואנפיליא = קילצרן"א של בגד. לאו חליצה כלל, ד"אישי" ר"נעל" כתובים בפרשה, "ואם לא יחפוץ האיש" וגו'. חוץ מן האחרון — דלחומרא אמרינן יש ברירה, ופסולה לכהונה. אבל אינך כולהו — אפילו ריח הגוי אין בהם. ולא דמו למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם, דהתיא — להזהוא מילתא מידא לשמו ולשמה נכתב. אפילו אחרון אינו פוסל — דאין ברירה. לקוחות הן — דאין ברירה, דאיכא למיחש חלק שנטל זה היה ראוי לאחזו, והחליפו. והיינו לקיחה. וחזר ביובל לתחילתו, משום מצות יובל, והדר שקליה בדמעיקרא. דלחומרא — מחזירין דחומרא היא, ואי נמי הוה מספקא ליה — אזיל לחומרא. אבל אינו פוסל — קולא הוא, ואי לאו דפשיטא דאין ברירה — לא אזיל לקולא. אי נמי בתחילה — כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה, לאיש אחד — כך יחזור ביובל לאיש אחד. וטעמא לאו משום דאין ברירה הוא. לאיזו שתצא בפתח תחילה — יהא הגט לשמה. ושמותיהם היו שוין. מהו — יש ברירה או אין ברירה? על מי שיעלה מכם — יהא נמנה עליו, ואני מקנה לו חלקו בשעת שחיטה. בין שנכנס ראשון — לאחר שחיטה ראשו ורובו. זכה בחלקו — דאמרינן: יש ברירה. דמשעת שחיטה היה זה ראוי לכך, ונשחט פסח זה עליו. ומזכה את אחיו עמו לימנות בחלקו. ולקמיה מוקי לה שפיר. אמר רבי יוחנן בדי לוזרין במצות — אביהן המנה את כולן עליו משעת שחיטה, והא דקאמר "על מי שיעלה ראשון" — לזדזינהו אתא, כלומר: נראה איזה הוא ראשון. ולא הודיעם מה בלבו. שפיר — משום הכי מזכה את אחיו עמו. נמנין — הרוצה לימנות. ומושבין את יין — מי שהיה נמנה, ורוצה לימשך ולהמנות על אחר — מושך ידיו הימנו. עד שישתו — אבל לאחר שחיטה — לא נמנין ולא נמשכין, דכתיב "ואם יעמוד הבית" אם באו להמעט ולהמשך ממנו — מהיות משה = בחיותו של שה יתמעטו. תניא נמי הכי — דלא נתבטין אלא לזרזן, ומיהו, כולהו אמנינהו. ובנים שפלים — ולא קתני: ונמצאו בנות זוכות בפסח ובנים לא זכו. אמר אביי קבעי מינית — אתמהני מתמה אביי ברב יהודה ורב אושעיא: קבעי מינית "לאיזו שתצא בפתח תחילה" — דתלה (וזה) המתנה בדעת אחרים, וקפשיט ליה "לאיזו שארצה" — דהיינו תולה בדעת עצמו? דילמא תולה בדעת עצמו ליתן לן ברירה, דמדאתני ברישא גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי סעיפים, וליכא למימר הוברר דמעיקרא דעתיה לאחי. אבל זה שתלה באחרים — גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא! מבין הבותים — קודם גזירה, ואין לו כלי להפריש תרומות ומעשרות בהן, והוא צריך לשתות. וכותים גירי אמת חשיב להו, ואין ארץ ישראל נפקעת מקדושתה על ידיהם, והן חשודין על המעשרות ועל התרומה. ולא בעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה, אבל כותים חשודין על הכל, והלוקח מהן צריך לעשר ודאי. שני לוגין — מתוך מאה. הרי הן תרומה — בתוכו. ומיהל

קָטָן וַאֲנַפִּילְיָא - פְּסוּלוֹת וְאֵין פּוֹסְלוֹת. וְעֵירֵי אָמַר: כּוּלָּן אֵין פּוֹסְלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹן, וְכֵן אָמַר רַב אַסִי: כּוּלָּן אֵין פּוֹסְלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹן; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף אַחֲרוֹן נַמִי אֵינוֹ פּוֹסֵל. וְאַוְּדָא רַבִּי יוֹחָנָן לְמַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ - לָקוֹחוֹת הֵן, וּמַחֲזִירִין זֶה לָזֶה בַּיּוֹבֵל. וְצָרִיכָא; דְּאִי אִיתְּמַר הָבָא - בָּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּאֵין בְּרִירָה, מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן "לָהּ" - לְשֵׁמָהּ, אֲבָל הָתָם - מֶכֶר הוּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לִיחַדֵּר בַּיּוֹבֵל, אֲבָל יְרוּשָּׁה וּמַתָּנָה לָא; וְאִי אִשְׁתְּמַעֲנַן שׁוּם דְּלִחוּמְרָא, אִי נַמִי כְּתְחִילָּה, אֲבָל הָכָא אֵימָא לָא, צְרִיכָא. בָּעָא מִינֵּיהּ רַב הוֹשַׁעְיָא מַרַב יְהוּדָה: אָמַר לְלַבְלָר: "פְּרִוט לְאֵיזוֹ שֶׁתֵּצֵא בַּפֶּתַח תְּחִילָּה", מַהוּ? - אָמַר לֵיהּ, תְּנִיתוּהָ: יֵתֶר מִיָּמָן, אָמַר לְלַבְלָר: "פְּרוֹט לְאֵיזוֹ שֶׁאֶרְצֶה אֲנִי", פְּסוּל לְגֵרֶשׁ בּוֹ. אַלְמָא אֵין בְּרִירָה! אֵיתֵיבִיהּ: הָאוֹמֵר לִבְנָיו "חֲרִינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל מִי שֶׁיַּעֲלֶה מִכֶּם רִאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם", כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹ וְרוּבּוֹ - זָכָה בְּחֶלְקוֹ וּמְזַכֶּה אֶת אֶחָיו עִמּוֹ! - אָמַר לֵיהּ: הוֹשַׁעְיָא בְּרִי, מָה עִנְיָן פְּסָחִים, אֵצֶל גִּיטִּין? הָא אִתְּמַר עֲלָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס רִאשׁוֹן רִאשׁוֹ וְרוּבּוֹ - זָכָה בְּחֶלְקוֹ וּמְזַכֶּה אֶת אֶחָיו עִמּוֹ; אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא דַּאֲמִנִינְהוּ מַעִיקָּרָא - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּלָא אֲמִנִינְהוּ, לְאַחַר שֶׁחִיטָה מִי קָמִיתְמַנּוּ? וְהָתַנְיָן: נִמְנִין, וּמוֹשְׁכִין יֵדֵיהֶן מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּשָּׁחֵט! תַּנָּיָא נַמִי הָכִי: מַעֲשֶׂה וְקָדְמוּ בְּנוֹת לַבָּנִים, וְנִמְצְאוּ בָּנוֹת וְרֵיזוֹת וּבָנִים שְׁפָלִים. אָמַר אַבַּיֵי: קָא בָּעֵי מִינֵּיהּ תּוֹלֶה בְּדַעַת אֲחֵרִים, וְקָא פָּשֵׁיט לֵיהּ תּוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ, וַהֲדַר מוֹתִיב לֵיהּ תּוֹלֶה בְּדַעַת אֲחֵרִים? - אָמַר רָבָא: מַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא דְּאִמַּאי דְּאִית לֵיהּ בְּרִירָה, לָא שָׁנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ וְלָא שָׁנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת אֲחֵרִים - אִית לֵיהּ בְּרִירָה, וּמַאן דְּלֵית לֵיהּ בְּרִירָה, לָא שָׁנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ וְלָא שָׁנָא תּוֹלֶה בְּדַעַת אֲחֵרִים - לֵית לֵיהּ בְּרִירָה! - אָמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשִׁיָא לְרָבָא: וְהָא רַבִּי יְהוּדָה, דְּתוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ לֵית לֵיהּ בְּרִירָה, וְתוֹלֶה בְּדַעַת אֲחֵרִים אִית לֵיהּ בְּרִירָה! תּוֹלֶה בְּדַעַת עַצְמוֹ לֵית לֵיהּ בְּרִירָה, דְּתַנְיָא: הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים, אוֹמֵר "שְׁנֵי לוֹגִין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ חֲרֵי הֵן תְּרוּמָה, עֲשָׂרָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, הִשְׁעָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי", ומיהל

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות – ואם תאמר: שמואל ובני מערבא במאי פליגי – בקטן? הא פליגא דרבי מאיר ורבנן בסוף "האשה רבה" (יבמות צו,א), דתניא: עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול, ורבי מאיר אומר: עשו חליצת בן תשע כגון בגדול. אבל לרבנן ביאה – אין, חליצה – לא. ובפרק "מצות חליצה" (שם קה,ב) אמתניתין דהחולצת מן הקטן וחליצתה פסולה, אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: אין חליצת קטן כלום! ואומר רבינו יצחק: דהכא פליגי בלשון המשנה, דשמואל משמע ליה הלשון "חליצתה פסולה ופוסלת", ואתיא מתניתין כרבי מאיר, ולא משום דסבירא ליה כרבי מאיר. ובני מערבא משמע להו שפיר "פסולה ואינה פוסלת", ואתיא כרבנן.

ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא – ואם תאמר: לקולא נמי שמעינן ליה דאין ברירה, בפרק בתרא דיבמות (נו,ב) גבי מעשר בהמה, דקאמר: אפילו חלקו הזיהרו תשעה כנגד תשעה, עשרה כנגד עשרה – אין אומרים: זהו חלקו המגיעו! ויש לומר: דמכל מקום לא שמעינן גט מינה, כדאמר התם: דאי אתמר בדא – בדא קאמר רבי יוחנן דומיא ד"בנך", מה בנך ברוח לך – אף צאצע ברוח לך.

אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר – תימה: דבנדרים משמע דאיירי בלא אמנינהו, ד"שה לבית אבות" לאו דאורייתא, ואין צריך שום מינוי. דקאמר בפרק "אין בין המודר" (נדרים לו,א): ואי אמרת "שה לבית אבות" דאורייתא – אבישראל קאי ומוכח להתו? ואלא למה אמר להתן אבהתן – כדי לזרזן במצות. ויש לומר: דסגיא דדבא איירי אי אמרינן "שה לבית אבות" דאורייתא. **והדר** מותיב ליה תולה בדעת אחרים – על זה אינה תמיהה, דשפיר מותיב למאי דפשיט ליה.

הלוקח יין מבין הכותים – בריייתא היא. דבמשנה דפרק שביעי דדמאי (משנה ד) לא תני אלא מילתא דרבי מאיר לחודיה. ואף על גב דרבי מאיר גזר על יינן בפרק קמא דחולין (ו,א) – זאת נשנית קודם גזירה. ורבי יוסי ורבי שמעון, אף על גב דסבירא להו בנחזת בפרק "רבי ישמעאל" (סו,ב) דכותים גרי אריות הן, דאמר: תורמין משל גוים על של כותים – מכל מקום, כיון שפורשים מעבודה זרה יותר משאר גוים, ומחזיקין בתורה שבכתב, וגם אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושים בבית ראשון – להכי כשגזרו על יינן של גוים לא גזרו על של כותים. אף על פי שגזרו על פיתם – על יינם לא גזרו. אי נמי – הכא במהדר יינם.

עשרה מעשר ראשון כר' – לאו דוקא עשרה ותשעה, דכשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה – פשו לה מאה נבי תרתי. ויש מפרשים דאין המעשר מתמעט משום תרומה גדולה, כיון דחשוב אחת פוטרת את הכרי. **שני** לוגין שאני עתיד להפריש – כותים אפילו תרומה גדולה לא מפרשי. דאף על גב דבפרק "שלשה שאכלו" (ברכות מה,ב) אמר: דני כותאי עשורי מעשרי בראי, דבמאי דכתיב באורייתא מיזהר והיזהר – הני מילי כשעושין לאבול לעצמן, ואפילו מעשר ראשון מפרישין, אבל למכור – אין מפרישין בלל. דלא קפדי א"לפני עור". אף על גב דאין חשודין על גזל – לא חשיב להו גזל, דהוי ממון שאין לו תובעים. דהא עמי הארץ נמי לא נחשדו על הגזל, ונחשדו על המעשר. ועוד: דכל זמן שלא הופרש – אינו דומה להו גזל, שעדיין לא נתחייב ליתן לבהן וללוי. ועוד: סומכין כותים אהא דדרשינן בבבא מציעא (פח,ב): "ואבלת" – ולא מוכר.

ומיהל

ומיחל פירש בקונטרס: מחלל בדבורא בעלמא על המעות, ושותה בלא הפרשה. ואין נראה, דדוקא גבי דמאי קתני בהך משנה בסיפא: (ומחלל על המעות, לפי שקבע לו מקום, דקתני התם: מעשר שני בצפונו או בדרומו, דהוי כמו הפרשה. דבערב שבת בין השמשות איירי, כדאמרינן בתוספתא (דדמאי פרק ח) (דקתני: וקדש עליו היום), ולכך בדמאי יכול לקבוע לו מקום – דספק חשכה מעשרים את הדמאי. אבל בכותים – הוי ודאי, ולכך לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו, ולא קתני נמי ומחלל על המעות כדקתני גבי דמאי. אלא "ומיחל", פירושו: מתחיל, או כמו שפירש רבינו תם: דמיחל כמו מיהל בה"א, פירוש: מערב במים ומוזג, כמו "סבאך מהול במים" (ישעיה א). ואחר שבת יפרישו מעשר ראשון ושני, כדקתני בתוספתא: עשרה הבאים אחריהם. תשעה הבאים אחריהם, דבין שאינו יכול לקבוע לו מקום, אם היה שותה בלא הפרשה – הוה שותה טבל למפרע. **דברי** רבי מאיר – משמע דאית ליה לרבי מאיר ברירה. ולרבי יהודה נמי קאמר רבא במסקנא דאית ליה ברירה, והכא אסר משום דחיישׁ לבקיעת הנוד. ואילו בפרק "יש בכורי" (בכורות מח,א) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא דברי מאיר ורבי יהודה ברב אסי, דאמר: דאחזי שחלקו – מחזה ירשין ומחצה לקוחות. אלמא: מספקא להו! ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו, ומתנה בפירוש, ואומר: שאני עתיד להפריש, לההיא ד"אחין שחלקו", שאינו מברר כלום. וב"מרובה" (בבא קמא סט,ב) דפריך דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דבההיא ד"כל המתלקט" אית ליה ברירה וגבי "אחין שחלקו" שמעינן דלית ליה ברירה, וחזר בו התלמוד מתוך קושיא זו – דהוה מצי לחלק כדפרישנן, אלא דלית ליה למימר: לעולם "כל הנלקט", כדקתני במתני', וניחא ליה למימר: לעולם לא תיפוך. ועוד: דאי הוה משני הכי – אכתי הוה קשיא ליה אידך דרבי יוחנן, דאמר לעיל: אף אחרון אינו פוסל. ולעיל ודאי כי מצריך תרי מילי דרבי יוחנן – דהוה מצי למימר דצריכי, דמההיא דלקוחות הן לא הוה שמעינן דאף אחרון אינו פוסל, מטעם דפרישות. ובהא טעמא מיתרצה נמי שמואל אדשמואל, דבפרק "מי שאחזו" (גיטין עה,ב) אתקין שמואל בגיטא דשביב מרע "אם מתי – יהא גט, אם לא מתי – לא יהא גט" ולכי מייתי – הוי גיטא, אלמא סבר דיש ברירה, ובסוף ביצה (לז,ב) גבי "שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות", אמר שמואל דחברת נמי אסורה. **רבי** יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין – משמע דרבי יוסי ליה ברירה. וכן בפרק "בבל מערבין" (עירובין לז,ב) גבי "מעשר שני שיש לי בביתי יהא מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיסי", דאמר רבי יוסי: לא חילל. וקשה: דתנן ב"מי שאחזו" (גיטין עג,א) גבי מה היא באותן הימים – רבי יוסי אומר: מגורשת ואינה מגורשת, ולכי מייתי – הוי גיטא. אלמא: יש ברירה, כדדייק בסמוך! ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים – ניחא, אבל למאן דלא מחלק – קשיא! ויש לומר: דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי בהבי, או יהיה או יאמות. אבל הכא – יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה לעולם, או לא יעלה סלע מן הכיס. והשתא נמי אתי שפיר דשמואל אדשמואל. תימה: למאי דסלקא דעתך דרבי יהודה ליה ברירה – אם כן סבר כרבי יוחנן, דאמר: האחין שחלקו לקוחות הן, ומחזירין זה לזה ביובל – אם כן לא משכחת למיימי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון, דאין להן אלא קנין פירות. ורבי יהודה אית ליה ב"החובל" (בבא קמא ע,א) לאו בקנין הגוף דמי, גבי דין "יום או יומים"! ולרבי יוסי נמי קשיא, דהכא סבר דאין ברירה, וב"החובל" מספקא ליה אי קנין פירות בקנין הגוף דמי או לאו, גבי דין יום או יומים. והכאי גוונא דייק התלמוד בסוף "השולח" (גיטין מח,א) ותירץ רבינו יצחק: דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא, דשאני התם דכתיב קראי "בספר" ו"התחזיר", ולהכי לא מייתי לה ב"השולח" כי מייתי להיא ד"שדה אחוזתו". ועוד אומר רבינו יצחק: דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל, אבל שאר אמוראי סברי: אף על גב דלקוחות הן – אין מחזירין, דגזירת הכתוב היא דאין מחזירין, דלענין זה אינם לקוחות. ורבי יוחנן דסבר מחזירין – יפרש טעמו [דרבי יהודה] משום בקיעת הנוד, כדמסיק ב"מרובה" (בבא קמא סט,א) דלרבי יוחנן אית ליה לרבי יהודה ברירה. ומתוך ההיא גופא דאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל – חזר בו מסברא ראשונה. **מה** היא באותן הימים – פירש בקונטרס: דקאי אכרישא, דתנן ב"מי שאחזו" (גיטין עג,א): "הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה" – הרי זה גט אם מת, וקאמר: מה היא כל ימי החולי. וקשה: דהתם (עג,ב) פריך עלה בגמרא: ולכי מייתי הוי גיטא? והא אין גט לאחר מיתה! ומאי קושיא? אי קאי א"מהיום" – אם כן הל גט מחיים! ושם פירש בקונטרס דלא קאי א"מהיום", אלא מילתא באפיה נפשה היא. ויש לומר: דלעולם קאי א"מהיום", והכי פריך: כיון דאמר שהיא כאשת איש – אם כן לא הל הגט מחיים אלא לאחר מיתה, אם כן, לכי מייתי היכי דמי גט? הא אין גט לאחר מיתה! ומשני: באומר "מעת שאני בעולם", פירוש: מה שאמר "מהיום" – היינו שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו, ולאו דוקא מהיום ממש קאמר, אלא כלומר: מהיום שאני בעולם. דכיון שתולה הדבר במיתתו – אינו חושש רק שיחול הגט מחיים. וכן משמע בתוספתא, דקתני: "זה גיטך מהיום" – הימים שבינתים זכאי במציאתו ובמעשה ידיה כו', משמע אף על גב דאמר "מהיום" – לא מהיום ממש קאמר.

ולכי מייתי הוי גיטא אלמא יש ברירה – פירש בקונטרס: אף על גב דתנאי הוא – צריך ברירה, כיון דאין בידו, ובשעת התנאי ספק הוא, והתנאי מתקיים מאליו, ואי לאו משום ברירה – לא הוי גט. ולא דמי לשאר תנאים שבידו לקיימם ודעתו לקיימם. ומיהו, הכא על כרחך אי אפשר אלא מטעם ברירה, כיון דמוקי לה ב"מי שאחזו" (גיטין עג,ב) באומר "מעת שאני בעולם", פירוש: שעה אחת קודם מיתתו, ואותה שעה שהגט חל אינה מבוררת וידוע, וצריך ברירה. ומכל מקום דברי רש"י כן הוא – אפילו בתנאי צריך ברירה, ד"הריני בועלך על מנת שירצה אבא" חשיב לקמן ברירה. והא דאמר בפרק "בבל מערבין" (עירובין לו,ב) "הרי זו תרומה על זו אם ירדו גשמים היום כו' – הבי נמי דלא הוי תרומה? היינו למאן דאית ליה ברירה קאמר. תימה: דבפרק "בבל מערבין" (שם לו,ב) אמר רב: ליתא למתני' מקמי איו. ופריך: אדרבה, ליתא לאיו מקמי מתניתין! ומשני: לא סלקא דעתך, דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה, דתנן: הלוקח בו'. והשתא אבתי ליתא לדאיו ולההיא ד"הלוקח" מקמי מתניתין דעירובין ומתניתין ד"מי שאחזו" דמייתי הכא, ומקמי ברייתא ד"מרובה" (בבא קמא סט,א) דקאמר רבי יהודה: הלוקח בו'. ואי נמי, נהי דליתא לדאיו ולההיא ד"הלוקח" מקמי מתניתין דעירובין ומתניתין ד"מי שאחזו" דמייתי הכא, ומקמי ברייתא ד"מרובה" (בבא קמא סט,א) דקאמר רבי יהודה: ליה ברירה, דתנן בשקלים (ט,ב), ומייתי לה בפרק "הוציאו לו" (יומא נה,א), דקאמר רבי יהודה: אין ליה שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ומפרש התם טעמא – משום חטאת שמתו בעליה, ומשום דלית ליה ברירה, כדמוכח התיא דאיו. והשתא, הא לרב בתולה בדעת אחרים – אית ליה ברירה לרבי יהודה, ולרבי יוחנן ליתא לדאיו, ואפילו בתולה בדעת עצמו – יש לו ברירה!

בין

ומיחל – מעשר שני מחלל, בדיבורא בעלמא, על מעות שיש לו בבית. דמה שאפשר לו לתקן לגמרי – יתקן. **ושותה מיד** – דמאחר שקרא שם – יצא לו מידי טבל. וכשהוא מוציא יין לשתייתו – הוא הנברר לחולין, ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הנוד לתרומה – הוא הנברר לתרומה. ויש ברירה. **ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין** — דלית להו ברירה בתולה בדעת עצמו, שהוא עצמו מוציא את היין. **מה היא באותן הימים** — לקמן ב"מי שאחזו" (ע,א): "זה גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה" — הרי זה גט אם מת מאותו חולי, מה היא כל ימי החולי? **כאשת איש** — אם כהן הוא — אוכלת בתרומה, ואם זינתה — בחנק. **ולכי מייתי הוי ניסא** — דקתני רישא הרי זה גט, ואיירי רבי יהודה במה היא באותן הימים — אלמא לא פליג ברישא, ולא אמרינן גט לאחר מיתה הוא, כיון דאמר "מעכשיו". ואף על גב דכשנתן הגט הוא מספקא ליה אם יחיה אם ימות, ותלה התנאי בדעת מי שמתו וחיו תלוים בידו, וכשמת — אמרינן: הוברר הדבר דמשעת נתינה היה ראוי למות מחולי זה, והוה ליה גט מההיא שעתא, שעל מנת כן מסרו. ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט, שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם, ולכשנתקיים התנאי — הוי גט למפרע. דהתם לאו טעמא משום ברירה הוא. אבל הכא, דאין בידו, ובשעת התנאי הוא ספק, והתנאי מתקיים מאליו, אי לאו משום ברירה — לא הוי גט מחיים. **הא דאמרן** — בהלוקח יין. **הריני בועליך** — לשם קידושין, דאשה נקנית בביאה. **אף על פי שלא רצה האב מקודשת** — דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וגמר בלבו לקידושין כשמתנה עליהם, ואפילו לא ידעה אביו.

לא

וּמֵיהֵל וְשׁוֹתֶה מִיָּד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסְרִין; תּוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים אֵית לֵיהּ בְּרֵירָה, דְּתַנְיָן: מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ לְכָל דָּבָרִיהָ, וּלְכִי מֵיְיתֵי הֲוֵי גִּיטָא. אֲמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא לְרַבָּא: הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּתוֹלָה בְּדַעַת עַצְמוֹ לֵית לֵיהּ בְּרֵירָה, וְתוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים אִית לֵיהּ בְּרֵירָה! תּוֹלָה בְּדַעַת עַצְמוֹ לֵית לֵיהּ בְּרֵירָה - הָא דַּאֲמַרַן; תּוֹלָה בְּדַעַת אֲחֵרִים אִית לֵיהּ בְּרֵירָה, דְּתַנְיָא: "הֲרֵינִי בּוֹעֲלֵךְ עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה אַבָּא", אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָצָה הָאָב - מְקוּדֶּשֶׁת; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: רָצָה הָאָב - מְקוּדֶּשֶׁת, לֹא

[דף כ' ע"א]

חוּץ מִן הָעֲדָל מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּיֶרֶק. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן מִשְּׁשִׁית לִשְׁבִיעִית – שְׁשִׁית, אֶלָּא, שְׁבִיעִית. וְהָתָנֵי: הַסִּיאָה וְהָאֵיזוֹב וְהַקּוֹרָנִית שֶׁהוֹבִילוּ לָחֲצֵר. אֲבָל אִם הָיְתָה שְׁנִייָה נִכְנֶסֶת לַשְּׁלִישִׁית – שְׁלִישִׁית. מִשִּׁשִׁית לִשְׁבִיעִית – שְׁשִׁית.

הָכָא אַתְּ מָנֵי לְחוֹרֵיהּ, וְכָא אַתְּ מָנֵי לְקוֹמֵיהּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שְׁלִישִׁית וְשִׁשִּׁית, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – יֵשׁ בָּהֶן מַעֲשְׂרוֹת. שְׁבִיעִית – אֵין בָּהּ מַעֲשְׂרוֹת כָּל עִיקָּר! לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן מִשִּׁשִׁית לִשְׁבִיעִית – שִׁשִּׁית, אֶלָּא שְׁבִיעִית. תַּמָּן – בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים, בְּרַם הָכָא – בִּרְשׁוּת הֶעָנִי הֵן. מוּטָב לִיתֵּן לֵיהּ אֶחָד בְּוַדַּאי, וְלֹא שְׁנַיִם בְּסָפֵק.

עָלִין שֶׁכְּבָשָׁן עִם לוּלְבִין, אִית תַּנַּיי תָּנֵי: בֵּין אֵלּוּ וּבֵין אֵלּוּ – יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר. וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי: בֵּין אֵלּוּ בֵּין אֵלּוּ – אֵין לָהֶן בִּיעוּר. וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי: עָלִין – יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר, לוּלָבִים – אֵין לָהֶן בִּיעוּר. מַאן דְּאָמַר אֵין לָהֶן בִּיעוּר – רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַאן דְּאָמַר עָלִין יֵשׁ לָהֶן בִּיעוּר, לוּלָבִין אֵין לָהֶן בִּיעוּר – רַבָּן גַּמְלִיאֵל.

[דף כ' ע"ב]

רַבִּי פְּדָת, רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַתְיָיא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּתָנֵינַן תַּמָּן (ערלה פרק א משנה ז) אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שָׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשָׂרָף הֶעָלִין, וּבְשָׂרָף הָעִיקָּרִין – מוּתָּר, בְּשָׂרָף הַפְּגִין – אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֶּרִי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי פְּדָת: כְּמָה דְּתֵימָא תַּמָּן – הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכָא אָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן! אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְדָמְיָא הִיא כָּל רָבָּה? קְטָף – בָּטֵל עַל גַּבֵּי שָׂרְפּוֹ, אִילָן – אֵינוֹ בָּטֵל עַל גַּבֵּי שָׂרְפּוֹ.

אוֹכְלֵי בְּהֵמָה – קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן, וְאֵין קְדוּשַׁת עָרְלָה חָלָה עֲלֵיהֶן.

[דף כ"א ע"א]

אָמַר רַבִּי אָבִין: אִית לְךָ חוֹרֵי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: שְׁמוּעָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם גַּרְמֵיהּ אָמְרָה.

לָמָּה? שָׂרָף – פֵּירֵי, פַּגִּין – פֵּירֵי. וְאֵין תֵּימַר שָׂרָף פֵּירֵי, עֲשֵׂה בֵּן בִּתְרוּמָה – מוּתָּר. וְאֵין תֵּימַר פַּגִּין – פֵּירֵי, עֲשֵׂה בֵּן בִּתְרוּמָה – אָסוּר. לָמָּה? שֶׁהַנָּיִית תְּרוּמָה – מוּתֶּרֶת, וְהַנָּיַית עָרְלָה – אֲסוּרָה.

הָכָא אַתְּ אָמַר: יְלַקֵּט אֶת הַוָּוֹרֶד, וְכָה אַתְּ אָמַר: חַיָּיב בִּבְיעוּר. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: תְּרֵין תַּנַּיין אִינּוּן. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: יָכִיל אֲנָא פָּתַר לְהֲהֵן וָוֹרֶד בִּתְרֵי פִּתְרֵי, וָוֹרֶד חָדָשׁ שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן – וָוֹרֶד שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שִׁשִּׁית. וְיָשָׁן בֶּחָדָשׁ – וָוֹרֶד שְׁבִיעִית שֶׁכְּבָשׁוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁמִינִית.

הַדְרָן עֲלָךְ כְּלָל גָּדוֹל

[דף כ"א ע"ב]

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הלכה א' מתני' בְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית, כָּל הַמְיוּחָד לְאוֹכֶל אָדָם – אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגְמָא לָאָדָם, וְאֵין צוֹרֵךְ לוֹמַר בִּבְהֵמָה. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְיוּחָד לְאוֹכֶל אָדָם – עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגְמָא לָאָדָם, אֲבָל לֹא לַבְּהֵמָה.

וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְיוּחָד לֹא לְאוֹכֶל אָדָם וְלֹא לְאוֹכֶל בְּהֵמָה, חִישַׁב עָלָיו אוֹכֶל אָדָם וְאוֹכֶל בְּהֵמָה – נוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי אָדָם וְחוּמְרֵי בְּהֵמָה. חִישַׁב עָלָיו לְעֵצִים – חֲרֵי הוּא כְּעֵצִים, כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאֵיזוֹב וְהַקּוֹרְנִית.

גמרא כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית כו'. רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה הֵיוּ בַּפָּרָשָׁה, מַה חֲמִית מֵימַר: אוֹכְלֵי אָדָם אֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא? וַאֲמַר לֵיהּ: (ויקרא כה, ז) **וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה –** מִיעֵט. מַה מִיעֵט? אוֹכְלֵי אָדָם אֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא.

וּמִיעֵט אוֹכְלֵי בְּהֵמָה? אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָה: כָּל מִדָּרֵשׁ שֶׁאַתְּ דּוֹרֵשׁ וְשׁוֹבֵר מִדָּרֵשׁ רִאשׁוֹן – אֵין זֶה מִדָּרֵשׁ.

רַבִּי יוֹסֵי לֹא אָמַר כֵּן, אֶלָּא (ויקרא כה, ו): **וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה –** מִיעֵט. **לְךָ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתֶךָ** – מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, לְרַבּוֹת אוֹכְלֵי בְּהֵמָה שֶׁעוֹשִׂין מְלוּגְמָא לָאָדָם.

וְרַבֵּה אוֹכְלֵי אָדָם! כַּיי דְּאָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִייָה: כָּל מִדָּרֵשׁ שֶׁאַתָּה דּוֹרֵשׁ וְשׁוֹבֵר מִדָּרֵשׁ רִאשׁוֹן – אֵין זֶה מִדָּרֵשׁ. אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: כְּשֶׁמִּיעַטְתָּה – אוֹכְלֵי אָדָם מִיעַטְתָּה! וּכְשֶׁרִיבִּיתָה – אוֹכְלֵי בְּהֵמָה רִיבִּיתָה.

אוֹכְלֵי בְּהֵמָה, מַהוּ לַעֲשׂוֹת מֵהֶן צְבוּעִין לְאָדָם? מַה אִם אוֹכְלֵי אָדָם שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מֵהֶן צְבוּעִין לְאָדָם. אוֹכְלֵי בְּהֵמָה שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן צְבוּעִין לְאָדָם!

מִינֵי מְלוּגְמִיוֹת מַהוּ לַעֲשׂוֹת מֵהֶן צְבָעִים לְאָדָם? מַה אִם אוֹכְלֵי אָדָם שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מֵהֶן צְבָעִין לְאָדָם. מִינֵי מְלוּגְמִיוֹת שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתַּעֲשֶׂה מֵהֶן צְבָעִין לְאָדָם!

לָא צוֹרְכָה דְּלָא, אוֹכְלֵי בְּהֵמָה מַהוּ לַעֲשׂוֹת מֵהֶן צְבָעִין לִבְהֵמָה? כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר בְּאוֹכְלֵי אָדָם שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מֵהֶן צְבוּעִין לְאָדָם, וְדִכְוָותַהּ אוֹכְלֵי בְּהֵמָה שֶׁאֵין עוֹשִׂין מְלוּגְמָא לַבְּהֵמָה – נַעֲשֶׂה צְבָעִין לַבְּהֵמָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מַה אוֹכְלֵי אָדָם עוֹשִׂין מֵהֶן צְבָעִין לְאָדָם, שֶׁכֵּן צִיבְעֵי אָדָם יֵשׁ לָהֶן קְדוּשָּׁה. נַעֲשֶׂה מֵאוֹכְלֵי בְּהֵמָה צְבָעִין לַבְּהֵמָה, וּצְבָעִין לַבְּהֵמָה אֵין עֲלֵיהֶן קְדוּשָּׁה!

נִיחָא חוּמְרֵי אָדָם,

[דף כ"ב ע"א]

וְחוּמְרֵי בְהֵמָה? שֶׁאָסוּר לְשׁוֹלְקָן.

תָּנֵי: חַמּוֹכֶר – מוֹכֶר לְאוֹכְלִין. וְהַלּוֹקֵחַ – לוֹקֵחַ לְעֵצִים. לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ. חַמּוֹכֶר – מוֹכֶר לְאוֹכְלִין. וְהַלּוֹקֵחַ – לוֹקֵחַ לְאוֹכְלִין, וְחִישֵּׁב עֲלֵיהֶן לְעֵצִים – לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ.

חַמּוֹכֶר – מוֹכֶר לְעֵצִים, וְהַלּוֹקֵחַ – לְאוֹכְלִין, וְחִישֵּׁב עֲלֵיהֶן לְעֵצִים? מַה נַן קַיְימִין? אִם בְּשֶׁנָּתַן לוֹ מָעוֹת וְאַחַר כָּךְ מָשַׁךְ – דְּמֵי עֵצִים נָתַן לוֹ! אִם בְּשֶׁמָּשַׁךְ וְאַחַר כָּךְ נָתַן לוֹ מָעוֹת – דְּמֵי אוֹכְלִין נָתַן לוֹ! אֶלָּא כִּי נַן קַיְימִין, בְּשֶׁנָּתַן לוֹ מָעוֹת, וְאַחַר כָּךְ מָשַׁךְ – תִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דּוּ אָמַר: אֵין הַמָּעוֹת קוֹנִין דָּבָר תּוֹרָה – דְּמֵי אוֹכְלִין נָתַן לוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַמָּעוֹת קוֹנִין דָּבָר תּוֹרָה – דְּמֵי עֵצִים נָתַן לוֹ.

חַמּוֹכֶר – מוֹכֶר לְעֵצִים, וְהַלּוֹקֵחַ – לוֹקֵחַ לְאוֹכְלִין. הָיָה זֶה מַעֲמִיד, וְזֶה מַעֲמִיד? יֵיבָּה כְּהָדָא: אִם חַמּוֹכֶר תּוֹבֵעַ לַלּוֹקֵחַ – יַעֲשׂוּ כְּדִבְרֵי הַלּוֹקֵחַ. וְאִם הַלּוֹקֵחַ תּוֹבֵעַ לַמּוֹכֶר – יַעֲשׂוּ כְּדִבְרֵי חַמּוֹכֶר. וְכָא – בֵּן.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ שְׁבִיעִית – נִיתְּנָה לַאֲכִילָה וְלִשְׁתְיָיה וּלְסִיכָה. לוֹכַל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לוֹכַל. וְלָסוּךְ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לָסוּךְ. וְלֹא יָסוּךְ יַיִן וְחוֹמֶץ. אֲבָל סָךְ אֶת הַשָּׁמֶן. וְכֵן בַּתְּרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי. קַל מֵהֶן שְׁבִיעִית – שֶׁנִּיתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר.

גמרא כֵּיצַד לוֹכַל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לוֹכַל? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לוֹכַל לֹא פַּת שֶׁעִיפְּשָׁה, וְלֹא קְנוּבַת יָרָק, וְלֹא תַּבְשִׁיל שֶׁנִּתְקַלְקֵל צוּרָתוֹ. וְכֵן הוּא שֶׁבִּיקֵּשׁ לוֹכַל תְּרָדִין חַיִּין, אוֹ לָכוֹם חִיטִּין חַיּוֹת – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

כֵּיצַד לִשְׁתּוֹת דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִשְׁתּוֹת אֲנִיגְרוֹן, וְלֹא אִיקְסְגוֹרִין, וְלֹא יַיִן וּשְׁמָרִים.

הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁינָיו – לֹא יֶהֱא מְגַמֵּא חוֹמֶץ וּפוֹלֵט. אֲבָל מְגַמֵּא הוּא וּמַבְלַע, וּמְטַבֵּל כָּל צָרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

הַחוֹשֵׁשׁ גְּרוֹנוֹ – לֹא יְעָרְעֶנּוּ בְּשֶׁמֶן. אֲבָל נוֹתֵן הוּא שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אֲנִיגּוֹרִין וְגוֹמֵא.

לֹא יָסוּךְ יַיִן וְחוֹמֶץ, אֲבָל סָךְ הוּא אֶת הַשָּׁמֶן. הַחוֹשֵׁשׁ אֶת רֹאשׁוֹ אוֹ שֶׁעָלוּ בּוֹ חֲטָטִין – סָךְ שֶׁמֶן, אֲבָל לֹא יָסוּךְ יַיִן וְחוֹמֶץ.

אֵין מְפַטְמִין שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לוֹקֵחַ הוּא שֶׁמֶן עֶרֶב שְׁבִיעִית וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

[דף כ"ב ע"ב]

רַבִּי אֵימִי סָבַר מֵימַר: אֲפִילּוּ מִן הֶחָשׁוּד. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חָשׁוּד אִם אֵינוֹ חָשׁוּד, הָא דָּבָר בָּרִיא שֶׁהוּא חָשׁוּד – אָסוּר.

מַהוּ לְפַשֵּׁם יַיִן שֶׁל שְׁבִיעִית? נִישְׁמְעִינָא מִן הָדָא: קַל מֶהֶן שְׁבִיעִית שֶׁנִּיתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר. הָדָא אָמְרָה: שֶׁהוּא מוּתָּר. וְהָתָנֵי: אָסוּר! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַשְׁבִּיחוֹ.

קַל מֶהֶן שְׁבִיעִית שֶׁנִּיתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר. וּתְרוּמָה לֹא נִתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר? תְּרוּמָה טְמֵאָה – נִיתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר, שְׁבִיעִית – אֲפִילּוּ טְהוֹרָה נִיתְּנָה לְהַדְלָקַת הַנֵּר.

רַבִּי חִזְקִיָּה עָל מִסְחֵי, יְהַב צְלוֹחִיתָא לְזוֹסִימִי אוֹדָיְיתָא. אָמַר לֵיהּ: אַעַלְלֵיהּ לִי לְאָשׁוּנָא. אָמַר לֵיהּ: לֵית אָסוּר? אֲתָא שָׁאַל לְרַבִּי יִרְמְיָה, אָמַר לֵיהּ. אֲתָא וַאֲמַר לֵיהּ, לְמַדְתָּנוּ: וְתָנֵי בֵּן: אֵין פָּכִין שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית בַּפֻּרְחָן, אֲבָל פָּךְ הוּא מְבַחוּץ וְנִכְנָס.

וְלֹא שֶׁמֶן שְׁרֵיפָה לֹא בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וְלֹא בְּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מִפְּנֵי בִּזָּיוֹן קָדָשִׁים

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ אֵין מוֹכְרִין פֵּירוֹת שְׁבִיעִית לֹא בַמִּידָּה וְלֹא בַמִּשְׁקָל וְלֹא בַמְּנָיָן. וְלֹא תְאֵנִים בַּמְּנָיָן. וְלֹא יָרָק בַּמִּשְׁקָל.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אַף לֹא אֲגוּדּוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱגוֹד אוֹתוֹ בַּבַּיִת – אוֹגְדִין אוֹתוֹ בַּשּׁוּק, כְּגוֹן הַכְּרִישִׁין וְגֶזֶר הֶחָלָב.

גמרא לָמָּה? כְּדֵי שֶׁיִּמְכְּרוּ בְּזוֹל. וְיִשְׁקְלוּ בְּלִיטְרָא וְיִמְכְּרוּ בְּזוֹל! אִם אָמַר אַתְּ כֵּן, אַף הוּא אֵינוֹ נוֹהֵג בָּהֶן בִּקְדוּשָּׁה.

תָּנֵי: פֵּירוֹת חוּץ לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ – לֹא יְהוּ נִמְכָּרִין לֹא בְּמִדָּה וְלֹא בְּמִשְׁקָל וְלֹא בְּמִנְיָן, אֶלָּא בְּפֵירוֹת הָאָרֶץ. וְאִם הָיוּ נִיקָּרִין – מוּתָּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: אֵילֵּין קוּרְדְּקַיָּא דְּסָלְקִין וּמְזַדְּבְּנִין מִן סוּסִיתָא לְטִיבֶרְיָא.

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּא בַּר מַמָּל: זֶה שֶׁהוּא מוֹדֵד בִּכְפִישָׁה וְנִסְתַּיְּימָה לוֹ שָׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה פְּעָמִים – אָסוּר לְמוֹד בָּהּ. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: אָסוּר מֵימַר: "עֲבַד אֶצְבָּעֲךְ".

טַבָּח כֹּהֵן שֶׁנִּתְמַנָּה לוֹ בְּכוֹר, מַהוּ מְקַטֵּעְתָּהּ קוּפְּדִין וּמְזַבַּנְתָּהּ גּוֹא שׁוּקָא? רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: שָׁרֵי! מִן הָדָא: אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לֵיאָגֵד בַּבַּיִת – אוֹגְדִין אוֹתוֹ בַּשּׁוּק. אָמַר רַבִּי מָנָא: כָּל גַּרְמֵהּ הִיא אָמְרָה דְּהוּא אָסוּר – שֶׁלֹּא יְהֵא כְּעוֹשֶׂה סְחוֹרָה בְּגוּפוֹ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ הָאוֹמֵר לַפּוֹעֵל: "הֵילֵךְ אִיפַר זֶה וּלְקֹט לִי יָרָק הַיּוֹם" – שְׁכָרוֹ מוּתָּר. "לְקֹט לִי בּוֹ יָרָק הַיּוֹם" – שְׁכָרוֹ אָסוּר.

לָקַח מִן הַנַּחְתּוֹם כִּכָּר בְּפוּנְדְיוֹן "כְּשֶׁאֶלְקוֹט יַרְקוֹת שָׁדֶה אָבִיא לָךְ" – מוּתָּר. לָקַח מִמֶּנּוּ סְתָם – לֹא יְשַׁלֵּם מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, שֶׁאֵין פּוֹרְעִין חוֹב מִדְּמֵי שְׁבִיעִית.

גמרא מַה בֵּין הָאוֹמֵר "לְקַט לִי", מַה בֵּין הָאוֹמֵר "לְקַט לִי בּוֹ"? רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: מֵהִלְכוֹת שֶׁל עִימְעוּם הִיא.

תַּמָּן תָּנֵינַן (מעשר שני פרק ג משנה א): לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵירוֹ: "הַעַל אֶת הַפֵּירוֹת הָאֵלֶּה לִירוּשָׁלַם לְחַלֵּק", אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: "הָעָלֵם שֶׁנֹּאכְלֵם וְנִשְׁתֵּם בִּירוּשָׁלַם". מַה בֵּין הָאוֹמֵר "לְחַלֵּק" מַה בֵּין הָאוֹמֵר "הַעָלֵם שֶׁנֹּאכַל וְנִשְׁתֶּה בִּירוּשָׁלַם"? רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מֵהִילְכוֹת שֶׁל עִימְעוּם הוּא.

תַּמָּן תָּנֵינַן (שבת פרק כג משנה א): שׁוֹאֵל אָדָם מֵחֲבֵירוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר לוֹ: "הַלְוֵינִי". מַה בֵּין הָאוֹמֵר "הַלְוֵינִי" מַה בֵּין הָאוֹמֵר "הַשְׁאִילֵנִי"? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מֵהִלְכוֹת שֶׁל עִימְעוּם הִיא.

[דף כ"ג ע"א]

פִּיתָן, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: עוֹד הִיא מֵהִלְכוֹת שֶׁל עִימְעוּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קְשַׁייתַהּ קוּמֵי רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: כְּהָדָא אֲנִי אוֹמֵר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פַּת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה, בַּדִּין הָיָה שֶׁתְּהֵא פַּת גּוֹי מוּתֶּרֶת, וְעִימְעְמוּ עָלֶיהָ וַאֲסָרוּהָ.

אָמַר רַבִּי מָנָא: וְיֵשׁ עִמְעוּם לְאִיסּוּר? וּפַת לֹא כְּתַבְשִׁילֵי גּוֹיִם הִיא? כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין תַּבְשִׁילֵי יִשְׂרָאֵל מְצוּיִין, שָׁם בַּדִּין הָיָה שֶׁיְּהוּ תַּבְשִׁילֵי גּוֹיִם מוּתָּרִין, וְעִימְעְמוּ עֲלֵיהֶן וַאֲסָרוּם! אֶלָּא כֵּן הָיָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פַּת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה, בַּדִּין הוּא שֶׁתְּהֵא פַּת גּוֹיִם אֲסוּרָה, וְעִימְעְמוּ עָלֶיהָ וְהִתִּירוּהָ מִפְּנֵי חַיֵּי נֶפֶשׁ.

רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: בְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא מַתִּיר. וּבִלְבַד מִן הַפַּלְטֵר. וְלֹא עָבְדִין כֵּן.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: בְּמַרְאָה לוֹ אֶת הַקּוֹלַחַ – שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּנוֹתֵן לוֹ שְׂכַר רַגְלוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ לֹא הֶרְאָה לוֹ – כְּמִי שֶׁהֶרְאָה לוֹ.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רֵישׁ לָקִישׁ! דְּתָנֵי: הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהָבִיא יַיִן לְחוֹלָה, אוֹ תַּפּוּחַ לְחוֹלָה, אִם הֵבִיא – חַייָב לִיתֵּן לוֹ. וְאִם לָאו – אֵינוֹ חַייָב לִיתֵּן לוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: "יַיִן לְחוֹלָה מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי", "תַּפּוּחַ לְחוֹלָה מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי", בֵּין שֶׁהֵבִיא בֵּין שֶׁלֹּא הֵבִיא – חַייָב לִיתֵּן לוֹ, שְׂכַר רַגְלָיו הוּא נוֹתֵן לוֹ. מַה עָבִיד לָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? פְּתַר לָהּ, בְּמַרְאָה לוֹ.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן! דְּתָנֵי: לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵירוֹ: "הֵא לְךָ דִּינָר זֶה וְהָבֵא לִי לֶקֶט הַיּוֹם"! "הָבֵא לִי פֵּיאָה הַיּוֹם"! אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: "בְּלֶקֶט שֶׁתָּבִיא לִי הַיּוֹם"! "בְּפֵיאָה שֶׁתָּבִיא לִי הַיּוֹם"! וְכֵן אַתְּ מוֹצֵא בְּכֻלָּן. וַהֲרֵי לֹא הֶרְאָה לוֹ, וְאַתְּ אָמַר כְּמִי שֶׁהֶרְאָה לוֹ! מַה עָבַד לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן? קַל הֵיקִילוּ בַּשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא מִדְּרַבָּנָן.

לָקַח מִן הַנִּחָתוֹם כְּפָר בְּפוּנְדְיוֹן, "כְּשֶׁאֶלְקוֹט יַרְקוֹת שָׂדֶה אָבִיא לְךָ" – מוּתָּר. תָּנֵי: רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹסְרִין. מַה נַן קַיְימִין? כְּהַהוּא דְאָמַר: "חַב לִי, וּבְרִי לִי אֶגָּא יָהֵב לָךְ"! רַבִּי יוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹסְרִין, שֶׁאֵין יַרְקוֹת שָׂדֶה מְצוּיִין. וַחֲכָמִים מַתִּירִין, מִפְּנֵי שֶׁיַּרְקוֹת שָׂדֶה מְצוּיִין.

הֲלָכָה ה׳

מתני׳ אֵין נוֹתְנִין לֹא לַבַּיִּר, וְלֹא לַבַּלָּן, לֹא לַסַּפָּר, וְלֹא לַסַּפָּן, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לַבַּיִּר לִשְׁתּוֹת. וּלְכוּלָּם הוּא נוֹתֵן מַתָּנוֹת חִנָּם.

גמרא תָּנֵי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף לֹא לַמְבַיֵּיר. מְחַלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי! תַּמָּן (לעיל פרק ו) הוּא אָמַר: אֵין לוֹקְחִין הֵימֶינּוּ מַיִם וּמֶלַח. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵן! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁתַּשְׁמִשׁוֹ. אֲבָל בִּשְׁתָייָה – אַף רַבִּי יוֹסֵי מוֹדֶה. תֵּיוּב: מַאן תַּנָּא אֲבָל נוֹתֵן לַבַּיִּר לִשְׁתּוֹת? רַבִּי יוֹסֵי! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא,

[דף כ״ג ע״ב]

כְּאן – לְאָדָם, וְכָאן – לִבְהֵמָה.

תָּנֵי: מַעֲיַין שֶׁל בְּנֵי הָעִיר, הֵן וַאֲחֵרִים – קוֹדְמִין הֵן לַאֲחֵרִים. אֲחֵרִים וּבְהֶמְתָּן – אֲחֵרִים קוֹדְמִין לִבְהֶמְתָּן. כְּבִיסָתָן וְחַיֵּי אֲחֵרִים – כְּבִיסָתָן קוֹדֶמֶת לְחַיֵּי אֲחֵרִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאן תַּנָּא כְּבִיסָה – חַיֵּי נֶפֶשׁ? רַבִּי יוֹסֵי! דְּתָנֵי: אֵין נוֹתְנִין מֵהֶן לֹא לִמְשָׂרָה וְלֹא לִכְבִיסָה. וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בִּכְבִיסָה.

מְחַלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי! תַּמָּן (נדרים פרק יא משנה א) הוּא אָמַר: אֵין רְחִיצָה חַיֵּי נֶפֶשׁ. וְכָא הוּא אָמַר: הַכְּבִיסָה – חַיֵּי נֶפֶשׁ! אָמַר רַבִּי מָנָא: אָדָם מְגַלְגֵּל בִּרְחִיצָה, וְאֵין אָדָם מְגַלְגֵּל בִּכְבִיסָה!

יְהוּדָה אִישׁ חוּצִי עָבַד טְמִיר בְּמַעֲרְתָּא תְּלָתָא יוֹמִין. בָּעֵי לְמֵיקַם עַל הָדֵין טַעֲמָא, מִנַּיִן שֶׁחַיֵּי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחַיֵּי עִיר אַחֶרֶת?

אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חַלַפְתָּא, אֲמַר לֵיהּ: הָן חֲוֵיתָהּ? אֲמַר לֵיהּ, עֲבֹדַת טְמִיר בְּמַעֲרְתָּא תְּלָתָא יוֹמִין, בָּעֵי לְמֵיקַם עַל הָדֵין טַעֲמָא, מִנַּיִן שֶׁחַיֵּי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחַיֵּי עִיר אַחֶרֶת.

קָרָא לְרַבִּי אֲבוֹרוֹדִימַס בְּרֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: אֲגִיב הָהֵן טַעֲמָא, מִנַּיִן שֶׁחַיֵּי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחַיֵּי עִיר אַחֶרֶת? אֲמַר לֵיהּ: (יהושע כא, מ) **תְּהִיֶּינָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה, תִּהְיֶינָה עִיר וְעִיר,** וְאַחַר כָּךְ **וּמִגְרְשֵׁיהֶ סְבִיבוֹתֶיהָ.**

אָמַר לֵיהּ: מַה גָּרַם לָךְ? דְּלָא פַּלְתָּה עִם חֲבֵירֵיהּ.

הֲלָכָה ו׳

מתני׳ תְּאֵנִים שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין קוֹצִין אוֹתָן בַּמּוּקְצֶה, אֲבָל קוֹצֶה הוּא אוֹתָם בְּחַרְבָּה.

וְאֵין דּוֹרְכִים עֲנָבִים בַּגַּת, אֲבָל דּוֹרֵךְ הוּא בָּעֲרֵיבָה.

וְאֵין עוֹשִׂין זֵיתִים בַּבַּד וּבְקוֹטְבִי, אֲבָל כּוֹתֵשׁ וּמַכְנִיס לַבּוֹדֵידָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַף טוֹחֵן הוּא בְּבֵית הַבַּד וּמַכְנִיס לַבּוֹדֵידָא.

גמרא כְּתִיב (ויקרא כה, ה): **וְאֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר,** הָא קְצִירָה כְּנֶגֶד הַקּוֹצְרִים – לֹא. אָמַר רַבִּי לָא: אִם אֵינוֹ עָנָיָן לְסְפִיחֵי אִיסּוּר, תְּנֵיהוּ עָנָיָן לְסְפִיחֵי הֶיתֵּר. אָמַר רַבִּי מָנָא: לְכָךְ נִצְרְכָה, בְּשֶׁעָלוּ מֵאֵילֵיהֶן, שֶׁלֹּא תֹאמַר, הוֹאִיל וְעָלוּ מֵאֵילֵיהֶן – יְהוּ מוּתָּרִין, לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: אָסוּר.

אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר, וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר. מִן הַשָּׁמוּר בָּאָרֶץ – אֵין אַתְּ בוֹצֵר, אֲבָל בּוֹצֵר אַתְּ מִן הַמּוּבְקָר.

לֹא תִבְצוֹר – כְּדָרְכּוֹ הַבּוֹצְרִין. מִיכָּן אָמְרוּ: תְּאֵנִים שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין קוֹצִין אוֹתָן בְּמוּקְצֶה, אֲבָל קוֹצֶה הוּא בְּחַרְבָּה. אֵין דּוֹרְכִין עֲנָבִים בַּגַּת, אֲבָל דּוֹרֵךְ הוּא בָּעֲרֵיבָה. אֵין עוֹשִׂין זֵתִים בְּבַד וּבְקוֹטְבִי, וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת בְּקוֹטְבִי.

רַבִּי יוֹחָנָן הוֹרֵי לְאֵילֵין דְּרַבִּי יַנַּאי: לִטְחוֹן בָּרִיחַיִם – כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְלַעֲשׂוֹת בְּקוֹטְבִי – כְּרַבָּנָן.

רַבִּי יוֹחָנָן הוֹרֵי לְאֵילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי: שֶׁלֹּא יְהוּ נוֹטְלִין שְׂכַר בַּדֵּיהֶן שֶׁמָּן, אֶלָּא מָעוֹת. כְּרַבִּי יוּדָה וּכְרַבִּי נְחֶמְיָא הוֹרֵי לוֹן.

תָּנֵי: הַחַמָּרִין וְהַפַּתְפִּין, וְכָל הָעוֹשׂוֹת שְׁבִיעִית – שְׂכָרָן שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: בְּפֵירוֹת הֶיתֵּר הִיא מַתְנִיתִין.

מַהוּ "שְׂכָרָן שְׁבִיעִית"? שֶׁיְּהוּ נוֹטְלִין מִמַּה שֶׁיְּהוּ עוֹשִׂין, שְׂכָרָן שְׁבִיעִית. וְהַהִיא דְּהוֹרֵי רַבִּי יוֹחָנָן לְאֵילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי: שֶׁלֹּא יְהוּ נוֹטְלִין שְׂכַר בַּדֵּיהֶן שֶׁמָּן אֶלָּא מָעוֹת – כְּרַבִּי יוּדָה וּכְרַבִּי נְחֶמְיָה הוֹרֵי לוֹן.

רַבִּי חִילָא: בְּמַכַּתְּפֵי פֵּירוֹת עֲבֵירָה הִיא מַתְנִיתָא. וּמַה הִיא "שְׂכָרָן שְׁבִיעִית"? כַּיי דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: יֵין נֶסֶךְ – קְנָם קְנָסוּהוּ. וְכָא, קְנָם קְנָסוּהוּ.

הֲלָכָה ז׳

מתני׳ אֵין מְבַשְּׁלִין יָרָק שֶׁל שְׁבִיעִית בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁלֹּא יְבִיאֻנּוּ לִידֵי פְּסוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. וְהָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן – נִתְפָּס

[דף כ"ד ע"א]

בַּשְּׁבִיעִית, וְהַפֵּירֵי לְעַצְמוֹ – אָסוּר.

גמרא תַּמָּן תָּנֵינָן (זבחים פרק י משנה ז): וּבְכוּלָּן – הַכֹּהֲנִים רַשָּׁאִין לְשַׁנּוֹת בַּאֲכִילָתָן, וּלְאוֹכְלָן צְלוּיִין שְׁלוּקִין וּמְבוּשָּׁלִים, וְלִיתֵּן לְתוֹכָן תָּבְלֵי חוּלִין וּתְבָלֵי תְּרוּמָה; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן, שֶׁלֹּא יָבִיא אֶת הַתְּרוּמָה לִידֵי פְּסוּל. אָתְיָא דְּיהוּדָיָא דְּהָכָא כִּסְתָמָא דְּתַמָּן וּדְיהוּדָאָה דְּהָכָא כִּסְתָמָא דְּתַמָּן? אֶלָּא דִּסְתָמָא דְּהָכָא – רַבִּי מֵאִיר, דְּתַמָּן – רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִשְׁתַּאֲלִית לְאֵילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי, אָמַר: נְהִיגִין הֲוֵינָן מְבַשְּׁלִין עַל יָד עַל יָד וְאוֹכְלִין. מַיי כְּדוֹן? הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר דְּתַמָּן, הִיא רַבָּנָן דְּהָכָא.

הָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן נִתְפַּשׁ בַּשְּׁבִיעִית, וְהַפֵּירֵי עַצְמוֹ אָסוּר. הָא כֵּיצַד? לָקַח בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית בָּשָׂר – אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְבַּעֲרִין בַּשְּׁבִיעִית. לָקַח בְּבָשָׂר דָּגִים, יָצָא בָּשָׂר נִתְפַּשׁוּ דָּגִים. לָקַח בְּדָגִים שֶׁמֶן, יָצְאוּ דָּגִים וְנִכְנַס שֶׁמֶן. הָאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן – נִתְפַּס בַּשְּׁבִיעִית, וְהַפֵּירֵי עַצְמוֹ – אָסוּר.

בָּעֵי מִינֵּיהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: שְׁבִיעִית מַהוּ שֶׁתֵּצֵא דֶּרֶךְ חִילּוּל? אָמַר לֵיהּ: וְלָמָּה לֹא! אָמַר רַבִּי לְעָזָר: אֵין שְׁבִיעִית יוֹצֵא דֶּרֶךְ חִילּוּל אֶלָּא דֶּרֶךְ מְכִירָה.

מַתְנִיתָא מְסַיְיעָה לְדִין, וּמַתְנִיתָא מְסַיְיעָה לְדִין. מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָעוֹת מִדְּמֵי שְׁבִיעִית וְהוּא רוֹצֶה לְחַלְּלָן עַל עִיסָתוֹ – מְחַלְּלוֹ.

מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרַבִּי לְעָזָר, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֶלַע מִדְּמֵי שְׁבִיעִית וְהוּא רוֹצֶה לִיקַּח לוֹ חָלוּק – הוֹלֵךְ אֵצֶל הַחֲנָווֹנִי הָרָגִיל אָצְלוֹ וְאוֹמֵר: "תֵּן לִי בְּזוּ פֵּירוֹת"! וְהוּא נוֹתֵן לוֹ. וְהוּא אוֹמֵר לוֹ: "הֲרֵי פֵּירוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לְךָ בְּמַתָּנָה"! וְהַחֲנָווֹנִי אוֹמֵר לוֹ: "הֲרֵי סֶלַע זוֹ נְתוּנָה לְךָ בְּמַתָּנָה"! וְחוֹזֵר לוֹקֵחַ לוֹ חָלוּק.

רַבִּי יוֹחָנָן שָׁתֵי חַמְרָא וְיָהֵיב פְּרִיטוֹי. עַד כְּדוֹן רַבִּי יוֹחָנָן דְּהוּא מִתְיַהֲמָן, הָא שְׁאָר כָּל אָדָם דְּלָא מִתְיַהֲמָנוּן.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִינָא, מַחֲוִי לָהּ בְּהָדָא וְנָסֵיב בְּהָדָא. רַבִּי חִזְקִיָּה חֲוָה אָמַר, אָמַר לֵיהּ: הַב לִי מִן קוּמּוֹ, מִן גּוֹא דּוּ אָמַר לֵיהּ. הַב לִי מִן קוּמּוֹ כְּמַאן דְּלָא יָהֵב לֵיהּ מִדְּמֵי שְׁבִיעִית.

הֲלָכָה ח׳

מתני׳ אֵין לוֹקְחִין עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טְמֵאָה מִדְּמֵי שְׁבִיעִית. וְאִם לָקַח – יֹאכַל כְּנָגְדָּן. אֵין מְבִיאִין קִינֵּי זָבִין וְקִינֵּי זָבוֹת קִינֵּי יוֹלְדוֹת מִדְּמֵי שְׁבִיעִית. וְאִם הֵבִיא – יֹאכַל כְּנָגְדָּן.

אֵין סָכִין בְּלִים בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. וְאִם סָךְ – יֹאכַל כְּנָגְדָּן.

עוֹר שֶׁפָּכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית, רַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר: יְדַלֵּק. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֹאכַל כְּנָגְדָּן. אָמְרוּ לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי לִיעֶזֶר, עוֹר שֶׁפָּכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית – יְדַלֵּק. אָמַר לָהֶם: שְׁתוֹקוּ! לֹא אָמַר לָכֶם מַה רַבִּי לִיעֶזֶר אָמַר בּוֹ.

וְעוֹד אָמְרוּ לְפָנָיו: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי לִיעֶזֶר, הָאוֹכֵל פַּת כּוּתִי – כְּאוֹכֵל בְּשַׂר חֲזִיר. אָמַר לָהֶם: שְׁתוֹקוּ! לֹא אָמַר לָכֶם מַה רַבִּי לִיעֶזֶר אָמַר בּוֹ.

מֻרְחָץ שֶׁהוּפְקָה בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית – מוּתָּר לְרָחוֹץ בָּהּ. אִם מִתְחַשֵּׁב הוּא – הֲרֵי זֶה לֹא יִרְחוֹץ.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁאָסוּר לִיקַּח לוֹ אִשָּׁה מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, דְּלָכֶן, מַה בֵּין הַקּוֹנָה אִשָּׁה מַה בֵּין הַקּוֹנֶה שְׁפָחָה!

תָּנֵי: שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין חוֹסְמִין בּוֹ תַּנּוּר וְכִירַיִם, וְלֹא סָכִין בּוֹ מִנְעָלִים וְסַנְדָּלִים. וְלֹא יָסוּךְ אָדָם אֶת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ מִנְעָלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ סַנְדָּלוֹ, אֲבָל סָךְ הוּא אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ מִנְעָלוֹ וּלְתוֹךְ סַנְדָּלוֹ. סָךְ שֶׁמֶן וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קְטָבְלָיָא וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. לֹא יִתְּנֶנָּה לֹא עַל גַּבֵּי טַבְלָה שֶׁל שַׁייִשׁ לְהִתְעַגֵּל בָּהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר.

[דף כ"ד ע"ב]

עוֹר שֶׁפָּכוֹ בְּשֶׁמֶן מַה אָמַר בּוֹ רַבִּי לְעֶזֶר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: עַצְמוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ יִשָּׂרְפוּ. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא אָמַר: מוּתָּר.

וְעוֹד אָמְרוּ לְפָנָיו: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁאָסוּר לִיקַּח בִּתּוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ.

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: מַתִּיר הָיָה רַבִּי לְיֶעֶזֶר חֲמִיצָן שֶׁל כּוּתִים לְאַחַר הַפֶּסַח מִיָּד. הָדָא דְתֵימָא בְּאִילֵּין הוּמְסַיָּא. בְּרַם, בְּאִילֵּין פְּרִיבָטָה – אָסוּר.

אִם מִתְחַשֵּׁב הוּא – חֲרֵי זֶה לֹא יִרְחוֹץ. וְאִם הָיָה אָדָם שֶׁל צוּרָה – חֲרֵי זֶה לֹא יִרְחוֹץ. כְּהָדָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָזַל מִן לוֹד לְבֵית גַּבְרִין בִּגִּין מִיסְחֵי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הֲוָה בְּבוֹצְרָה, חַמְתוּן מְזַלְּפִין לְהָדָא אַפְרוֹדִיטִי. אָמַר לוֹן: לֵית אֶסְיר? אָתָא שָׁאַל לְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: אֵין דָּבָר שֶׁל רַבִּים אָסוּר.

הַדָּרָן עָלָךְ כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הֲלָכָה א' מתני' הַפִּיגָם, וְהָרִיבּוּזִין הַשּׁוֹטִין, וְהַחֲלוֹגְלוֹגוֹת, כּוּסְבָּר שֶׁבָּהָרִים וְכוּסְבָּר שֶׁבַּנְּהָרוֹת, וְגַרְגֵּר שֶׁבַּנְּהָרוֹת שֶׁל אֶפֶר – פְּטוּרִים מִן הַמַּעְשְׂרוֹת, וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן נִשְׁמָר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סְפִיחֵי חַרְדָּל – מוּתָּרִין, שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבֵירָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הַסְּפִיחִין מוּתָּרִין, חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּיַרְקוֹת שָׂדֶה.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַסְּפִיחִין – אֲסוּרִין.

גמרא הַפִּיגָם וְהָרִיבּוּזִין כו'. אָמַר רַבִּי חַגַּיי: סֵירוּגִין. וַחֲלוֹגְלוֹגוֹת, וּמִי גָּדוֹל בְּחָכְמָה וּבְשָׁנִים, אִצְרַכַת לְחַבְרָיָיא, אָמְרִין, נִיסּוּק וְנִשְׁאַל לְאִילֵּין דְּבֵית רַבִּי. סָלְקוּן מִישְׁאוֹל, וְיָצְאת שִׁפְחָה מִשֶּׁל בֵּית רַבִּי וְאָמְרָה לָהֶן: "הֵיכָּנְסוּ לַשָּׁנִים"! אָמְרִין: יֵיעוֹל פְּלָן קַדְמַאי, יֵיעוֹל פְּלָן קַדְמַאי. שׁוֹרוֹן עָלְלִין קְטָעִין קְטָעִין, אָמְרָה לָהֶן: "מִפְּנֵי מַה אַתֶּם נִכְנָסִין סֵירוּגִין סֵירוּגִין"!

חַד רַבִּי חֲוָה טָעִין פַּרְפְּחִינָיָה בְּגוּלְּתֵיהּ, וְנָפְלוֹן מִינֵיהּ. אָמְרָה לֵיהּ: "רַבִּי רַבִּי, נִתְפַּזְּרוּ חֲלוֹגְלוֹגוֹתֶיךָ"!

מַהוּ כַּרְפַּס שֶׁבַּנְּהָרוֹת? רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה אָמַר: פִּיטְרוֹסְלִינוֹן.

וְלָמָּה לֹא תָּנֵינָן הַסַּיָּאה וְהָאֲזוֹב וְהַקּוּרְנִית עִמָּהוֹן? שֶׁלֹּא תֹּאמַר אִלּוּ נִשְׁמָרִין בָּחָצֵר וְחַיָּבִין, וְאִלּוּ נִשְׁמָרִין בָּחָצֵר וּפְטוּרִין, אֶלָּא אִלּוּ וְאִלּוּ אִם הָיוּ נִשְׁמָרִין בָּחָצֵר – חַיָּבִין! אִלּוּ נִשְׁמָרִין בַּגִּינָה וְאִלּוּ נִשְׁמָרִין בַּגִּינָה וּפְטוּרִין, אֶלָּא אִלּוּ וְאִלּוּ אִם נִשְׁמָרִין בַּגִּינָה – פְּטוּרִין!

וְלָמָּה לֹא תְּנִינַן אֶלָּא אִילֵּין? הוּא שֶׁלֹּא תֹּאמַר, הוֹאִיל וְרוֹב הַמִּינִין הַלָּלוּ נִזְרָעִין וּבָאִין מִן הָאִיסּוּר – יְהוּ אֲסוּרִין, לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: מוּתָּרִין.

[דף כ"ה ע"א]

מַהוּ שֶׁיְּהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם סְפֵקוֹת? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סְפֵקֵי חַרְדָּל – מוּתָּרִין, שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ עַלֵּיהֶן עוֹבְרֵי עֲבֵירָה וְאֵלּוּ הוֹאִיל וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַלֵּיהֶן עוֹבְרֵי עֲבֵירָה – יְהוּ מוּתָּרִין.

עַד כְּדוֹן זָרְעוּ, יָרְקוּ? אֵיפְשָׁר מֵימַר? זָרְעוּ מוּתָּר, יָרְקוּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן!

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ חֲוָה בְּחִיקּוּק, חַמְתּוּן מְגַלְגְּלִין בְּהָדֵין חַרְדְּלָא, נָפַל מִינֵיהּ וְהוּא לֹא נָסַב לֵיהּ. אָמַר: מַאן דְּמַיְיתֵי לִי חַרְדְּלָא – אֲנָא מוֹרֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה! אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: הוֹרֵי רַבִּי חוּנְיָא דְּמִן חַוּוֹרָן, בְּבֵית חַוּוֹרָן כְּהָדָה דְּרַבִּי יוּדָה. עָאל רַבִּי יוֹחָנָן וְדָרַשׁ כְּרַבָּנִין דְּהָכָא וּכְרַבָּנִין דְּתַמָּן.

רַבִּי אַבָּא בַּר זִמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק: מִן קוּמּוֹי אִילֵּין תַּרְתֵּין מִילַּיָּא, נָחַת לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מִצִּיפּוֹרִין לְטִבֶּרְיָא. אָמַר מָה אַתַּיתוּן לִי הָדֵין דַּיְינָא סָבָא, דְּאִי אֲנָא שָׁרֵי וְהוּא אָסַר, אֲנָא אָסַר וְהוּא שָׁרֵי.

אָמַר רַבִּי וָוא: אֲתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רַבִּי יֶסָא וּבָעָא מִיעְבַּד כְּרַבִּי יוֹחָנָן, כַּד שְׁמַע דְּרַב וְרַבִּי חֲנִינָא מִתְפַּלְגִין – שָׁרַע מִינָּהּ. דְּאִיתְפַּלְגוּן: שְׁיָרֵי פִּתִּילָה, שְׁיָרֵי מְדוּרָה, שְׁיָרֵי שֶׁמֶן שֶׁכִּבּוּ בְּשַׁבָּת מַהוּ לְהַדְלִיקָן בְּיוֹם טוֹב? רַב וְרַבִּי חֲנִינָה, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: אָסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מוּתָּר. אָמַר רַבִּי יוּדָן קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: מַפְקָא לָהּ גַּבֵּי בֵּיצָה. אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דַּאֲנַן חֲמֵיי רַבָּנִין מְדַמֵּיי לָהּ, הָדָא אָמְרָה: הִיא הָדָא הִיא הָדָא.

מִשּׁוּם אַרְבַּע זְקֵנִים אָמְרוּ: כָּל הַנֶּאֱכָל עֵירוּבוֹ בָּרִאשׁוֹן – חֲרֵי הוּא כִּבְנֵי עִירוֹ בַּשֵּׁנִי. רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה כְּאַרְבַּע זְקֵנִים.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי: מַהֲלָכָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב! תַּמָּן הוּא עָבַד לָהּ שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת, וְכָא הוּא עָבַד לָהּ קְדוּשָּׁה אַחַת. דְּאִיתְפַּלְגוּן: שְׁיָרֵי פִּתִּילָה, שְׁיָרֵי מְדוּרָה, שְׁיָרֵי שֶׁמֶן שֶׁכִּבּוּ בְּשַׁבָּת מַהוּ לְהַדְלִיקָן בְּיוֹם טוֹב? רַב וְרַבִּי חֲנִינָה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: אָסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מוּתָּר.

אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוּדָן: מָה אַפְכָהּ לָהּ פִּתִּילָה גַּבֵּי בֵּיצָה? אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דַּאֲנַן חֲמֵיי רַבָּנִין מְדַמֵּיי לָהּ, הָדָא אָמְרָה: הִיא הָדָא הִיא הָדָא.

שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּירָקוֹת חַשָּׁדָה. וּמִפְּנֵי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּירָקוֹת הַשָּׁדֶה – יְהוּ אֲסוּרִין? רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּן לְגַדֵּל אִמְּהוֹת. וּמִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּן לְגַדֵּל אִמְּהוֹת יְהוּ אֲסוּרִין? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְצָחָק: כָּל הַיָּרָק – אַתְּ יָכוֹל לַעֲמוֹד עָלָיו אִם חָדָשׁ הוּא אִם יָשָׁן הוּא, בְּרַם הָכָא – שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיָבִיא מִן הָאִיסּוּר, וְיֹאמַר: "מִן הָאִמְּהוֹת הֵבֵאתִי.

אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַעֲקוֹר אֶת הַלּוּף בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל מַנִּיחוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא. אִם צִימְּחוּ מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – מוּתָּר. אֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְשָׁרֵשׁ הַקִּיטָּנִים בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל מְשַׁקְּקָן בָּעֲלִים, אִם צָמְחוּ מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – מוּתָּר. וְלֹא נִמְצָא מְאַבֵּד אוֹכְלֵי בְּהֵמָה? מֵאֵילֵיהֶן הֵן אֲבֵידִין.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי הֲוָה עָבַר בִּשְׁמִיטְתָּא, וַהֲמָא חַד מְלַקֵּט שְׁבִיעִית. אֲמַר לֵיהּ: וְלֵית אָסוּר? וְלָאו סְפִחִין אִינּוּן? אֲמַר לֵיהּ: וְלֹא אַתְּ הוּא מַתִּירָן? אֲמַר לֵיהּ: וְאֵין חֲבֵירַיי חֲלוּקִין עָלַי? קָרָא עָלָיו

[דף כ"ה ע"ב]

(קהלת י, ח) וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכָּנֵּוּ נָחָשׁ. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי עָבַד טְמִיר בִּמְעָרְתָּא תְּלַת עֲשַׂר שְׁנִין בִּמְעָרַת חָרוּבִין דִּתְרוּמָה[3], עַד שֶׁהָעֶלָה גּוּפוֹ חֲלוּדָה. לְסוֹף תְּלַת עֲשַׂר שְׁנִין אָמַר, לֵינָה נָפֵיק חָמֵי מַה קָלָא עָלְמָא? נָפֵק וְיָתֵיב לֵיהּ עַל פּוּמָא דִּמְעָרְתָּא.

חֲמָא חַד צַיָּיד צָיֵיד צִיפָּרִין. פָּרַם מְצוּדָּתֵיהּ, שָׁמַע בְּרַת קָלָא אָמְרָה: "דִּימוֹס" וְאִישְׁתֵּיזִבַת. אָמַר: "צִיפּוֹר, מִבַּלְעֲדֵי שְׁמַיָּא – לָא יָבְדָא, כָּל שֶׁכֵּן בַּר נָשָׁא".

כַּד חֲמָא דְּשַׁדְּכָן מִילַּיָּיא, אָמַר: נֵיחוֹת נִיחַמֵּי בְּהָדֵין דִּימוֹסִין דִּטְבֶרְיָא. אָמַר, צְרִיכִין אָנוּ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים (בראשית לג, יח) **וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר,** שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין אִיטְלְיָקִין וּמוֹכְרִין בַּשּׁוּק. אָמַר: "נִידַּבֵּי טִיבֶרְיָא"! וַהֲוָה נָסֵב תּוּרְמְסִין וּמְקַצֵּץ וּמְקַלֵּיק, וְכָל הֵן דַּהֲוָה מִיתָא – הֲוָה טָיֵיף וְסָלֵיק לֵיהּ מִן לְעֵיל.

חַמְתֵּיהּ חַד כּוּתִי, אָמַר: לֵינָא אָזַל מַפְלֵי בְּהָדֵין סָבָא דִּיהוּדַאי! נָסַב חַד מִית אָזַל וְאַטְמְרֵיהּ הֵן דְּדַבֵּי. אָתָא לְגַבֵּיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, אָמַר לֵיהּ: לָא דַבֵּית אֲתַר פָּלָן? אֵיתָא וַאֲנָא מַפֵּיק לָךְ מִיתָא מִן תַּמָּן. צָפָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, שֶׁנִּטְּלוּ שָׁם. אָמַר: גּוֹזֵר אֲנִי עַל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּרְדוּ, וְעַל הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיַּעֲלוּ. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ.

מִי עָבַר קוּמֵי מוּגְדְּלָא, שָׁמַע קָלֵיהּ דְּסַפְּרָא אָמַר, הָא בַּר יוֹחַי מְדַבֵּי טִיבֶרְיָא! אָמַר לֵיהּ: יָבוֹא עָלַי אִם לֹא שָׁמַעְתִּי שֶׁטִּיבֶרְיָה עֲתִידָה לִיטָּהֵר! אֲפִילּוּ כֵּן, לֹא הֵימְנִין הֲוֵיתָ! מִיָּד נַעֲשָׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַבִּיעוּר. יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְגָלִיל.

וְשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת. גָּלִיל הָעֶלְיוֹן, וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן, וְהָעֲמָק. מִכְּפַר חֲנַנְיָא וּלְמַעְלָן כָּל שֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל שְׁקְמִין – גָּלִיל הָעֶלְיוֹן. וּמִכְּפַר חֲנַנְיָא וּלְמַטָּן כָּל שֶׁהוּא מְגַדֵּל שְׁקְמִין – גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן. וּתְחוּם טִבֶרְיָא, וְהָעֲמָק.

וּבִיהוּדָה, הָהָר הַשְּׁפֵלָה וְהַנֶּגֶב, וּשְׁפֵלַת לוּד – כְּשֶׁפֵּילַת הַדָּרוֹם. וְהָהָר שָׁלָּהּ – כְּהַר הַמֶּלֶךְ. מִבֵּית חוֹרוֹן וְעַד הַיָּם – מְדִינָה אַחַת.

וְלָמָּה אָמְרוּ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת? שֶׁיְּהוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת עַד שֶׁיְּכַלֶּה הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהּ.

---

[3] הגר"א מוחק תיבת "דִּתְרוּמָה".

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא בִּיהוּדָה. וּשְׁאָר כָּל הָאֲרָצוֹת – כְּהַר הַמֶּלֶךְ. וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לַזֵּיתִים וְלַתְּמָרִים.

גמרא (ויקרא כה, ז) **וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ** כו'. כָּל זְמַן שֶׁחַיָּה אוֹכֶלֶת מִן הַשָּׂדֶה – הַבְּהֵמָה אוֹכֶלֶת מִן הַבַּיִת. כָּלָה לַחַיָּה מִן הַשָּׂדֶה – כַּלֵּה לְבָהֶמְתְּךָ מִן הַבַּיִת. רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: שִׁעֲרוּ לוֹמַר, אֵין הַחַיָּה שֶׁבָּהָר גְּדִילָה בָּעֲמָק, וְלֹא גְדִילָה חַיָּה שֶׁבָּעֲמָק בָּהָר.

דִּיקְלִיטִיאָנוֹס אֲעֵיק לְבְנֵי פַּנְיָים. אָמְרִין לֵיהּ: אֲנַן אָזְלִין. אָמַר לֵיהּ סוֹפִיסְטָה: לֹא אָזְלִין לוֹן, וְאִין אָזְלִין לוֹן, חָזְרִין לוֹן. וְאִי בָּעֵית מִיבְדְּקָא, אַיְיתֵי טַבְיָין וְשַׁלְחוֹן לְאַרְעָא דִּרְחִיקָא, וּבַסּוֹף אִינוּן חָזְרִין לְאַתְרֵיהוֹן. עָבַד כֵּן, אַיְיתֵי טַבְיָין וַחֲפֵי קַרְנַתְהוֹן בִּכְסָפָא, וְשַׁלְחוֹן לְאַפְרִיקִי, וּבַסּוֹף תְּלָתִין שְׁנִין חָזְרִין לְאַתְרֵיהוֹן.

תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סִימָן לְהָרִים – מִילִין. לָעֲמָקִים – תְּמָרִים. לַגְּחָלִים – קָנִים. לַשֶּׁפֶלָה – שָׁקָמִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֶכֶר לַדָּבָר, (מלכים א, י, כז) **וְאֶת הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב.** אִית דְּבָעֵי מֵימַר: לְמִידַת הַדִּין אִיתְמַר. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר: לְעֻגְלָה עֲרוּפָה אִיתְמַר.

אֵי זֶהוּ עֵמֶק בַּגָּלִיל? כְּגוֹן בְּקְעַת גִּינוֹסַר וְחַבְרוֹתֶיהָ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. אֵי זֶהוּ הַר שֶׁבִּיהוּדָה? זֶה הַר הַמֶּלֶךְ. וּשְׁפֵלָתוֹ – זוֹ שְׁפֵלַת דָּרוֹם. וְעֵמֶק שָׁוֵא – מֵעֵין גְּדִי וְעַד יְרִיחוֹ.

אֵי זֶהוּ הַר שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן? תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּגוֹן הָרֵי מְכָוּר וּגְדוֹר, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. וּשְׁפֵלָתוֹ – חֶשְׁבּוֹן וְכָל עָרֶיהָ אֲשֶׁר בַּמִּישׁוֹר, דִּיבוֹן, וּבָמוֹת בָּעַל, וּבֵית בַּעַל מְעוֹן, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. וְעֵמֶק שָׁוֵא – בֵּית הָרָן וּבֵית נִמְרָה, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. וּבָעֵמֶק – בֵּית הָרָן וּבֵית נִמְרָה, וְסוּכּוֹת וְצָפוֹן יֶתֶר, מַמְלֶכֶת סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמוֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן. בֵּית הָרָם – בֵּית רָמָתָה. בֵּית נִמְרָה בֵּית נִמְרִין. סֻכּוֹת – דַּרְעָלָה. צָפוֹן – עַמְתּוּ.

שְׁפֵלָה שֶׁבָּהָר – כָּהָר? וְשֶׁבַּשְּׁפֵלָה – כַּשְּׁפֵלָה? מִן מַה דְּתָנֵי: הַר וְהָרָם, עֵמֶק וְעִמְקוֹ, שֵׁפֶל וּשְׁפֵלָתוֹ, הָדָא אָמְרָה: שְׁפֵלָה שֶׁבָּהָר – כָּהָר, וְהַר שֶׁבַּשְּׁפֵלָה – כַּשְּׁפֵלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמַר כֵּן! וְהָהָר שֶׁלָּהּ – כְּהַר הַמֶּלֶךְ.

מִבֵּית חוֹרוֹן וְעַד יָם – **מְדִינָה אַחַת.** פְּרָא כּוֹרִין. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוֹד הִיא – יֵשׁ בָּהּ הַר וּשְׁפֵלָה וְעֵמֶק. מִבֵּית חוֹרוֹן וְעַד אֲמְאוּס – הַר. מֵאֲמְאוּס וְעַד לוֹד – שְׁפֵלָה. מִלּוֹד וְעַד הַיָּם – עֵמֶק. נִיתְנֵי אַרְבַּע! מְעוֹרְבוֹת הֵן.

תָּנֵי: אֵין בְּסוּרְיָא שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת

[דף כ"ו ע"א]

אֶיתָא חֲמֵי, אֵילֵין עֵמֶק שֶׁבִּיהוּדָה – אֵינוֹ אוֹכֵל עַד הַר יְהוּדָה. וְעֵמֶק שֶׁבַּגָּלִיל – אוֹכֵל עַד הַר יְהוּדָה? **כָּל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזֵיתִים וְלַתְּמָרִים.** תָּנֵי: אַף לֶחָרוּבִין. תָּנֵי: אוֹכְלִין עַל הַתְּמָרִים – עַד שֶׁיִּכְלוּ מִיְּרִיחוֹ. וְעַל הַזֵּיתִים – עַד שֶׁיִּכְלוּ מִמָּרוֹן וּמִגּוּשׁ חָלָב.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ אוֹכְלִין עַל הַמּוּפְקָר אֲבָל לֹא עַל הַשָּׁמוּר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל הַשָּׁמוּר.

אוֹכְלִין עַל הַטְּפָחִין וְעַל הַדִּיפְרָא, אֲבָל לֹא עַל הַסִּיתָוְונִיּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר כָּל זְמַן שֶׁבִּיכְּרוּ עַד שֶׁיִּכְלֶה הַקַּיִץ.

גמרא מַתְנִיתָא – דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן! דְּתִיב (ויקרא כה, יב): **מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ.** כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ אוֹכֵל מִן הַשָּׂדֶה – אַתְּ אוֹכֵל מִן הַבַּיִת. כְּלָה מִן הַשָּׂדֶה – כַּלֵּה מִן הַבַּיִת. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אַתְּ הוּא שֶׁגָּרַמְתְּ לָךְ שֶׁלֹּא לוֹכַל.

מַתְנִיתָא – דְּרַבִּי יוֹסֵי! דְּתָנֵי: אֵין אוֹכְלִין עַל הַטְּפָחִין שֶׁבְּעַבּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: אוֹכְלִין עַל הַטְּפָחִין שֶׁבְּעַבּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הֲיֵינַן סָבְרִין מֵימַר, מַה פְּלִיגִין רַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנִין? בְּסִיתָוְונִיּוֹת, אֲבָל בְּדִפְרִין – לֹא. אַשְׁכַּח תָּנֵי: רַבִּי יוּדָה מַתִּיר בְּדִפְרִים, וְהֵם שֶׁבִּכְּרוּ עַד שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַקַּיִץ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ הַכּוֹבֵשׁ שְׁלֹשָׁה כְבָשִׁים בְּחָבִית אַחַת. רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל הָרִאשׁוֹן. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אַף עַל הָאַחֲרוֹן. רָבָן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁכָּלָה מִינוֹ מִן הַשָּׂדֶה – יַבְעֵר מִינוֹ מִן הֶחָבִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל יֶרֶק אַחַת לַבִּיעוּר.

אוֹכְלִין בָּרוֹגִילָא עַד שֶׁיִּכְלוּ סְגָרִיּוֹת מִבְּקָעַת בֵּית נְטוֹפָה.

גמרא מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי לְעָזָר? הָרִאשׁוֹן – נוֹתֵן טַעַם בָּאַחֲרוֹן. מַה טַּעַם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? הָאַחֲרוֹן נוֹתֵן טַעַם בָּרִאשׁוֹן. וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵין הָרִאשׁוֹן נוֹתֵן טַעַם בָּאַחֲרוֹן?

רָבָן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁכָּלָה מִינוֹ בַּשָּׂדֶה – יְבַעֵר מִינוֹ מִן הַבַּיִת. תָּנֵי: וְהֲלָכָה כִּדְבָרָיו.

חִזְקִיָּה אָמַר: מְכַיָּון שֶׁהִתְחִיל בָּאוֹצָר – כְּמְבוֹעָר הוּא. אָתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רַבִּי יָסָא וְהוֹרֵי כְּחִזְקִיָּה. אָמַר: לֹא דַּאֲנָא סָבַר כְּוָותֵיהּ, אֶלָּא מִן מַה דַּאֲנַן חָמְיִין רַבָּנִין עָבְדִין עוּבְדָא כְּוָותֵיהּ.

רַבִּי יִצְחָק בַּר רְדִיפָה הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא, אֲתָא שָׁאַל לְרַבִּי יִרְמְיָה. אָמַר לֵיהּ: מַה? אַרְיָוותָא קָמַיְיךְ וְאַתְּ שָׁאַל לְתַעֲלֵייא! אֲתָא שָׁאַל לְרַבִּי יֹאשִׁיָּה. אָמַר לֵיהּ: חָמֵי לָךְ תִּלְתָּא רָחֲמִין וְאָבְקְרָה קוֹמֵיהוֹן.

קַפּוּדְקָאֵי דְּצִיפּוֹרִין שַׁאֲלִין לְרַבִּי אִימִי: בְּגִין דְּלֵית לְאִילֵּין עַמָּא רָחֵם וְלָא שָׁאַל שְׁלָם אֵיךְ צוֹרְכָה מֵיעְבַּד? אָמַר לוֹן: כַּד תֵּחֲמוּן רַגְלָא צְלִילָא – תֵּהֲווֹן מַפְקִין לָהּ לְשׁוּקָא וּמַבְקְרִין לֵיהּ, וְחָזְרִין וְזָכְיָין בֵּיהּ.

רַבִּי חַנַּיי מְפַלֵּג לָהּ צְלוֹחָיִין צְלוֹחָיִין. רַבִּי אֶלְיְעֶזֶר מְפַלֵּג לָהּ צְלוֹחָיִין צְלוֹחָיִין.

רַבִּי חִזְקִיָּה סָלַק גַּבֵּי רַבִּי יִרְמְיָה. אָמַר לֵיהּ: זָכִיתִי בְּהֵן אוֹצָרָה! אָמַר לֵיהּ: צוֹר לִי אִילֵּין פְּרִיטַיָּיא גַּבָּיךְ. אָמַר לֵיהּ: הֲרֵי מְקוֹמָן מוּשְׁכָּר לִי! אָמַר לֵיהּ: לֹא כֵן אַפֵּקְתָּךְ! חָזַר וּזְכִיתָה בָּהּ.

[דף כ״ו ע״ב]

הֲלָכָה ה׳

מתני׳ הַמְלַקֵּט עָשָׂבִים לַחִים – עַד שֶׁיִּבַּשׁ הַמָּתוֹק. וְהַמְגַבֵּב בַּיָּבֵשׁ – עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

עֲלֵי קָנִים וַעֲלֵי גְּפָנִים – עַד שֶׁיִּישְׁרוּ מֵאֲבִיהֶן. וְהַמְגַבֵּב יָבֵשׁ – עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בְּכוּלָּם – עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. כַּיּוֹצֵא בוֹ, הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ עַד הַגָּשָׁמִים – עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

הַמּוֹדֵר הֲנָיָה מֵחֲבֵירוֹ עַד הַגָּשָׁמִים עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

עַד אֵימָתַי נִכְנָסִין עֲנִיִּים לַפַּרְדֵּיסוֹת? עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. עַד אֵימָתַי נֶהֱנִין וְשׁוֹרְפִים בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית? עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

גמרא רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן עֲלֵי קָנִים, אֶלָּא עֲלֵי גְּפָנִים. עֲלֵי קָנִים – אֵין לָהֶן בִּיעוּר. וְתָנֵי בֵּן: עֲלֵי קָנִים וַעֲלֵי הָאוֹג וַעֲלֵי חֲרוּבִין – אֵין לָהֶן בִּיעוּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מִינָן כָּלָה.

רַבִּי זְעִירָא בָּעֵי: אָמַר: "עַד הַגָּשָׁם" עַד שֶׁיֵּרֵד הַגָּשָׁם אֶחָד? תַּמָּן תָּנֵינַן (שקלים פרק ו משנה ו) הָאוֹמֵר: "חֲרֵי עָלַי עֲצִים" – לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁנֵי גְזִירִין. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן אָמַר, רַבִּי בָּא בַּר מָמָל בָּעֵי: אָמַר: "חֲרֵי עָלַי עֵץ" מֵבִיא גִּיזָר אֶחָד? אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן! שֶׁזֶּה קָרְבָּן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְזֶה קָרְבָּן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. דְּתָנֵינַן (יומא פרק ב משנה ה) שְׁנַיִם בְּיָדָן שְׁנֵי גְּזִירֵי עֲצִים.

תָּנֵי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁהוּא תָּלוּי בִּרְבִיעָה – עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. וְשֶׁאֵינוֹ תָּלוּי בִּרְבִיעָה – עַד שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל רְבִיעָה. תָּנֵי, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שִׁבְעַת יָמִים שֶׁיָּרְדוּ בָּהֶן גְּשָׁמִים וְלֹא פָסְקוּ – יֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה שְׁנִיָּה. תָּנֵי רַבִּי חִייָה בְּשֵׁם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רְבִיעָה? שֶׁהִיא רוֹבַעַת אֶת הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: מִכַּיָּון שֶׁתִּסְרַח מַה שֶּׁבַּשָּׂדֶה – הוּתַּר מַה שֶּׁבַּבַּיִת.

תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: אֲפִילּוּ לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים – אָסוּר עַד שֶׁיִּסְרַח.

תֶּבֶן שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּטִיט. שֶׁרָיוּ בְּטִיט – בָּטֵל, וְהוּא שֶׁגִּבְּלוֹ.

תֶּבֶן שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ בַּפַּר. נְתָנוֹ בַּפַּר – בָּטֵל, וְהוּא שֶׁיָּשַׁן עָלָיו.

תֶּבֶן שֶׁל שְׁבִיעִית, מַה שֶּׁיֵּהָא אָסוּר מִשּׁוּם סְפֵיחִין? רַבִּי לֵוִי צַנְבְּרִיָּא שָׁאַל לְרַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא, וּשְׁרָא. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: וַאֲנָא דְּלָא סָמְכִית עֲלֵיהּ אִשְׁתְּאֲלַת לְאִילֵּין דְּבֵית פַּרְקָנָה, וְאָמְרִין: נָהֲגִין הֲוִינָא בְּנִשִּׁין תֶּבֶן מִן עֲרוּבַת שְׁמִיטְתָּא, וְכַד מָחְרִין, מַייְתִי מִן שׁוּרַיָּא. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: מַתְנִיתָא אָמַר שֶׁהוּא מוּתָּר. דְּתָנֵי: הַצַּבָּעִין וְהַפַּטְמִין – לוֹקְחִין מִזּוּרָן מִכָּל מָקוֹם, וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין. רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימוֹר: אֲפִילּוּ מִן הֶחָשׁוּד. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חָשׁוּד הוּא אִם אֵינוֹ חָשׁוּד, הָא דָּבָר בָּרִיא שֶׁהוּא חָשׁוּד – אָסוּר.

אָמַר רַבִּי שַׁמַּאי, מַתְנִיתָא אָמְרָה שֶׁהוּא אָסוּר. דְּתָנֵינַן תַּמָּן (תרומות פרק י משנה ה) וּבִשְׁבִיעִית, וּבִכְלֵאֵי הַכֶּרֶם, וְהֶקְדֵּשׁ – אִם יֵשׁ בַּגֹּרֶן וּבָעֵץ כְּדֵי לִיתֵּן טַעַם. לֹא נִמְצָא מְאַבֵּד אוֹכְלֵי בְּהֵמָה? תִּיפָּתֵר בְּאוֹכְלֵי בְּהֵמָה לְאָדָם. אָמַר רַבִּי מָנָא: תִּיפָּתֵר בִּקְדוּשַׁת שְׁבִיעִית בִּבְיעוּר, וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם.

תוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק רְבִיעִי

א. שׁוּם הַיְתוֹמִין שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְשׁוּם הֶקְדֵּשׁ שִׁשִּׁים יוֹם, וּמַכְרִיזִין בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, בְּהַכְנָסַת פּוֹעֲלִין וּבְהוֹצָאַת פּוֹעֲלִין, אוֹמְדִין כַּמָּה סִימָנֶיהָ, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה, וְכַמָּה הוּא רוֹצֶה לִפְדּוֹת עַל מְנָת לִתֵּן לְאִשָּׁה כְּתֻבָּתָהּ וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ, כֻּשָּׁם שֶׁהֲדְיוֹט קָדַם אֶת הֲדְיוֹט - הֲרֵי זוֹ קְדִימָה לְעוֹלָם, כָּךְ הֲדְיוֹט קָדַם אֶת הַגָּבוֹהַּ - הֲרֵי זוֹ קְדִימָה לְעוֹלָם. מְטַלְטְלִין שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, וְנָטַע רְבָעִי, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - דָּמָיו יְדוּעִין, נִפְדִּין עַל פִּי שְׁלִשָּׁה לָקוֹחוֹת וְלֹא עַל פִּי שְׁלִשָּׁה שֶׁאֵינָן לָקוֹחוֹת. מוּם שֶׁבְּגָלוּי - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי בְנֵי הַכְּנֶסֶת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רַגְלוֹ קְטוּעָה וְעֵינוֹ סְמוּיָה - לֹא יִשָּׁחֵט אֶלָּא עַל פִּי מֻמְחֶה.

ב. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַבְּהֵמָה וְמֵתָה - יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַמֵּתָה - אֵין לָהּ פִּדְיוֹן. הַפּוֹדֶה מַיִּד הֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא בִקְּרֶת - הֶקְדֵּשׁ פָּדוּי, שֶׁיַּד הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה. פָּרָה זוֹ תַּחַת פָּרָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, וְטַלִּית זוֹ תַּחַת טַלִּית שֶׁל הֶקְדֵּשׁ - הֶקְדֵּשׁ פָּדוּי, שֶׁיַּד הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה. ׳פָּרָה זוֹ בַּחֲמִשִּׁים סְלָעִים תַּחַת פָּרָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ׳, ׳טַלִּית זוֹ בְּחָמֵשׁ סְלָעִים תַּחַת טַלִּית שֶׁל הֶקְדֵּשׁ׳ - רִאשׁוֹנָה טְעוּנָה חֲמֵשׁ, וּשְׁנִיָּה אֵין טְעוּנָה חֲמֵשׁ, מְשָׁכוֹ וְלֹא הִסְפִּיק לִפְדּוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָאתַיִם - הֲרֵי זֶה נוֹתֵן מָאתַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, יט): ״וְנָתַן אֶת הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ״. אִם נָתַן הַכֶּסֶף - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ, וְאִם לָאו - אֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מְשָׁכוֹ בֵּית דִּין וְלֹא הִסְפִּיק לִפְדּוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָנֶה - הֲרֵי זֶה נוֹתֵן מָאתַיִם, שֶׁאֲמִירָתוֹ לַגָּבוֹהַּ כִּמְסִירָתוֹ לְהֶדְיוֹט. פְּדָאוֹ בְּמָנֶה, וְלֹא הִסְפִּיק לְמָשְׁכוֹ, עַד שֶׁעָמַד בְּמָאתַיִם - מַה שֶּׁפָּדָה פָּדוּי, פְּדָאוֹ בְּמָאתַיִם וְלֹא הִסְפִּיק לְמָשְׁכוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָנֶה, מַה שֶּׁפָּדָה פָּדוּי, שֶׁהֶקְדֵּשׁ, פְּדִיָּתוֹ הִיא מְשִׁיכָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים: אַף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - פְּדִיָּתוֹ הִיא מְשִׁיכָתוֹ.

ג. הַמַּקְדִּישׁ אֶת נְכָסָיו וְנָתַן עֵינָיו לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יְדִיֶּרְנָה הֲנָאָה

הַשָּׁלֵם

וְגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִן הֶקְדֵּשׁ, וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר - יַחֲזִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם רָצָה לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אִם רָצָה לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. הֶקְדֵּישׁ תִּשְׁעִים מָנֶה, וְהָיָה חוֹבוֹ מֵאָה מָנֶה - מוֹסִיף אֶת דִּינָר וּפוֹדֶה מִיַּד הֶקְדֵּשׁ, אֲפִלּוּ בְּדִינָר, שֶׁאֵין הֶקְדֵּשׁ יוֹצֵא מִידֵי פִּדְיוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיָה חוֹבוֹ מְרֻבֶּה עַל הֶקְדֵּשׁוֹ - לֹא הִקְדִּישׁ כְּלוּם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ ׳חַיָּבֵי הֶקְדֵּשׁוֹת בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ מָזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם וּכְסוּת שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ׳ - בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁבֵּית דִּין נִזְקָקִין לָהֶן. נוֹתְנִין מִטָּה מְצַעַת, סַנְדָּלָיו וּתְפִילָּיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם הָיָה אִכָּר - נוֹתְנִין לוֹ צְמָדוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲמֹר - נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי חֲמוֹרִים. הַמַּקְדִּישׁ אֶת נְכָסָיו, וְהָיוּ בָהֶן עֲבָדִים, אֵין אוֹמְרִים לְהַאֲכִיל אֶת הָעֲבָדִים וּלְהַלְבִּישָׁם שֶׁיִּבְיאוּ דְּמִים הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ מַרְגָּלִיּוֹת בִּכְפַר קָטָן, אֵין לַהֶקְדֵּשׁ אֶלָּא מְקוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ.

ד. אֵין מַקְדִּישִׁין לִפְנֵי יוֹבֵל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים שֶׁל תְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, יח): ״וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים״, הָא לֹא הִקְדִּישָׁהּ בַּיּוֹבֵל - הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. שָׁנִים אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, לֹא כֹּשֶׁם שֶׁאֵין מַקְדִּישִׁין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, כָּךְ אֵין גּוֹאֲלִים פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא כז, יח): ״וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ״ - אֲפִלּוּ שָׁנָה. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, יוֹבֵל אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים, אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע סְלָעִים, אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פּוּנְדְיוֹת, אֶכְלָה הֶקְדֵּשׁ בְּעֶשֶׂר וּבְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים - נוֹתֵן סֶלַע וּפוּנְדְיוֹן לְשָׁנָה.

ה. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֶה בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל - נוֹתֵן בֵּית זֶרַע חֹמֶר שְׂעוֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. בֵּית זֶרַע חֹמֶר שְׂעוֹרִים, אֲבָל לֹא בְּמִדָּה. אֶחָד שָׂדֶה וְאֶחָד שָׂדֶה אִילָן, וְאֶחָד שָׂדֶה קָנִים, בְּמִדָּה הַזֹּאת פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יוֹתֵר עַל כֵּן - נוֹתֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן. הָיוּ שָׁם בְּקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים -

תּוֹסֶפְתָּא

חֲרֵי הֵן אֵין מְקַדְּשִׁין וְנִמְדָּדִין עִמָּהּ, פָּחוֹת מִכֵּן נִמְדָּדִין עִמָּהּ וּמְקַדְּשִׁין, הַבַּיִת וְהַבּוּרְגָנִין, וְהַמִּגְדָּל וְהַשׁוֹבָךְ שֶׁבְּתוֹכָהּ - חֲרֵי הֵן נִמְדָּדִין עִמָּהּ, כְּשֶׁהֵן נִפְדִּין - נִפְדִּין כְּבָתֵּי חָצֵרִים. הִקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה וְחָזַר וְהִקְדִּישׁ אֶת הָאִילָן, כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה - פּוֹדֶה אֶת הָאִילָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְאֶת הַשָּׂדֶה כִּשְׁדֵה אֲחוּזָה.

ו. הִקְדִּישָׂהּ וּגְאָלָהּ - אֵין יוֹצֵא מִיָּדוֹ בַּיּוֹבֵל. גְּאָלָהּ - יוֹצֵא לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל. גְּאָלָהּ אַחֵר, אוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים, גְּאָלָהּ מִיָּדוֹ - אֵינוֹ יוֹצֵא לוֹ בַּיּוֹבֵל. אֵין לְךָ קָם תַּחַת הָאָב לִיעִידָה וּלְעֶבֶד עִבְרִי וּלְשָׂדֶה אֲחוּזָה, אֶלָּא הַבֵּן בִּלְבַד. הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִגְאָלָה - הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וְנוֹתְנִין לוֹ אֶת דָּמֶיהָ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נִכְנָסִין וְלֹא נוֹתְנִין אֶלָּא נִקְרֵאת שְׂדֵה רְטוּשִׁין, עַד יוֹבֵל שֵׁנִי. הִגִּיעַ יוֹבֵל שֵׁנִי וְלֹא נִגְאָלָה - נִקְרֵאת שְׂדֵה רְטוּשִׁין רְטוּשִׁין, עַד יוֹבֵל שְׁלִישִׁי. לְעוֹלָם אֵין הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ עַד שֶׁיִּגָּאֲלֶנָּה אַחֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בִּשְׂדֵה מִקְנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מַקְדִּישִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, וְגוֹאֲלִין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל. שְׂדֵה הַיּוֹצֵא מִיַּד הֶקְדֵּשׁ לַכֹּהֲנִים - חֲרֵי הִיא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם בִּשְׂדֵה אֲחוּזָתָן בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶן - מְקַדְּשִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, וְגוֹאֲלִין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל, שָׂדֶה הַיּוֹצֵא מִיַּד הֶקְדֵּשׁ לַכֹּהֲנִים - חֲרֵי הִיא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם בִּשְׂדֵה אֲחוּזָתָן בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶן - מְקַדְּשִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, וְגוֹאֲלִין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל.

ז. כֹּהֵן שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ, וְכֵן בֶּן לֵוִי נָתִין וּמַמְזֵר בִּשְׂדֵה אֲבוֹתָיו - חֲרֵי הוּא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ח. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ יוֹבֵל, אוֹמְרִים לוֹ: ׳פְּדֵה אַתָּה רִאשׁוֹן׳, שֶׁהַבְּעָלִים נוֹתְנִים חֹמֶשׁ, וְכָל אָדָם אֵין נוֹתֵן חֹמֶשׁ.

הַשָּׁלֵם

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ. אָמְרוּ לוֹ: ׳פְּדֵה אַתָּה רִאשׁוֹן׳ - חֲרֵי שֶׁלִּי בְּאַסָּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִלּוּ לֹא אָמַר זֶה אֶלָּא כַּבִּיצָה, אָמַר לוֹ הִגִּיעַתְהוּ, שֶׁהִקְדֵּשׁ נִפְדֶּה בְּכֶסֶף וּבִשְׁוֶה כֶּסֶף. אָמַר אֶחָד: חֲרֵי שֶׁלִּי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד, אוֹמֵר בִּשְׁלֹשִׁים וְאֶחָד אוֹמֵר בְּאַרְבָּעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשִּׁים, חָזַר בּוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשְׂרָה סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזַר בּוֹ שֶׁל אַרְבָּעִים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו. חָזַר בּוֹ שֶׁל שְׁלֹשִׁים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזַר בּוֹ שֶׁל עֶשְׂרִים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים, וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזְרוּ בָּהֶן כֻּלָּם, אִם נָטְלוּ מִכֻּלָּם עֶשֶׂר עֶשֶׂר הַמַּקָּח תָּפוּס לָרִאשׁוֹן.

ט. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵה אֲחוּזָתוֹ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל, בֵּיתוֹ וּמִטַּלְטְלִין, בֵּין בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל וּבֵין שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹן. אָמַר אֶחָד - חֲרֵי שֶׁלִּי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ. עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע, בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה. בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן שְׁלֹשִׁים. פָּחוֹת מִכֵּן - אֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים, שֶׁאֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים אֶלָּא כְּנֶגֶד חֹמֶשׁ. רָצוּ הַבְּעָלִים לִגְאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיָדָן, נוֹתְנִין שִׁלֹּשִׁים וְאֶחָד דִּינָר. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יֵשׁ חֹמֶשׁ לְתוֹסֶפֶת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין חֹמֶשׁ לְתוֹסֶפֶת.

י. אֵין לְאָדָם לְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל נְכָסָיו, אִם הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּן - חֲרֵי הֵן מְקֻדָּשִׁין. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַחֲרִים אֶת כָּל נְכָסָיו, וְאִם הֶחֱרִים אֶת כֻּלָּן - הֲרֵי הֵן מָחֳרָמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כז, כח): ״מֵאָדָם״ - וְלֹא כָּל אָדָם. ״מִבְּהֵמָה״ - וְלֹא כָּל בְּהֵמָה. ״מִשְּׂדֵה אֲחוּזָתוֹ״ - וְלֹא כָּל שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ. לְפִיכָךְ אִם הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּן - חֲרֵי הֵן מְקֻדָּשִׁים. וְאִם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הֶחֳרִים אֶת כֻּלָּן - אֵין מְחָרְמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: אִם לַגָּבוֹהַּ אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַחֲרִים אֶת נְכָסָיו, שֶׁחָס הַמָּקוֹם עָלָיו, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָדָם חַיָּב לְהָיוֹת חָס עַל נְכָסָיו. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יב, כ): "כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ" וְגוֹ', אִי אֶפְשָׁר שֶׁהַבָּשָׂר מַבְאִישׁ בִּקְדֵרָה, וַהֲלֹא תֹּאכְלוּ, הָא אֵינוֹ אוֹמֵר (דְּבָרִים יב, כ): "וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָּשָׂר", אֶלָּא לְתַאֲבוֹן, יָכוֹל הוּא לוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק וְאוֹכֵל, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יב, כא): "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ וְאָכַלְתָּ", יָכוֹל יִקְנֶס בְּהֶן וְיִשְׁחָטֶם כֻּלָּם, וְיַעֲלֶם? תַּלְמוּד לוֹמַר "מִבְּקָרְךָ" וְלֹא כָּל בְּקָרְךָ, "מִצֹּאנְךָ" וְלֹא כָּל צֹאנְךָ. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲשָׂרָה מָנֶה - מִתְעַסֵּק בְּיֵרֶק בִּקְדֵרָה בְּכָל יוֹם. עֶשְׂרִים מָנֶה - מִתְעַסֵּק יֵרֶק בִּקְדֵרָה וְאִלְפָּס. חֲמִשִּׁים מָנֶה - לִיטְרָא בָּשָׂר מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. מֵאָה מָנֶה - לִיטְרָא בָּשָׂר בְּכָל יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ז, כא): "בַּיּוֹם הַהוּא יִחְיֶה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן וְהָיָה מֵרֹב עֲשׂוֹת חָלָב יֹאכַל חֶמְאָה" - מֵמְאָה לוֹג חָלָב יוֹצֵא לוֹג חֶמְאָה. רַבִּי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא יז, יג): "אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל" וְגוֹ', וַהֲלֹא סוֹפְנוּ לְרַבּוֹת שִׁירַשׁ וְשִׁלְקַח וְשָׁנַתַן לוֹ בְּמַתָּנָה, הָא אֵינוֹ אוֹמֵר "וְאָמַרְתָּ אוֹכְלָה בָּשָׂר" אֶלָּא בְּהַזְמָנָה הַזֹּאת.

יא. הַמַּקְדִּישׁ חֲצֵי עֲבָדוֹ וַחֲצֵי שִׁפְחָתוֹ - הוּא וְכֹהֵן שֶׁתָּפִין בּוֹ. חֲרְמֵי כֹהֲנִים שֶׁהַקְּדִישָׁן לְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כְלוּם. הֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהַקְּדִישׁוֹ לְחֶרְמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כְלוּם, אֲבָל הֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת שֶׁהַקְּדִישׁוֹ לְחֶרְמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, חֶרְמֵי כֹהֲנִים - אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן, וְאֵין יוֹצְאִין בִּיוֹבֵל, חֶרְמֵי יִשְׂרָאֵל - רָצוּ הַבְּעָלִים לִגְאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיַד כֹּהֵן. חֶרְמֵי יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לְיַד כֹּהֵן - הֲרֵי הֵן כְּחֹלִין לְכָל דָּבָר, סְתָם חֲרָמִים לְהֶדְיוֹט, וּמְפֹרָשׁ לַגָּבוֹהַּ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כח): "כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַה'". רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: סְתָם חֲרָמִים לַגָּבוֹהַּ וּמְפֹרָשׁ לַהֶדְיוֹט, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כא): "כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם".

יב. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם - אֵין מַחֲרִימִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֹּהֲנִים אֵין מַחֲרִימִין - שֶׁחֲרָמִים שֶׁלָּהֶם. לְוִיִּם מַחֲרִימִים, שֶׁאֵין חֲרָמִים שֶׁלָּהֶן. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בַּקַּרְקָעוֹת, "כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם" (וַיִּקְרָא כה, לד), וְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּמִּטַּלְטְלִין - שֶׁאֵין חֲרָמִים שֶׁלָּהֶן.

יג. שְׁלֹשָׁה חֲרָמִים הֵן (וַיִּקְרָא כז, כח): "אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִים אִישׁ לַה'" וְגוֹ' - אֵלּוּ חֲרָמֵי כֹהֲנִים. "כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַה'" - אֵלּוּ חֲרָמֵי גְּבוֹהַּ. "כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה" - אֵלּוּ חַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין.

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל - אֵין מָתָר לִגְאוֹל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים שֶׁל תְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, טו): "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְּבוּאֹת יִמְכֹּר לָךְ". הָיְתָה שְׁנַת שְׁבִיעִית אוֹ שְׁנִים כְּשְׁנֵי אֵלְיָהוּ - אֵינוֹ עוֹלֶה לוֹ מִן הַמְּנָיָן. נָרְהּ שָׁנָה, וַאֲכָלָהּ שָׁנָה, וְהוֹבִירָהּ שָׁנָה - עוֹלֶה לוֹ מִן הַמְּנָיָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁיּוֹכַל לֶאֱכוֹל הֵימֶנָּה שָׁלֹשׁ תְּבוּאוֹת בִּשְׁתֵּי שָׁנִים, כֵּיצַד? הִנִּיחָהּ וְיָצָא, הָיָה בָּהּ תְּבוּאָה לְקֹצֵר וְזֵיתִים לִבְצֹר, וַעֲנָבִים לִמְסוֹק, לֹא יֹאמַר לוֹ: 'הַנִּיחָה לְפָנַי מְלֵאָה כְּמוֹ שֶׁהִנַּחְתִּיהָ לְפָנֶיךָ מְלֵאָה', אֶלָּא אוֹכֵל שָׁנָה אַחַת וּמִסְתַּלֵּק. הַקָּנִים וְהַזְּמוֹרוֹת וּפֵרוֹת שִׁקְמָה בְּתוֹכָהּ - הֲרֵי הֵן כְּפֵרוֹת. אִילָן שֶׁנִּקְצָץ, אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בּוֹ. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? יִמְכֹּר וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְיֹאכַל פֵּרוֹתֶיהָ.

ב. מְכָרָהּ לָרִאשׁוֹן בְּמָנֶה, מָכַר לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי בְּמָאתַיִם - אֵין מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, כז): "לָאֲשֶׁר

תּוֹסֶפְתָּא

מָכַר לוֹ״. לָרַאשׁוֹן בְּמַאתַיִם, וּמָכַר לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי בְּמָנֶה - אֵין מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָאַחֲרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לְאִישׁ אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ״, רָצָה אָבִיו, אוֹ אָחִיו, אוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים שֶׁל רִאשׁוֹן לְגָאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ, וְשֶׁל שֵׁנִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. לֹא יִמְכֹּר בְּרַחוֹק וְיִגְאַל בְּקָרוֹב, בְּרָע וְיִגְאַל בְּיָפֶה, לֹא יִלְוֶה וְיִגְאַל לַחֲצָאִין, וּבְהֶקְדֵּשׁ - מָתָר בְּכֻלָּן. זֶה חֹמֶר בְּהֶדְיוֹט מִבְּהֶקְדֵּשׁ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מָה בְּהֶדְיוֹט לֹא דָחַק הַכָּתוּב שֶׁאִם הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִגְאַל הַיּוֹצֵא הוּא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל, מִפְּנֵי מָה בְּהֶקְדֵּשׁ דָּחַק עָלָיו הַכָּתוּב שֶׁאִם הִגִּיעַ וְלֹא נִגְאָלָה חָלוּט הוּא שָׁדֶה לַהֶקְדֵּשׁ.

ג. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ וּלְהַנִּיחַ בְּפִנְדָּתוֹ, וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶם בְּהֵמָה דַּקָּה, אֶפְלוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי. אִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מָכוּר. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר אֶת בֵּתּוֹ, וּלְהַנִּיחַ בְּפִנְדָּתוֹ וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, וַאֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, וְאִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מָכוּר. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַנִּיחַ בְּפִנְדָּתוֹ, וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, וַאֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, וְאִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מָכוּר.

ד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה קָשֶׁה אֲבָקָהּ שֶׁל שְׁבִיעִית! כֵּיצַד? אָדָם עוֹשֶׂה מְלָאכָה מִפֵּרוֹת עֲבָרָה, הִתְחִיל מוֹכֵר בְּמִטַּלְטְלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, יד): ״וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ״. לֹא הִרְגִּישׁ, הִתְחִיל מוֹכֵר שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כה, כה): ״כִּי יִמּוֹךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ״, לֹא בָּאת לְיָדוֹ, עַד שֶׁמָּכַר אֶת בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כה, כט): ״וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה״, לֹא בָּאת לְיָדוֹ, עַד שֶׁמָּכַר אֶת בְּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, ז): ״וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה״, לֹא בָּאת לְיָדוֹ עַד שֶׁלְּוָה בְּרִבִּית, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, לה): ״כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ״, וְנֶאֱמַר (שָׁם שָׁם, לו): ״אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית״, לֹא בָּאת לְיָדוֹ עַד שֶׁמּוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם שָׁם, לט): ״כִּי יִמּוֹךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ״, וְלֹא לְךָ אֶלָּא לַגֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְנִמְכַּר״, וְלֹא לְגֵר צֶדֶק אֶלָּא לְגֵר תּוֹשָׁב, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִמְכַּר לְגֵר״, וְלֹא לְגֵר תּוֹשָׁב אֶלָּא לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, מז): ״אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר״, נַעֲשָׂה כְּמֵר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

ה. הַמַּקְדִּישׁ בֵּית בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, וְגוֹאֵל לְעוֹלָם, לֹא גְּאָלוֹ - צָמַת לַהֶקְדֵּשׁ. הַמּוֹכֵר בֵּית בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. לֹא גְּאָלוֹ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַלּוֹקֵחַ. מִכָּרָהּ לָרִאשׁוֹן וְעָמַד הָרִאשׁוֹן וּמְכָרָהּ לַשֵּׁנִי - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, לֹא גְּאָלוֹ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַשֵּׁנִי.

ו. הַמַּקְדִּישׁ בַּיִת בְּבָתֵּי חֲצֵרִים - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָם. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בְּיוֹבֵל. הַמּוֹכֵר בַּיִת בְּבָתֵּי חֲצֵרִים - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָם, שֶׁאִם הִגִּיעַ יוֹבֵל וְלֹא גְּאָלָהּ - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל. בָּתֵּי חֲצֵרִים, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חוֹמַת גַּג - אֵינוֹ כְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה.

ז. עִיר שֶׁנָּפְלָה חוֹמָתָהּ - כָּל הַמְּצָוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ. בָּנָה בַּיִת חוּצָה לָהּ - נִדּוֹן כְּבָתֵּי חֲצֵרִים. בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה וְחוּצָה לָאָרֶץ - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָעִקָּר. יְרוּשָׁלַיִם וְעָרֵי מִקְלָט וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנּוֹף. הַבּוּרְגָנִין, וְהַמִּגְדָּל, וְהַשּׁוֹבָךְ שֶׁבְּתוֹכָהּ - הֲרֵי הֵן כְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה. וְהַדָּיָרִים, וְהַגַּנּוֹת, וְהַפַּרְדֵּסוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הֵן כִּשְׂדוֹת. בַּיִת בָּנוּי בַּחוֹמָה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא בַּחוּץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא בִּפְנִים. בָּתֵּי בְדִין שֶׁפְּתוּחִים לִפְנִים וַחֲלוֹנָן לַחוּץ, אוֹ שֶׁפְּתוּחִים לַחוּץ וַחֲלוֹנָן לִפְנִים; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, כְּאִלּוּ הֵם בִּפְנִים, אֵין

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹכְלִים בְּהֶם קָדָשִׁים קַלִּים כְּאִלּוּ הֵם בַּחוּץ. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלִפְנִים כְּלִפְנִים, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלַחוּץ כְּלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָא, מִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּאִלּוּ הֵם בַּחוּץ, וְאֵין אוֹכְלִים בָּהֶם קָדָשִׁים קַלִּים כְּאִלּוּ הֵם בִּפְנִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: בַּלְּשָׁכוֹת, אֶת שֶׁפִּתְחָה לִפְנִים - כִּלְפְנִים, אֶת שֶׁפִּתְחָה לַחוּץ - כְּלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵין לָנוּ מָקוֹם חוֹמָה אֶלָּא אִלּוּ בִּלְבַד? הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ג, ד): "שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב וְגוֹ', אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל - בָּטְלָה מֵהֶן מִצְוַת עָרֵי חוֹמָה. וּכְשֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה, מָצְאוּ אִלּוּ שֶׁמְּקֻדָּשׁוֹת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וְקִדְּשׁוּם, וְלֹא אִלּוּ בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל שֶׁתִּבְא לְךָ בְּמַסֹּרֶת שֶׁמְּקֻדָּשׁוֹת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כָּל הַמְּצָוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ, וְשֶׁקִּדְּשׁוּם מִכָּאן וָאֵילָךְ - כָּל הַמְּצָוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ.

ח. חֹמֶר בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה שֶׁאֵין בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, וּבִשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁאֵין בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה, שֶׁבָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה אֵין יוֹצְאִין בַּיּוֹבֵל. אִם לֹא גְאָלָהּ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַלּוֹקֵחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה. חֹמֶר בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, שֶׁהַמַּקְדִּישׁ שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַיּוֹבֵל - אֵין מַתָּר לִגְאוֹל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים. יוֹצְאִין בַּיּוֹבֵל וּבִגְרָעוֹן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה.

ט. אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעָרֵי הַלְוִיִּם, אֲבָל בְּעָרֵי יִשְׂרָאֵל - עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וּמִגְרָשׁ שָׂדֶה, מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחֲרִיבוּ אֶת עָרֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא יִסְתֹּר אָדָם אֶת בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ גִּנָּה, לֹא יִטַּע אָדָם אֶת חֲרָבָתוֹ גִּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַחֲרִיב אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטֵעַ אָדָם אֶת חֲרָבָתוֹ גִּנָּה, שֶׁכָּךְ הוּא יִשּׁוּבָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר:

הַשָּׁלֵם

אַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם עָרֵי הַלְוִיִּם, צֵא מֵהֶן אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ, נִמְצָא מִגְרָשׁ, וְהַשְּׁאָר שָׂדוֹת וּכְרָמִים.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַמֵּמִיר אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת - הֲרֵי זֶה מוּמָר, וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. כֹּהֲנִים אֵין מְמִירִים בְּקָדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל - אֵין מְמִירִין בְּקָדְשֵׁי כֹהֲנִים, שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה תְּמוּרָה בְּזֶבַח שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּכוֹר אֵצֶל יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. אֵצֶל הַכֹּהֲנִים - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לִידֵי כֹהֵן - זֶה וְזֶה אֵין עוֹשִׂין בּוֹ תְּמוּרָה, זוֹ מַה יַּעֲשֶׂה לָהּ? תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְתֵאָכֵל לַבְּעָלִים בְּמוּם.

ב. אֶחָד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים - אֵין רַשַּׁאי לְהָמִיר, בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת. אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִקְּדֻשָּׁתָן, אֲפִלּוּ מִקְּדֻשָּׁה קַלָּה לְקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה לְקְדֻשָּׁה קַלָּה. אָמַר עַל הַבְּכוֹר עַל הַשְּׁלָמִים - 'הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה' - לֹא אָמַר כְּלוּם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְעוֹלָה. 'הֲרֵי זֶה בְּכוֹר וַהֲרֵי זֶה שְׁלָמִים' - מַחֲרִימִין אוֹתָן וּמַקְדִּישִׁין אוֹתָן הֶקְדֵּשׁ עִלּוּי.

ג. אֵלּוּ הֵם חֲרָמִים: הָאוֹמֵר 'חֵרֶם זֶה לַכֹּהֵן'. אֵלּוּ הֵם הֶקְדֵּשׁוֹת - הָאוֹמֵר: 'הֶקְדֵּשׁ זֶה לְבֶדֶק הַבַּיִת'. מִן כַּמָּה הוּא נוֹתֵן קָדָשִׁים שֶׁחַיָּב בַּאֲחֲרָיוּתָן, כְּגוֹן חַטָּאת וְאָשָׁם. הָאוֹמֵר 'הֲרֵי זוֹ עָלַי עוֹלָה'; 'הֲרֵי זוֹ עָלַי שְׁלָמִים' - נוֹתֵן דְּמֵי כֶלְיָן. קָדָשִׁים שֶׁאֵין חַיָּב בַּאֲחֲרָיוּתָן, כְּגוֹן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְהָאוֹמֵר 'הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה'; 'הֲרֵי אֵלּוּ שְׁלָמִים' - נוֹתֵן טוֹבַת הֲנָאָתָן. וְכַמָּה טוֹבַת הֲנָאָתָן? אוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּעוֹלָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לָהּ לְקַח בְּכוֹר לִתְּנוֹ לְבֶן בִּתּוֹ.

ד. עוֹשִׂין תְּמוּרָה בַּאֲחֵרִים. עוֹשִׂין תְּמוּרָה זֶה בָּזֶה. עוֹשִׂין תְּמוּרָה אֶחָד בִּשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם בְּאֶחָד, אֶחָד בְּמֵאָה וּמֵאָה בְּאֶחָד; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה אֶלָּא אֶחָד בְּאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, י): "בְּהֵמָה

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

בְּבְהֵמָה וְלֹא בְּהֵמוֹת בִּבְהֵמָה". אָמְרוּ לוֹ: כְּשֵׁם שֶׁהַבְּהֵמָה יְחִידָה קְרוּיָה בְּהֵמָה - כָּךְ בְּהֵמוֹת הַרְבֵּה קְרוּיוֹת בְּהֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יוֹנָה ד, יא): "וּבְהֵמָה רַבָּה".

ה. אָמַר: רַגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה' - אֵין כָּלָּה עוֹלָה אֶלָּא אוֹתָהּ הָרֶגֶל בִּלְבַד. מַה יַּעֲשֶׂה לָהּ? תִּמָּכֵר לְחַיָּבֵי עוֹלוֹת חוּץ מֵרַגְלָהּ וְדָמֶיהָ חֻלִּין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין כָּלָּהּ עוֹלָה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּדָבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, וְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּדָבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עוֹשִׂין תְּמוּרָה שְׁלֵמִין בָּאֲבָרִים, עוֹשִׂין תְּמוּרָה בְּרוּבֵּעַ וְנִרְבָּע, וְנִרְבָּע בְּמֻקָּצֶה, וּבְנֶעֱבָד בְּאֶתְנָן, וּבִמְחִיר וְכִלְאַיִם, וּבְטְרֵפָה וּבְיוֹצֵא דֹּפֶן; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם וְהַטְּרֵפָה, וְיוֹצֵא דֹּפֶן, וְטָמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - לֹא קָדוֹשִׁין וְלֹא מַקְדִּישִׁין.

ו. הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר בַּחֲמִשָּׁה לָאוִין: בַּל תַּקְדִּישׁ, בַּל תַּשְׁחֵט, בַּל תִּזְרֹק אֶת הַדָּם, וּבַל תַּקְטִיר חֶלְבּוֹ, וּבַל תַּקְטִיר מִקְצָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כב, כא): "תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם" וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מְשׁוּם 'בַּל תְּקַבֵּל אֶת דָּמוֹ'. הִקְדִּישׁוֹ וְלֹא שְׁחָטוֹ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, הִקְדִּישׁוֹ וּשְׁחָטוֹ וְזָרַק אֶת דָּמוֹ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, הַמַּקְדִּישׁ רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, מֻקָּצֶה וְנֶעֱבָד, אֶתְנָן וּמְחִיר, שְׁרוּעַ וְקָלוּט - עוֹבֵר מְשׁוּם שְׁמוֹת הַלָּלוּ, וַהֲרֵי הֵן כְּבַעֲלֵי מוּמִין שֶׁקָּדַם הֶקְדֵּשָׁם אֶת מוּמָם, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין, אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ בִּלְבַד. הַמַּקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבֶדֶק הַבַּיִת - חַיָּב בַּ'עֲשֵׂה' וְ'לֹא תַעֲשֶׂה'; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשֶּׁם אֶחָד בִּלְבַד. הַמַּקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבֶדֶק הַבַּיִת - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ אֶלָּא לַמִּזְבֵּחַ בִּלְבַד, הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ. רָצָה לִפְדּוֹתוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הַוָּלָד - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר וְלַד הַוָּלָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַוָּלָד - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, הַצְּבוּר - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. בְּהֵמַת צְבוּר - אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. הַשְּׁתָפִין - אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה, וּבְהֵמַת הַשֻּׁתָּפִין - אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. בְּהֵמָה שֶׁחֲצָיָהּ קֹדֶשׁ וְחֶצְיָהּ חוֹל - לֹא עוֹשֶׂה וְלֹא נַעֲשֵׂית, וְלֹא הַזֶּבַח הַבָּא מֵחֲמַת תְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

א,ז קָרְבָּנוֹת צְבוּר - דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה, קָרְבָּנוֹת יָחִיד - אֵינָם דּוֹחִים לֹא הַשַּׁבָּת וְלֹא הַטֻּמְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב: מְצִינוּ בַּחֲבִיתֵי כֹהֵן מָשִׁיחַ וּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהַפֶּסַח, שֶׁהֵן קָרְבָּנוֹת יָחִיד וְדוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה. מָצִינוּ בְּפַר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וַחֲגִיגָה, שֶׁקָּרְבָּנוֹת צְבוּר; וְאֵינָם דּוֹחִין, לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת הַטֻּמְאָה. כְּלָל אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין יָכוֹל לֵעָשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת - דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָל שֶׁאֵין לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה, וְיָכוֹל לֵעָשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת - אֵין דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

ח. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין קָרְבָּנוֹת צְבוּר לְקָרְבָּנוֹת יָחִיד: שֶׁקָּרְבָּנוֹת צְבוּר תְּחִלַּת הֶקְדֵּשָׁן מוֹעֲלִין בָּהֶן, קָרְבָּנוֹת, יֵשׁ מֵהֶן שֶׁמּוֹעֲלִין בָּהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. יֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת מִן הַצֹּאן הַבָּא עַל 'לֹא הוֹדַע', וְכֻלָּן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים, וְנֶאֱכָלִין לִזְכָרִי כְהוּנָּה וְנֶאֱכָלִין בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, מַה שֶּׁאֵין בְּקָרְבָּנוֹת יָחִיד. קָרְבָּנוֹת יָחִיד עוֹשִׂין תְּמוּרָה וּבָאִים בְּשֻׁתָּפוּת, יֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת מֵתָה וְחַטָּאת נִקְבָּה, אָשָׁם וַדַּאי וְאָשָׁם תָּלוּי, וּבְאֵין מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּטְעוּנִין סְמִיכָה מַה שֶּׁאֵין בְּקָרְבָּנוֹת צְבוּר.

ט. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בְּהֵמָה לְעוֹפוֹת, שֶׁהַבְּהֵמָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת וְדוֹחָה אֶת הַטֻּמְאָה, וְנוֹהֶגֶת בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְיֵשׁ בָּהּ חַטָּאת מֵתָה, וְחַטָּאת נִקְבָּה, וְאָשָׁם וַדַּאי, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְתוֹדָה, וּשְׁלָמִים, וּבָאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּקְרֵבָה בַּבָּמָה, וּטְעוּנָה סְמִיכָה וְנִסָּכִים וּתְנוּפַת חָזֶה וְשׁוֹק, וּטְעוּנָה מַתָּן אַרְבַּע, וְיֵשׁ מִדָּמָהּ נִכְנָס לִפְנִים וְלִפְנֵי וְלִפְנִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

תּוֹסֶפְתָּא

י. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין עוֹפוֹת לִבְהֵמָה: שֶׁהָעוֹפוֹת תְּחִלַּת הֶקְדֵּשָׁן מוֹעֲלִין בָּהֶן. וּבְהֵמָה, יֵשׁ הֵימֶנָּה שֶׁמּוֹעֲלִין בָּהּ וְיֵשׁ הֵימֶנָּה שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַכְשֵׁרוּ לְהָבִיא נְקֵבוֹת כְּזְכָרִים לְעוֹלוֹת, וּבַעֲלֵי מוּמִין כִּנְקֵבוֹת לְגִבֵּי מִזְבֵּחַ, וְיֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת הָעוֹף הַבָּא עַל הַסָּפֵק, וְכֻלָּן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים וְנֶאֱכָלִים לִזְכָרֵי כְהוּנָּה, וְנֶאֱכָלִים לְיוֹם וְלַיְלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּבְהֵמָה.

יא. וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין מְנָחוֹת לְעוֹפוֹת, שֶׁהַמְּנָחוֹת נוֹהֲגוֹת בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְדוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה, וּטְעוּנוֹת הַגָּשָׁה וּתְנוּפָה וּטְעוּנוֹת כְּלִי, וּדְבָרִים אֲחֵרִים הַבָּאִין חוֹבָה לָהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

יב. וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין עוֹפוֹת לִמְנָחוֹת: שֶׁהָעוֹפוֹת בָּאִין בְּשֻׁתָּפוּת וּמַתִּירִין מְחֻסְּרֵי כַּפָּרָה, וְהַתֹּר מִכְלַל אִסּוּרִין בַּקֹּדֶשׁ, וְחַיָּבִים עָלֶיהָ בַּחוּץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּמְנָחוֹת. וְלֵד חַטָּאת וּתְמוּרַת חַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ - עוֹשָׂה תְּמוּרָה. וְשֶׁנִּמְצֵאת עַד שֶׁלֹּא כִפְּרוּ הַבְּעָלִים - עוֹשָׂה תְּמוּרָה. מְשֻׁכְּפְרוּ בְּעָלִים - אֵין עוֹשָׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שֶׁכִּפְרוּ הַבְּעָלִים. וְשֶׁעִבְּרָה שְׁנָתָהּ יְהוּ מֻתּוֹת, וּבְצִבּוּר מָצִינוּ בְּוֹלֵד חַטָּאת וּבִתְמוּרַת חַטָּאת, וּבְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ, בְּיָחִיד דְּבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא בְּצִבּוּר, אַף אֵלּוּ בְּיָחִיד דְּבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא בְּצִבּוּר. חֹמֶר בְּזֶבַח שֶׁאֵין בִּתְמוּרָה, וּבִתְמוּרָה שֶׁאֵין בְּזֶבַח, שֶׁהַזֶּבַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְאֶת שֶׁטֻּמְאָה נוֹהֵג בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְמוּרָה. חֹמֶר בִּתְמוּרָה, שֶׁהַתְּמוּרָה קְדוּשָׁה חָלָה עָלֶיהָ בַּעֲלַת מוּם קָבוּעַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּזֶבַח. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁגָגָה כְּזָדוֹן.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְעוֹלָה - תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב, וְתִמָּכֵר וְיִפְלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָמַר עַל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְעַל בַּעֲלַת מוּם: ״הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה״ - לֹא אָמַר כְּלוּם; ״הֲרֵי אֵלּוּ לְעוֹלָה״ - אֲפִלּוּ זֶבֶל, אֲפִלּוּ

הַשָּׁלֵם

אֲבָנִים - יִמָּכְרוּ, וְיָבִיא בְּדָמֶיהֶן עוֹלָה. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְאָשָׁם תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְתִמָּכֵר, וְיִפְלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה.

ב. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְפֶסַח - תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ פֶּסַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: תִּמָּכֵר שֶׁלֹּא בְמוּם. יָלְדָה זָכָר - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיִמָּכֵר וְיָבִיא בְּדָמָיו פֶּסַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוּא עַצְמוֹ יִקָּרֵב פֶּסַח. תְּמוּרַת הַפֶּסַח, וְלַד תְּמוּרַת פֶּסַח, וְלָדָן וְלַד וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְלָדוֹת עַצְמָן יִקָּרְבוּ שְׁלָמִים, וְלַד תְּמוּרַת שְׁלָמִים, וְלָדָן וְלַד וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וְלָדוֹת עַצְמָן יִקָּרְבוּ שְׁלָמִים.

ג. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְעוֹלָתוֹ וּלְפִסְחוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ - עוֹשָׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָתוֹ - עוֹשָׂה תְּמוּרָה, לְפִסְחוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ - אֵין עוֹשָׂה תְּמוּרָה. אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשָׂה תְּמוּרָה, אֶלָּא דָּבָר הָרוֹעֶה וּמִסְתָּאֵב. אָמַר רַבִּי: רוֹאֶה אֲנִי דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפֶסַח, שֶׁמָּא הִקְדִּישׁ הַפֶּסַח וּבָאוּ שְׁלָמִים.

ד. הַמַּפְרִישׁ אֲשָׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבוֹ עַד שֶׁנִּמְצָא הָרִאשׁוֹן, וַהֲרֵי שְׁנֵיהֶם עוֹמְדִין - יָבִיא אֶת אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה, וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכְרוּ, וְיִפְלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה.

ה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לַאֲשָׁמוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן אָשָׁם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ אָשָׁם, וְיִקָּרֵב, וְהַשְּׁאָר יִפּוֹל לִנְדָבָה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לַאֲשָׁמוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן אָשָׁם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת - הַמָּעוֹת יָבִיא בָּהֶן אָשָׁם, וְיִקָּרֵב, וְאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. הַמַּפְרִישׁ אֲשָׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתָּיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן עַד שֶׁנִּמְצָא אָשָׁם, אָשָׁם יִקָּרֵב וְהַמָּעוֹת יִפְלוּ

תּוֹסֶפְתָּא

לְנִדָּבָה. הַמַּפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו, וְהִקְרִיבוּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הָרִאשׁוֹן - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיא בִּדְמָיו עוֹלָה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְאַשְׁמוֹ וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלָקַח בָּהֶן אָשָׁם, וְהִקְרִיבוּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת יִפְּלוּ לִנְדָבָה. רַבִּי אוֹמֵר: יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיא בָּהֶן עוֹלָה. וַהֲלֹא אַף הַנִּדָּבָה עוֹלָה הִיא, מַה בֵּין דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְדִבְרֵי חֲכָמִים? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

ו. הַמַּפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ רִאשׁוֹנָה, וְהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן תְּמִימוֹת, רִאשׁוֹנָה תִּקָּרֵב וּשְׁנִיָּה תָּמוּת; דִּבְרֵי רַבִּי. אַחַת תְּמִימָה וְאַחַת בַּעֲלַת מוּם: תְּמִימָה - תִּקָּרֵב, וּבַעֲלַת מוּם - תִּשָּׁחֵט. נִשְׁחֲטָה בַּעֲלַת מוּם עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּמָהּ שֶׁל תְּמִימָה - מֻתֶּרֶת. מִשֶּׁנִּזְרַק דָּמָהּ שֶׁל תְּמִימָה - אֲסוּרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ בָּשָׂר בִּקְדֵרָה - הֲרֵי זֶה תִּקָּבֵר. הַמַּפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הָרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן עוֹמְדוֹת - יָבִיא אֶת אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, שְׁנִיָּה תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב, וְתִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה אוֹ תָּמוּת. הַמַּפְרִישׁ מְעוֹתָיו לְחַטָּאתוֹ וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ חַטָּאת תַּחְתֶּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ; רַבִּי אוֹמֵר: יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי, בְּמַפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְהִקְרִיבָהּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת הָרִאשׁוֹנָה - שֶׁתָּמוּת. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְחַטָּאתוֹ וְאָבְדוּ, וְהִקְרִיב חַטָּאת, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מָעוֹת - יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח, שֶׁרַבִּי אוֹמֵר: אֵין הַמָּעוֹת נוֹפְלוֹת לִנְדָבָה אֶלָּא אִם כֵּן לָקַח בָּהֶן חַטָּאת, וְהוֹתִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַטָּאת מֻתָּה, וְאֵין הַמָּעוֹת יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח, אֶלָּא שֶׁנִּמְצְאוּ מֵאַחַר שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים.

הַשָּׁלֵם

ז. תְּמוּרַת הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְלָדָן, וְלֹד וְלָדָן, עַד סוֹף הָעוֹלָם - הֲרֵי אֵלּוּ כַּבְּכוֹר וְכַמַּעֲשֵׂר, וְיֵאָכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. מַה בֵּין בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר לְכָל הַקָּדָשִׁים? שֶׁכָּל הַקָּדָשִׁים חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן וְיִטָּפֵל בָּהֶן לְהָבִיא מִחוּץ לָאָרֶץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבְּכוֹר וּבַמַּעֲשֵׂר.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הָאוֹמֵר: ׳מַה שֶּׁבְּמֵעַי בְּהֵמָה זוֹ הֶקְדֵּשׁ׳ - מַתָּנַת בְּגִזָּה וַאֲסוּרָה בָּעֲבוֹדָה, מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקָּדָשִׁים. שְׁחָטָהּ - הָעֹבֶר אָסוּר בָּאֲכִילָה. מֵתָה - הָעֹבֶר אָסוּר בַּהֲנָאָה. ׳שׁוֹר זֶה הֶקְדֵּשׁ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, שְׁחָטוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - מָתָר בָּאֲכִילָה. מֵת - מָתָר בַּהֲנָאָה. הִקְדִּישׁוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ. ׳מְעַכְשָׁו לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וּשְׁחָטוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - אָסוּר בָּאֲכִילָה. מֵת - אָסוּר בַּהֲנָאָה. הִקְדִּישׁוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ.

ב. ׳בְּהֵמָה זוֹ תּוֹדָה׳ - מַה שֶּׁתֵּלֵד עוֹלָה. ׳בְּהֵמָה זוֹ שְׁלָמִים׳ - מַה שֶּׁתֵּלֵד חַטָּאת. ׳הֲרֵי זוֹ וְלַד תּוֹדָה׳ - וְלַד שְׁלָמִים; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרָיו קַיָּמִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבְדֹּק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאַחַת׳ - דְּבָרָיו קַיָּמִים. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי׳ - אֵין דְּבָרִים אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לַחֲכָמִים: ׳מַה שֶּׁתֵּלֵד בְּהֵמָה זוֹ עוֹלָה׳ וְהִיא תּוֹדָה, ׳מַה שֶּׁתֵּלֵד בְּהֵמָה זוֹ חַטָּאת׳ וְהִיא שְׁלָמִים - דְּבָרָיו קַיָּמִין. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, בְּאוֹמֵר: ׳בְּהֵמָה זוֹ תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים אֵלּוּ, תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים שֶׁאֲנִי חַיָּב׳ - אֵין דְּבָרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם.

ג. ׳בְּהֵמָה זוֹ תְּמוּרַת עוֹלָה וּתְמוּרַת שְׁלָמִים׳ - הַכֹּל תְּמוּרַת עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דְּבָרָיו קַיָּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבְדֹּק, אִם אָמַר: לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאַחַת - דְּבָרָיו קַיָּמִין. מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דְּבָרָיו

תּוֹסֶפְתָּא

אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ חֲצִיָּהּ עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ שְׁלָמִים׳ - הַכֹּל עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר וְיָבִיא בִּדְמֵי חֲצִיָּהּ עוֹלָה וּבִדְמֵי חֲצִיָּהּ שְׁלָמִים, וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דִּבְרָיו קַיָּמִין. אִם אָמַר: מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו קַיָּמִין. אִם אָמַר: מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן, חָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ חֲצִיָּהּ עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ שְׁלָמִים׳ - הַכֹּל עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיָבִיא בִּדְמֵי חֲצִיָּהּ עוֹלָה וּבִדְמֵי חֲצִיָּהּ שְׁלָמִים. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאַחַת׳ - דִּבְרָיו קַיָּמִין. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן חָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי׳ - אֵין דִּבְרָיו קַיָּמִין. ׳בְּהֵמָה זוֹ תַּחַת עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דִּבְרָיו קַיָּמִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יְבַדֵּק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאַחַת׳ - דִּבְרָיו קַיָּמִים. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי׳ - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם.

ד. ׳בְּהֵמָה זוֹ חֲצִיָּהּ עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ שְׁלָמִים׳, וְהֻמְּרָה בָּהּ - תְּמוּרָתָהּ כֵּיוֹצֵא בָּהּ. ׳חֲצִיָּהּ עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ שְׁלָמִים. בְּהֵמָה זוֹ חֲצִיָּהּ תַּחַת עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ תַּחַת חַטָּאת׳ - הַכֹּל עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תְּמוּת. ׳חֲצִיָּהּ תַּחַת חַטָּאת וְחֲצִיָּהּ תַּחַת עוֹלָה׳ - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁתָּמוּת.

ה. חֲמִשָּׁה שֶׁהֵבִיאוּ זֶבַח אֶחָד, אֶחָד סוֹמֵךְ לְשׁוּם עוֹלָה וְכֻלָּם סָמְכוּ לְשׁוּם שְׁלָמִים - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר בִּדְמֵי חֲצִיָּהּ עוֹלָה וּבִדְמֵי חֲצִיָּהּ שְׁלָמִים. שְׁחָטוֹ - תְּעֻבַּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. מְצָאתוֹ שְׁלָמִים - תַּעֲלֶה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בֵּית דִּין. שֶׁלְּכָךְ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְכָךְ מִתְּחִלָּתוֹ, אֲבָל סָמַךְ לְשֵׁם

הַשָּׁלֵם

עוֹלָה, וְנִמְלַךְ וְאָמַר לְשׁוּם שְׁלָמִים - הֲרֵי זֶה בִּקְדֻשָּׁתָהּ רִאשׁוֹנָה.

ו. ׳הֲרֵי זֶה תְּמוּרַת זוֹ׳, ׳חֲלִיפַת זוֹ׳ - הֲרֵי זוֹ תְּמוּרָה. ׳זוֹ מְחֻלֶּלֶת עַל זוֹ׳ - לֹא אָמַר כְּלוּם. בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת זֶה מְחֻלֶּלֶת עָלָיו - דְּבָרָיו קַיָּמִין. ׳תְּמוּרָה זוֹ, חֲלִיפָה זוֹ׳ - לֹא אָמַר כְּלוּם. ׳הֲרֵי זֶה חַטָּאת׳, ׳הֲרֵי זוֹ אָשָׁם׳, אַף עַל פִּי שֶׁחַיָּב - לֹא אָמַר כְּלוּם. ׳הֲרֵי אֵלּוּ לְחַטָּאתִי׳ ׳הֲרֵי אֵלּוּ לַאֲשָׁמַי׳, אִם הָיָה חַיָּב - דְּבָרָיו קַיָּמִין. וְאִם לָאו - לֹא אָמַר כְּלוּם. ׳הֲרֵי עָלַי חַטָּאתוֹ וְעֹלָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי׳, מִדַּעְתּוֹ - יָצָא. וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ - לֹא יָצָא. הָלַךְ הַלָּה וְהֵבִיא לְעַצְמוֹ - הֲרֵי הֵן כַּחַטָּאת וְאָשָׁם שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים. עוֹלָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּזְבָחִים - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵי יָפָה שֶׁבָּהֶן זֶבַח, וּבִדְמֵי הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן עוֹלָה. הֵמִיר בְּאַחַת מֵהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ מֵהֶן הֵמִיר - הֲרֵי זֶה מֵבִיא מָעוֹת אוֹ זֶבַח מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: ׳אִם תְּמוּרַת עוֹלָה הִיא - הֲרֵי זֶה שְׁלָמִים, אִם תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זֶה - הֲרֵי זוֹ עוֹלָה׳, וַהֲרֵי הֵן כִּשְׁנֵי זְבָחִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן הֵמִיר - הֲרֵי זֶה מֵבִיא מָעוֹת אוֹ זֶבַח מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: ׳אִם תְּמוּרַת עוֹלָה הוּא זוֹ עוֹלָה, הִיא שְׁלָמִים. אִם תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זוֹ - הֲרֵי זוֹ עוֹלָה׳, וַהֲרֵי הֵן כְּזֶבַח וְכִתְמוּרָה שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה. תּוֹדָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּתְמוּרָתָהּ - שְׁתֵּיהֶן יִקָּרְבוּ וְיָנִיחַ הַלֶּחֶם עִמָּהֶן. מֵת אֶחָד מֵהֶן - לֹא יִקָּרֵב שְׁנֵי. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי זֶה לֹא יִקָּרֵב. וְכֵן שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּבְּכוֹר - שְׁנֵיהֶם יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיֵאָכְלוּ כַּבְּכוֹר. מֵת אֶחָד מֵהֶן - לֹא יִקָּרֵב שֵׁנִי. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי זֶה לֹא יִקָּרֵב.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הַנִּרְבָּע, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ וּבֵין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בִּשּׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס וּבֵין בְּרָצוֹן - פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. מַקָּצָה שֶׁלּוֹ - אָסוּר. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - מֻתָּר. מֵאֵימָתַי נִקְרָא מַקָּצָה? מִשְּׁעַת מַעֲשֶׂה

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁעָבַד, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין לְאַחַר הֶקְדֵּשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד - פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. בְּאֹנֶס - כָּשֵׁר. בְּרָצוֹן - פָּסוּל. אֵיזֶה נֶעֱבָד? כָּל שֶׁעוֹבְדִין אוֹתוֹ, בֵּין בְּאֹנֶס וּבֵין בְּרָצוֹן. אֵיזֶהוּ מְקֻצֶּה? - זֶהוּ מְקֻצֶּה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל אָמַר: "שׁוֹר זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים", וּ"בֵית זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים" - לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁאֵין הֶקְדֵּשׁ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֵיזוֹ מְחִיר כֶּלֶב? אִלּוּ חִלּוּפֵי כֶּלֶב, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מד, יג): "תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְּלֹא הוֹן" וְגוֹ'. הֶחֱלִיף עִמּוֹ פָּרְכִילֵי עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת שֶׁל שְׁבֶלִין, יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - אֲסוּרָה. הָאַחִין שֶׁהָיוּ לָהֶן תֵּשַׁע בְּהֵמוֹת וְכֶלֶב, חָלְקוּ אַרְבַּע כְּנֶגֶד אַרְבַּע, וְאֶחָד כְּנֶגֶד כֶּלֶב - שֶׁכְּנֶגֶד הַכֶּלֶב - אָסוּר, שֶׁעִם הַכֶּלֶב - מָתָר.

ב. אֵיזֶהוּ אֶתְנַן? זֶה שְׂכָרָהּ שֶׁל זוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, לג): "לְכָל זֹנוֹת יִתְּנוּ" וְגוֹ'. שְׂכַר זָכָר - הֲרֵי זֶה אָסוּר. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הֵילֵךְ טָלֶה זֶה וְתָלִין שִׁפְחָתְךָ אֵצֶל עַבְדִּי. רַבִּי אוֹמֵר: אֶתְנַן. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין אֶתְנַן, שֶׁאֵין אֶתְנַן אֶלָּא מִן עֲרָיוֹת, שֶׁבֵּיאָתָן בַּעֲבֵרָה. נָתַן לָהּ חִטִּין לַעֲשׂוֹת סֹלֶת, עֲנָבִים לַעֲשׂוֹת יַיִן, זֵיתִים לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן, בְּהֵמָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה אֶצְלוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין. אֲבָל נָתַן לָהּ מָעוֹת, לָקְחָה בָּהֶן יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, בְּהֵמָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה - הֲרֵי אֵלּוּ מְתָרִין. וּכְשֵׁם שֶׁאֲסוּרִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר, כָּךְ אֲסוּרִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּגִּלְגָּל, וּכְשֵׁרִין לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת. נָתַן לָהּ זָהָב; רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעִין, אֲפִלּוּ אֲחוֹרֵי בַּיִת הַכִּפֹּרֶת, נָתַן לָהּ וְלֹא בָּא עָלֶיהָ - הֲרֵי אֵלּוּ מְתָרִין. בָּא עָלֶיהָ אֲפִלּוּ לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין, וְזֶהוּ אֶתְנַן. רַבִּי אוֹמֵר: מִן עֲרָיוֹת שֶׁבֵּיאָתָן עֲבֵרָה, אֲבָל הִנּוּחָן לְאִשְׁתּוֹ בְּנִדָּתָהּ, אוֹ שֶׁנְּתָנָהּ לוֹ הִיא, אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ שְׂכַר פְּקֻעָתָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ מְתָרִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר (יְחֶזְקֵאל טז, לד): "וּבְתִתֵּךְ אֶתְנָן, וְאֶתְנַן לֹא נִתַּן לָךְ" וְגוֹ'. נָתַן

הַשָּׁלֵם

לָהּ מְקֻדָּשִׁין - הֲרֵי אֵלּוּ מְתָרִין, וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיִּהְיוּ אֲסוּרִין, וּמַה אִם הָעוֹף שֶׁאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ, אֶתְנַן וּמְחִיר חָל עָלָיו, קָדָשִׁים שֶׁהַמּוּם פּוֹסֵל בָּהֶן, אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּהְא אֶתְנַן וּמְחִיר חָל עֲלֵיהֶן, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים כג, יט): "לְכָל נֶדֶר" - פֵּרַט לְדָבָר הַנָּדוּר.

ג. כָּל אֲסוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - וְלָדוֹתֵיהֶן מְתָרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְלַד טְרֵפָה - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִקְרַב. וּמוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּאֶפְרוֹחַ שֶׁיָּצָא מִבֵּיצָה טְרֵפָה, שֶׁיִּקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא: בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה - אֲסוּרָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

ד. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ טְרֵפָה לִפְנֵי הֶקְדֵּשָׁן וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ - יֵשׁ לָהֶן פִּדְיוֹן. אַחַר הֶקְדֵּשָׁן וּמֵתוּ - אֵין לָהֶן פִּדְיוֹן, שֶׁאֵין פּוֹדִין אֶת הַקָּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לַכְּלָבִים. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר אֵין לָהֶן פִּדְיוֹן. חִמֵּר בְּהֶקְדֵּשׁ מִזְבֵּחַ מַה שֶּׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת, וְחִמֵּר בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת מַה שֶּׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ מִזְבֵּחַ, נוֹתְנִין הֵימֶנּוּ לְהֶקְדֵּשׁ הַבַּיִת אֶת הָרָאוּי לוֹ מֵאֵילֶךְ וְשָׁלֹא מֵאֵילֶךְ. וְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת אֵינוֹ אֶלָּא מֵאֵילֶךְ. חִמֵּר בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת, שֶׁהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת תַּחְתַּל הֶקְדֵּשׁוֹ מוֹעֲלִין בּוֹ. וְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ הֵימֶנּוּ שֶׁמּוֹעֲלִין בּוֹ, יֵשׁ הֵימֶנּוּ שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בּוֹ. וְלֹא הִתְּרוּ לַאֲכִילָה אֶלָּא בְּפִדְיוֹן. אִם מֵתוּ בֵּין תְּמִימִין וּבֵין בַּעֲלֵי מוּמִין לֹא יִפָּדוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יִפָּדוּ. בְּהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ - תְּמִימִין לֹא יִפָּדוּ, וּבַעֲלֵי מוּמִין יִפָּדוּ. אֶחָד קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת, שֶׁאִם מֵתוּ, אוֹ שֶׁהִפִּילוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ - הֲרֵי אֵלּוּ יִשָּׁרְפוּ. חַטַּאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסָּפֵק, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְחֵלֶב שֶׁנִּשְׁחַט בָּעֲזָרָה - רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יִשָּׁרְפוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִקָּבְרוּ. כֵּיצַד קוֹבְרִין חַטַּאת הָעוֹף? הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי אַמַּת הַמַּיִם, וְהִיא מִתְגַּלְגֶּלֶת וְיוֹרֶדֶת לְנַחַל קִדְרוֹן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: חֵלוֹן הָיְתָה שָׁם לְמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ, אַמָּה עַל אַמָּה, 'רְבוּבָה' הָיְתָה נִקְרֵאת, שֶׁשָּׁם נוֹתְנִין

תּוֹסֶפְתָּא

חַטָּאת הָעוֹף, תְּעַבֵּר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵמוּרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים קַלִּים, וְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּפָנִים, וּמְנָחוֹת, וְהַסַּלְּת, וְהַיַּיִן, וְהַשֶּׁמֶן - הֲרֵי אֵלּוּ יִשָּׂרְפוּ. כֵּיצַד שׂוֹרְפִין יַיִן וְשֶׁמֶן? הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי מְדוּרָה כְּמוֹת שֶׁהֵן. פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים קַלִּים וְאֵמוּרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ בַּחוּץ, וְהַפֶּסַח שֶׁיָּצָא רֹבּוֹ - שׂוֹרְפִין אוֹתָן לִפְנֵי הַבִּירָה מַעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.

מַסֶּכֶת כְּרִיתוּת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַמְגַדֵּף, רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּב קָרְבָּן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כָּרֵת, וְנֶאֱמַר (בְּמִדְבָּר ט, יג): ״חָטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא״. סָךְ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר - הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת. הַפֶּסַח וְהַמִּילָה, אַף עַל פִּי שֶׁחַיָּבִים עַל זְדוֹנָן כָּרֵת - אֵין בָּהֶן קָרְבָּן, לְפִי שֶׁהֵן בְּ׳קוּם עֲשֵׂה׳. טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְהַבָּא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא, אַף עַל פִּי שֶׁחַיָּבִין עַל זְדוֹנָן כָּרֵת, וְעַל שִׁגְגָתָן חַטָּאת - אֵין בָּהֶם אָשָׁם תָּלוּי, לְפִי שֶׁהֵן בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד. הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, וְהָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: ׳לְךָ וַעֲבֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים׳, וְהַמַּסִּית וְהַמַּדִּיחַ, וּנְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, וְעֵדִים זוֹמְמִין, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין בָּהֶן קָרְבָּן, שֶׁאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה. הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ, וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְזָקֵן מַמְרֶא עַל פִּי בֵּית דִּין, וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, וְהָרוֹצֵחַ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה, וְיֵשׁ בָּהֶן מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין בָּהֶן קָרְבָּן, לְפִי שֶׁהֵן אֵינָן בְּהִכָּרֵת.

ב. אֵלּוּ הֵן שֶׁבְּמִיתָה, הָאוֹכֵל טֶבֶל, וְזָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה, וְכֹהֵן טָמֵא שֶׁאָכַל תְּרוּמָה. וְזָר, וּטְבוּל יוֹם, וּמְחֻסָּר בְּגָדִים, וּמְחֻסָּר כִּפּוּרִים, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ, וּשְׁתוּיֵי יַיִן שֶׁשִּׁמְּשׁוּ - כֻּלָּן בְּמִיתָה. אֲבָל הָעֶרֶל וְהָאוֹנֵן, וְהַיּוֹשֵׁב - הֲרֵי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה. בַּעַל מוּם - בְּמִיתָה; דִּבְרֵי רַבִּי וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּלֹא תַעֲשֶׂה. מְזִיד - בְּמִעִילָה. רַבִּי אוֹמֵר: בְּמִיתָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳. זֶה הַכְּלָל: כָּל מִצְוַת ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה - לוֹקִין עָלֶיהָ אֶת הָאַרְבָּעִים. וְשֶׁאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה - אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ אֶת הָאַרְבָּעִים. וּשְׁאָר כָּל לֹא

הַשָּׁלֵם

תַּעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה - הֲרֵי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה, כְּעוֹבֵר עַל גְּזֵרַת מֶלֶךְ. הַמַּפֶּלֶת לְאַחַר מְלֹאת, וְהַמַּפֶּלֶת בֵּן שְׁמוֹנָה חֹדֶשׁ אוֹ מֵת, וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר מָהוּל, וְיִתְינוֹק שֶׁעוֹבֵר זְמָנוֹ, וְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁהָיוּ מְחַסְּרֵי כַּפָּרָה - מְבִיאִים קָרְבָּן וְנֶאֱכָל. סָפֵק הַפִּילָה סָפֵק לֹא הִפִּילָה, סָפֵק בֵּן קַיָּמָא סָפֵק שֶׁאֵין בֵּן קַיָּמָא, סָפֵק יֵשׁ בּוֹ מְצוּרַת אָדָם סָפֵק אֵין בּוֹ מְצוּרַת אָדָם - מְבִיאָה קָרְבָּן וְאֵין נֶאֱכָל. הַמַּפֶּלֶת בְּתוֹךְ מְלֹאת - פְּטוּרָה מִכֻּלָּם. מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, בְּרוֹאָה אוֹר שְׁמוֹנִים וְאֶחָד - שֶׁדַּמֶּיהָ טְמֵאִים, וְהַמַּפֶּלֶת שְׁמוֹנִים וְאֶחָד - תְּהֵא חַיֶּבֶת בְּקָרְבָּן. מַה לִּי בֵּין יוֹם וְלַיְלָה וּבֵין דָּם לְלֵידָה? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: לֹא! אִם אֲמַרְתֶּם בְּיוֹם שֶׁרָאוּי לַהֲבָאַת קָרְבָּן, תֹּאמְרוּ בַּלַּיְלָה שֶׁאֵין רָאוּי לַהֲבָאַת קָרְבָּן? כְּלָפֵי דָּמִים שֶׁאֲמַרְתֶּם, הִפְרִישׁ בֵּין דָּם לְלֵידָה, שֶׁהָרוֹאֶה בְּתוֹךְ מְלֹאת - דָּמֶיהָ טְמֵאִין, וְהַמַּפֶּלֶת בְּתוֹךְ מְלֹאת - דָּמֶיהָ טְמֵאִין. הַמַּפֶּלֶת בְּתוֹךְ מְלֹאת - פְּטוּרָה מִכֻּלּוּם. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל: הֲרֵי הַמַּפֶּלֶת לְיוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשִּׁבְעָה תּוֹכִיחַ, שֶׁלֹּא יָצְאת בְּשָׁעָה שֶׁרָאוּיָה לְהָבִיא בָּהּ קָרְבָּן, וְהוּא יוֹכִיחַ, הַמַּפֶּלֶת לְאוֹר שְׁמוֹנִים וְאֶחָד שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁכֵּן יָצְאת בְּשָׁעָה שֶׁרָאוּיָה לְהָבִיא בָּהּ קָרְבָּן - חַיֶּבֶת קָרְבָּן. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: לֹא, אִם אֲמַרְתֶּם בְּמַפֶּלֶת לְיוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד שֶׁהוּא מִצְטָרֵף עִם הַיּוֹם הַבָּא אַחֲרָיו, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רָאוּי לְקָרְבַּן יָחִיד - רָאוּי לְקָרְבַּן צִבּוּר, תֹּאמַר בְּמַפֶּלֶת לְאוֹר שְׁמוֹנִים וְאֶחָד שֶׁל כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאֵין הַלַּיְלָה רָאוּי, לֹא לְקָרְבַּן יָחִיד וְלֹא לְקָרְבַּן צִבּוּר? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל: הֲרֵי אֲמַרְתֶּם, הַלַּיְלָה מִצְטָרֵף עִם הַיּוֹם הַבָּא אַחֲרָיו, כְּשֵׁם שֶׁחַיֶּבֶת לְיוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד - כָּךְ תְּהֵא חַיֶּבֶת לְאוֹר שְׁמוֹנִים וְאֶחָד, וְאַל יוֹכִיחַ יוֹם שְׁמוֹנִים וּשְׁנַיִם, שֶׁיָּצְאת בְּשָׁעָה שֶׁרָאוּיָה לְהָבִיא בָּהּ קָרְבָּן.

ג. הָאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ לֵידָה וְלֵידָה, זִיבָה וְזִיבָה - מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד. לֵידָה וְזִיבָה - מְבִיאָה שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת. לֵידָה סָפֵק וְלֵידָה וַדַּאי,

תּוֹסֶפְתָּא

זִיבָה סָפֵק וְזִיבָה וַדַּאי - מְבִיאָה קָרְבָּן עַל וַדַּאי שֶׁבָּהֶן יָצָאת. לֵידָה וַדַּאי, לֵידָה סָפֵק, זִיבָה וַדַּאי, זִיבָה סָפֵק - מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד, וְאוֹמֶרֶת: ׳אִם הִיא וַדַּאי - הוּא עָלָיו. אִם לָאו - הֲרֵי הוּא עַל וַדַּאי שֶׁבָּהֶן׳; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: מְבִיאָה עַל וַדַּאי שֶׁבָּהֶן יָצָאת.

ד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נָזִיר מְחַסֵּר כַּפָּרָה לִשְׁתּוֹת יַיִן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: גֵּר מְחַסֵּר כַּפָּרָה לֶאֱכֹל בַּזְּבָחִים.

ה. כָּל חַיְבֵי קִינִין שֶׁבַּתּוֹרָה, חֶצְיָן חַטָּאוֹת וְחֶצְיָן עוֹלוֹת, חוּץ מִקְנוֹ שֶׁל שֵׁל גֵּר, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹבָה - שְׁתֵּיהֶן הָיוּ עוֹלוֹת, רָצָה לְהָבִיא חוֹבָתוֹ מִן בְּהֵמָה - יָבִיא, הֵבִיא עוֹלוֹת בְּהֵמָה לְכִפּוּרִים - יָצָא. מְנָחוֹת וּנְסָכִין - לֹא יָצְאוּ, לֹא אָמְרוּ קֶן אֶלָּא לְהָקֵל עָלָיו. הֵבִיא לְצָרַעְתּוֹ - יַחֲזֹר וְיָבִיא לְכַפָּרָתוֹ. לְנִזִּירוּתוֹ - יַחֲזֹר וְיָבִיא לְכַפָּרָתוֹ. אַרְבָּעָה מְבִיאִין עַל זְדוֹן כִּשְׁגָגָה, כֵּלָּן בְּאֶנֶס פְּטוּרִין, חוּץ מִן הַנָּזִיר.

ו. חֲמִשָּׁה מְבִיאִין קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, יֵשׁ בָּהֶן דַּל וְעָשִׁיר, יֵשׁ בָּהֶן דַּל דַּלִּים. מְצוֹרָע וְיוֹלֶדֶת, דַּל וְעָשִׁיר - מֵבִיא אֶחָד תַּחַת אֶחָד, מְטַמֵּא מִקְדָּשׁ דַּל דַּלִּים - מֵבִיא שְׁנַיִם תַּחַת אֶחָד, מִכָּאן אַתָּה מְחַשֵּׁב לַעֲשִׁירִית הָאֵיפָה בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה.

ז. מְצוֹרָע שֶׁנִּתְנַגַּע, חָזַר וְנִתְנַגַּע, חָזַר וְנִתְנַגַּע - מֵבִיא קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, הֵבִיא צִפָּרָיו וְנִתְנַגַּע, הֵבִיא צִפָּרָיו וְנִתְנַגַּע - מֵבִיא קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שֶׁיָּבִיא אֶשְׁמוֹ. הֵבִיא אֶשְׁמוֹ וְנִתְנַגַּע, הֵבִיא אֶשְׁמוֹ וְנִתְנַגַּע - מֵבִיא קָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שֶׁיָּבִיא חַטָּאתוֹ. נָזִיר שֶׁנִּטְמָא וְחָזַר וְנִטְמָא, מֵבִיא קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל. נִטְמָא יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ, וְחָזַר וְנִטְמָא יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ - מֵבִיא קָרְבָּן אֶחָד עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל, עַד שֶׁיָּבִיא חַטָּאתוֹ.

הַשָּׁלֵם

ח. הָאִשָּׁה שֶׁיָּלְדָה וְלָדוֹת הַרְבֵּה, הִפִּילָה בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נְקֵבָה, וְחָזְרָה וְהִפִּילָה בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נְקֵבָה, הַמַּפֶּלֶת בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים נְקֵבָה, הַמַּפֶּלֶת תְּיוֹמִין - מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְבִיאָה לָרִאשׁוֹן וְאֵין מְבִיאָה לַשֵּׁנִי, מְבִיאָה לַשְּׁלִישִׁי וְאֵין מְבִיאָה לָרְבִיעִי.

ט. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין שֶׁשְּׁחָה חֲרוּפָה לְכָל עֲרָיוֹת: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין עַל זְדוֹנָן כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָן חַטָּאת, וְעַל לֹא הוֹדְעוּ אָשָׁם תְּלוּי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה. כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - עוֹשֶׂה אָנָס כָּרָצוֹן, שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן כְּמִתְכַּוֵּן, מָעֲרֶה כְּגוֹמֵר, וְשָׁנָה כִּדְרָכָהּ וְשָׁלֹא כִּדְרָכָהּ - חַיֶּבֶת עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה. כָּל עֲרָיוֹת, עָשָׂה קָטָן כְּגָדוֹל לְחַיֵּב עַל הַגָּדוֹל. וּבְשִׁפְחָה, אִם הָיָה קָטָן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. כָּל עֲרָיוֹת - שְׁנֵיהֶן לוֹקִין. וּבְשִׁפְחָה - הִיא לוֹקָה וְהוּא אֵינוֹ לוֹקֶה. כָּל עֲרָיוֹת - שְׁנֵיהֶם מְבִיאִין קָרְבָּן. וּבְשִׁפְחָה - הוּא מֵבִיא וְהִיא אֵינָהּ מְבִיאָה. כָּל עֲרָיוֹת - בְּחַטָּאת. וְשִׁפְחָה - בְּאָשָׁם. כָּל עֲרָיוֹת - בִּנְקֵבָה. וְשִׁפְחָה - בְּזָכָר. כָּל עֲרָיוֹת - חַיָּב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. בְּשִׁפְחָה - אַחַת עַל בִּיאוֹת הַרְבֵּה. כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - בֵּית דִּין חַיָּב עַל הוֹרָאָתָן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה. כָּל עֲרָיוֹת - כֹּהֵן מָשׁוּחַ שֶׁהוֹרָה וְעָשָׂה - חַיָּב. וּבְשִׁפְחָה - עָשָׂה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹרָה - מֵבִיא אָשָׁם וַדַּאי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: בְּשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַכָּתוּב מְדַבֵּר, נִשּׂוֹאָה לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשְּׁמוֹ: נִשּׂוֹאָה לְבֶן חוֹרִין. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: מִן הַתּוֹרָה חֶצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֶצְיָהּ בַּת חוֹרִין - נִשּׂוֹאָה לְבֶן חוֹרִין.

י. הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל עֲרָיוֹת הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, הוּא בְּהֶעְלֵם אֶחָד וְהִיא בַּחֲמִשָּׁה הַעֲלָמוֹת, הוּא מֵבִיא חַטָּאת וְהִיא מְבִיאָה חָמֵשׁ חַטָּאוֹת. כָּל עֲרָיוֹת בְּהֶעְלֵם אַחַת, וְהִיא בַּחֲמִשָּׁה הַעֲלָמוֹת. הִיא מְבִיאָה חַטָּאת אַחַת וְהוּא מֵבִיא חָמֵשׁ חַטָּאוֹת. כָּל עֲרָיוֹת אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן - הַקָּטָן פָּטוּר. אֶחָד נַעַר

וְאֶחָד יָשֵׁן - הַיָּשֵׁן פָּטוּר. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד - הַשּׁוֹגֵג בְּחַטָּאת וְהַמֵּזִיד בְּהִכָּרֵת.

יא. חֲמִשָּׁה אֲשָׁמוֹת הֵן: אֶשֶׁם גְּזֵלָה, אֶשֶׁם מְעִילָה, אֶשֶׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה, אֶשֶׁם נָזִיר, וַאֲשַׁם מְצוֹרָע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶשֶׁם תָּלוּי.

יב. שְׁתוּי יַיִן פּוֹסֵל בָּעֲבוֹדָה וְחַיָּב בְּמִיתָה. אֵיזֶהוּ שְׁתוּי יַיִן? כָּל שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית יַיִן בֶּן אַרְבָּעִים יוֹם הֵימֶנּוּ לְמַעְלָה, שָׁתָה מִגּוֹתוֹ, יֶתֶר מֵרְבִיעִית - פָּטוּר. שָׁתָה פָּחוֹת מֵרְבִיעִית בֶּן אַרְבַּע בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים - חַיָּב. בֵּין שֶׁמָּזְגוּ וּבֵין שֶׁשָּׁתָאוּ חֲצָאִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שָׁתָאוּ כֻּלּוֹ כְּאֶחָד - חַיָּב. מָזְגוּ וְשָׁתָאוּ, אוֹ שָׁתָאוּ חֲצָאִין - פָּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל הַיַּיִן בְּמִיתָה, וְעַל הַמְשַׁכְּרִין בְּאַזְהָרָה. לְפִיכָךְ, אִם אָכַל דְּבֵלָה קְעִילִית אוֹ שֶׁשָּׁתָה חָלָב וּדְבַשׁ - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אַרְבָּעִים, וְעוֹבֵר בִּלֹא תַעֲשֶׂה. וּכְשֵׁם שֶׁאִם הָיָה כֹּהֵן פָּסוּל בַּעֲבוֹדָה - חַיָּב בָּהּ מִיתָה, כָּךְ אִם הָיָה חָכָם אוֹ תַלְמִיד חָכָם - אָסוּר לְלַמֵּד וּלְהוֹרוֹת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה חָכָם - מֻתָּר לְלַמֵּד.

יג. הַבָּא עַל אִמּוֹ - חַיָּב מִשֵּׁם שְׁנֵי לָאוִין. הַבָּא עַל אֲחוֹת אָבִיו - חַיָּב מִשֵּׁם שְׁנֵי לָאוִין. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: יֵשׁ לִי עוֹד בָּהֶן תֵּשַׁע! כֵּיצַד? נָשָׂא אֶת הָאִשָּׁה וְחָזַר וְנָשָׂא אֶת בַּת אֲחִיהָ, חָזַר וְנָשָׂא אֶת בַּת אֲחוֹתָהּ, חָזַר וּבָא עַל הַזְּקֵנָה - חַיָּב מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַשֵּׁם, וְכַלָּתוֹ, וְאֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְאֵשֶׁת אִישׁ וְהַנִּדָּה. אָמְרוּ לוֹ: אֲחֵרִים שֶׁקָּרוּ לְפָנֶיךָ לֹא אָמְרוּ ״חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו״ בַּמִּנְיָן הַזֶּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי מַה הָיָה עִנְיַן שְׁחִיטָה אֵצֶל אֲכִילָה? שֶׁרַבִּי עֲקִיבָה שָׁאַל שְׁחִיטָה וְהֵן מְשִׁיבִין אוֹתוֹ אֲכִילָה?! אֶלָּא שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שָׁאַל אֲכִילָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְהֶשִׁיבוּהוּ אֲכִילָה מִתּוֹךְ אֲכִילָה, אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: בְּהֵמָה כַּשַּׁבָּת, אֶלָּא שֶׁקִּפַּחְתַּנִי בִּשְׁעַת הַדִּין.

שמואל א פרק כט

א וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחֲנֵיהֶם אֲפֵקָה
וְיִשְׂרָאֵל חֹנִים בַּעַיִן אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל: ב וְסַרְנֵי
פְלִשְׁתִּים עֹבְרִים לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים וְדָוִד
וַאֲנָשָׁיו עֹבְרִים בָּאַחֲרֹנָה עִם־אָכִישׁ: ג וַיֹּאמְרוּ
שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים מָה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר
אָכִישׁ אֶל־שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד |
שָׁאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה אִתִּי זֶה יָמִים
אוֹ־זֶה שָׁנִים וְלֹא־מָצָאתִי בוֹ מְאוּמָה מִיּוֹם
נָפְלוֹ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

ד וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי
פְלִשְׁתִּים הָשֵׁב אֶת־הָאִישׁ וְיָשֹׁב אֶל־מְקוֹמוֹ
אֲשֶׁר הִפְקַדְתּוֹ שָׁם וְלֹא־יֵרֵד עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה
וְלֹא־יִהְיֶה־לָּנוּ לְשָׂטָן בַּמִּלְחָמָה וּבַמֶּה יִתְרַצֶּה
זֶה אֶל־אֲדֹנָיו הֲלוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם: ה
הֲלוֹא־זֶה דָּוִד אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר
הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו: {ס} ו
וַיִּקְרָא אָכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־יְהוָה
כִּי־יָשָׁר אַתָּה וְטוֹב בְּעֵינַי צֵאתְךָ וּבֹאֲךָ אִתִּי
בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מָצָאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בֹּאֲךָ
אֵלַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסַּרְנִים לֹא־טוֹב
אָתָּה: ז וְעַתָּה שׁוּב וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה
רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים: {ס} ח וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־אָכִישׁ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־מָּצָאתָ בְעַבְדְּךָ
מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא
אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: ט וַיַּעַן
אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה
בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ
לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה: י וְעַתָּה הַשְׁכֵּם
בַּבֹּקֶר וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ
וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר וְאוֹר לָכֶם וָלֵכוּ: יא וַיַּשְׁכֵּם
דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֶאל: {ס}

שמואל א פרק ל

א וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וַעֲמָלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג וַיַּכּוּ אֶת־
צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ: ב וַיִּשְׁבּוּ אֶת־
הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל לֹא הֵמִיתוּ
אִישׁ וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם: ג וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו
אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה שְׂרוּפָה בָאֵשׁ וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם
וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ: ד וַיִּשָּׂא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ
אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כֹּחַ
לִבְכּוֹת: ה וּשְׁתֵּי נְשֵׁי־דָוִד נִשְׁבּוּ אֲחִינֹעַם
הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי: ו
וַתֵּצֶר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ כִּי־
מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנָיו וְעַל־בְּנֹתָיו
וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו: {ס} ז וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי
הָאֵפוֹד וַיַּגֶּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפוֹד אֶל־דָּוִד: ח
וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד־
הַזֶּה הַאַשִּׂגֶנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי־הַשֵּׂג תַּשִּׂיג
וְהַצֵּל תַּצִּיל: ט וַיֵּלֶךְ דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ
אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים
עָמָדוּ: י וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ

וַיַּעַמְדוּ מְאַתַּיִם אִישׁ אֲשֶׁר פִּגְּרוּ מֵעֲבֹר אֶת־
נַחַל הַבְּשׂוֹר: יא וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־מִצְרִי בַּשָּׂדֶה
וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל
וַיַּשְׁקֻהוּ מָיִם: יב וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה וּשְׁנֵי
צִמֻּקִים וַיֹּאכַל וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל
לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה
לֵילוֹת: {ס} יג וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־אַתָּה וְאֵי
מִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר מִצְרִי אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ
עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה:
יד אֲנַחְנוּ פָּשַׁטְנוּ נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל־אֲשֶׁר
לִיהוּדָה וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב וְאֶת־צִקְלַג שָׂרַפְנוּ
בָאֵשׁ: טו וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד הֲתוֹרִדֵנִי אֶל־
הַגְּדוּד הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי בֵּאלֹהִים אִם־
תְּמִיתֵנִי וְאִם־תַּסְגִּרֵנִי בְּיַד־אֲדֹנִי וְאוֹרִדְךָ אֶל־
הַגְּדוּד הַזֶּה: טז וַיֹּרִדֵהוּ וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ אֹכְלִים וְשֹׁתִים וְחֹגְגִים בְּכֹל הַשָּׁלָל
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ
יְהוּדָה: יז וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד־הָעֶרֶב
לְמָחֳרָתָם וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע
מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־רָכְבוּ עַל־הַגְּמַלִּים
וַיָּנֻסוּ: יח וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ עֲמָלֵק
וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הִצִּיל דָּוִד: יט וְלֹא נֶעְדַּר־לָהֶם
מִן־הַקָּטֹן וְעַד־הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת וּמִשָּׁלָל
וְעַד כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד: כ
וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר נָהֲגוּ לִפְנֵי
הַמִּקְנָה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד: כא וַיָּבֹא
דָּוִד אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פִּגְּרוּ | מִלֶּכֶת
| אַחֲרֵי דָּוִד וַיֹּשִׁיבֵם בְּנַחַל הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ
לִקְרַאת דָּוִד וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ
דָּוִד אֶת־הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם: {ס} כב
וַיַּעַן כָּל־אִישׁ־רָע וּבְלִיַּעַל מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ יַעַן אֲשֶׁר לֹא־הָלְכוּ עִמִּי
לֹא־נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ כִּי־אִם־
אֵישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְיִנְהֲגוּ וְיֵלֵכוּ: {ס}
כג וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵּן אָחִי אֵת אֲשֶׁר־
נָתַן יְהוָה לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוּד
הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ: כד וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר
הַזֶּה כִּי כְּחֵלֶק | הַיֹּרֵד בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק הַיֹּשֵׁב
עַל־הַכֵּלִים יַחְדָּו יַחֲלֹקוּ: {ס} כה וַיְהִי מֵהַיּוֹם
הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֶהָ לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

כו וַיָּבֹא דָּוִד אֶל־צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מֵהַשָּׁלָל לִזְקֵנֵי
יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר הִנֵּה לָכֶם {ר}

בְּרָכָה מִשְּׁלַל אֹיְבֵי יְהוָה: {ס} כז לַאֲשֶׁר
בְּבֵית־אֵל {ס} וְלַאֲשֶׁר {ר}

בְּרָמוֹת־נֶגֶב {ס} וְלַאֲשֶׁר בְּיַתִּר: {ס} כח
וְלַאֲשֶׁר {ר}

בַּעֲרֹעֵר {ס} וְלַאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת {ס} וְלַאֲשֶׁר
{ר}

בְּאֶשְׁתְּמֹעַ: {ס} כט וְלַאֲשֶׁר בְּרָכָל {ס} וְלַאֲשֶׁר
{ר}

בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי {ס} וְלַאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַקֵּינִי:
{ס} ל וְלַאֲשֶׁר {ר}

בְּחָרְמָה {ס} וְלַאֲשֶׁר בְּבוֹר־עָשָׁן {ס} וְלַאֲשֶׁר {ר}

בַּעֲתָךְ: {ס} לא וְלַאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וּלְכָל־ הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־ {ר}

הִתְהַלֶּךְ־שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו: {פ}

שמואל א פרק לא

א וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ: ב וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־ בָּנָיו וַיַּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־מַלְכִּישׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל: ג וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה אֶל־שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ הַמּוֹרִים אֲנָשִׁים בַּקָּשֶׁת וַיָּחֶל מְאֹד מֵהַמּוֹרִים: ד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשֵׂא כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ | וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן־יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וּדְקָרֻנִי וְהִתְעַלְּלוּ־בִי וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ: ה וַיַּרְא נֹשֵׂא־כֵלָיו כִּי מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־חַרְבּוֹ וַיָּמָת עִמּוֹ: ו וַיָּמָת שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְנֹשֵׂא כֵלָיו גַּם כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא יַחְדָּו: ז וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־ בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר | בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי־מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ אֶת־הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶן: {פ}

ח וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפַשֵּׁט אֶת־ הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ: ט וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיַּפְשִׁטוּ אֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ בְאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר בֵּית עַצַּבֵּיהֶם וְאֶת־הָעָם: י וַיָּשִׂימוּ אֶת־כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן: יא וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו יֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל: יב וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֵת גְּוִיֹּת בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם: יג וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת־הָאֶשֶׁל בְּיָבֵשָׁה וַיָּצֻמוּ שִׁבְעַת יָמִים: {פ}

שמואל ב פרק א

א וַיְהִי, אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל, וְדָוִד שָׁב, מֵהַכּוֹת אֶת-הָעֲמָלֵק; וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג, יָמִים שְׁנָיִם. ב וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהִנֵּה אִישׁ בָּא מִן-הַמַּחֲנֶה מֵעִם שָׁאוּל, וּבְגָדָיו קְרֻעִים, וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ; וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל-דָּוִד, וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ. ג וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד, אֵי מִזֶּה תָּבוֹא; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל נִמְלָטְתִּי. ד וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מֶה-הָיָה הַדָּבָר, הַגֶּד-נָא לִי; וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר-נָס הָעָם מִן-הַמִּלְחָמָה, וְגַם-הַרְבֵּה נָפַל מִן-הָעָם וַיָּמֻתוּ, וְגַם שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ, מֵתוּ. ה וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ: אֵיךְ יָדַעְתָּ, כִּי-מֵת שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ. ו וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, נִקְרֹא נִקְרֵיתִי בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ, וְהִנֵּה שָׁאוּל, נִשְׁעָן עַל-חֲנִיתוֹ; וְהִנֵּה הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הִדְבִּקֵהוּ. ז וַיִּפֶן

אַחֲרָיו, וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלַי, וָאֹמַר הִנֵּנִי. ח
וַיֹּאמֶר לִי, מִי-אָתָּה; ויאמר (וָאֹמַר) אֵלָיו,
עֲמָלֵקִי אָנֹכִי. ט וַיֹּאמֶר אֵלַי, עֲמָד-נָא עָלַי
וּמְתֵנִי--כִּי אֲחָזַנִי, הַשָּׁבָץ: כִּי-כָל-עוֹד
נַפְשִׁי, בִּי. י וָאֶעֱמֹד עָלָיו, וַאֲמִתֵהוּ--כִּי
יָדַעְתִּי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרֵי נִפְלוֹ; וָאֶקַח הַנֵּזֶר
אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל-זְרֹעוֹ,
וָאָבִיאֵם אֶל-אֲדֹנִי, הֵנָּה. יא וַיַּחֲזֵק דָּוִד
בִּבְגָדָו, וַיִּקְרָעֵם; וְגַם כָּל-הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר אִתּוֹ.
יב וַיִּסְפְּדוּ, וַיִּבְכּוּ, וַיָּצֻמוּ, עַד-הָעָרֶב: עַל-
שָׁאוּל וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ, וְעַל-עַם יְהוָה וְעַל-בֵּית
יִשְׂרָאֵל--כִּי נָפְלוּ, בֶּחָרֶב. {פ}

יג וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, אֵי מִזֶּה,
אָתָּה; וַיֹּאמֶר, בֶּן-אִישׁ גֵּר עֲמָלֵקִי אָנֹכִי. יד
וַיֹּאמֶר אֵלָיו, דָּוִד: אֵיךְ, לֹא יָרֵאתָ, לִשְׁלֹחַ
יָדְךָ, לְשַׁחֵת אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. טו וַיִּקְרָא דָוִד,
לְאַחַד מֵהַנְּעָרִים, וַיֹּאמֶר, גַּשׁ פְּגַע-בּוֹ; וַיַּכֵּהוּ,
וַיָּמֹת. טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד, דמיך (דָּמְךָ) עַל-
רֹאשֶׁךָ: כִּי פִיךָ, עָנָה בְךָ לֵאמֹר, אָנֹכִי מֹתַתִּי,
אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. {פ}

יז וַיְקֹנֵן דָּוִד, אֶת-הַקִּינָה הַזֹּאת, עַל-שָׁאוּל,
וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ. יח וַיֹּאמֶר, לְלַמֵּד בְּנֵי-יְהוּדָה
קָשֶׁת, הִנֵּה כְתוּבָה, עַל-סֵפֶר הַיָּשָׁר. יט
הַצְּבִי, יִשְׂרָאֵל, עַל-בָּמוֹתֶיךָ, חָלָל: אֵיךְ, נָפְלוּ
גִּבּוֹרִים. כ אַל-תַּגִּידוּ בְגַת, אַל-תְּבַשְּׂרוּ
בְּחוּצוֹת אַשְׁקְלוֹן: פֶּן-תִּשְׂמַחְנָה בְּנוֹת
פְּלִשְׁתִּים, פֶּן-תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים. כא
הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ, אַל-טַל וְאַל-מָטָר עֲלֵיכֶם--וּשְׂדֵי
תְרוּמֹת: כִּי שָׁם נִגְעַל, מָגֵן גִּבּוֹרִים--מָגֵן
שָׁאוּל, בְּלִי מָשִׁיחַ בַּשָּׁמֶן. כב מִדַּם חֲלָלִים,
מֵחֵלֶב גִּבּוֹרִים--קֶשֶׁת יְהוֹנָתָן, לֹא נָשׁוֹג אָחוֹר;
וְחֶרֶב שָׁאוּל, לֹא תָשׁוּב רֵיקָם. כג שָׁאוּל
וְיהוֹנָתָן, הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִם בְּחַיֵּיהֶם,
וּבְמוֹתָם, לֹא נִפְרָדוּ; מִנְּשָׁרִים קַלּוּ, מֵאֲרָיוֹת
גָּבֵרוּ. כד בְּנוֹת, יִשְׂרָאֵל--אֶל-שָׁאוּל, בְּכֶינָה;
הַמַּלְבִּשְׁכֶם שָׁנִי, עִם-עֲדָנִים, הַמַּעֲלֶה עֲדִי
זָהָב, עַל לְבוּשְׁכֶן. כה אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים, בְּתוֹךְ
הַמִּלְחָמָה--יְהוֹנָתָן, עַל-בָּמוֹתֶיךָ חָלָל. כו צַר-
לִי עָלֶיךָ, אָחִי יְהוֹנָתָן--נָעַמְתָּ לִי, מְאֹד;
נִפְלְאַתָּה אַהֲבָתְךָ לִי, מֵאַהֲבַת נָשִׁים. כז אֵיךְ
נָפְלוּ גִבּוֹרִים, וַיֹּאבְדוּ כְּלֵי מִלְחָמָה. {פ}

שמואל ב פרק ב

א וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן, וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר
הַאֶעֱלֶה בְּאַחַת עָרֵי יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו,
עֲלֵה; וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה, וַיֹּאמֶר חֶבְרוֹנָה.
ב וַיַּעַל שָׁם דָּוִד, וְגַם שְׁתֵּי נָשָׁיו--אֲחִינֹעַם,
הַיִּזְרְעֵלִית, וַאֲבִיגַיִל, אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי. ג
וַאֲנָשָׁיו אֲשֶׁר-עִמּוֹ הֶעֱלָה דָוִד, אִישׁ וּבֵיתוֹ;
וַיֵּשְׁבוּ, בְּעָרֵי חֶבְרוֹן. ד וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה,
וַיִּמְשְׁחוּ-שָׁם אֶת-דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל-בֵּית יְהוּדָה;
וַיַּגִּדוּ לְדָוִד, לֵאמֹר, אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד, אֲשֶׁר
קָבְרוּ אֶת-שָׁאוּל. {ס} ה וַיִּשְׁלַח דָּוִד
מַלְאָכִים, אֶל-אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד; וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם, בְּרֻכִים אַתֶּם לַיהוָה, אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם
הַחֶסֶד הַזֶּה עִם-אֲדֹנֵיכֶם עִם-שָׁאוּל, וַתִּקְבְּרוּ

אֹתוֹ. ו וְעַתָּה, יַעַשׂ-יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת;
וְגַם אָנֹכִי, אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר
עֲשִׂיתֶם, הַדָּבָר הַזֶּה. ז וְעַתָּה תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם,
וִהְיוּ לִבְנֵי-חַיִל--כִּי-מֵת, אֲדֹנֵיכֶם שָׁאוּל; וְגַם-
אֹתִי, מָשְׁחוּ בֵית-יְהוּדָה לְמֶלֶךְ--עֲלֵיהֶם. {פ}

ח וְאַבְנֵר בֶּן-נֵר, שַׂר-צָבָא אֲשֶׁר לְשָׁאוּל--
לָקַח, אֶת-אִישׁ בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל, וַיַּעֲבִרֵהוּ,
מַחֲנָיִם. ט וַיַּמְלִכֵהוּ, אֶל-הַגִּלְעָד, וְאֶל-
הָאֲשׁוּרִי, וְאֶל-יִזְרְעֶאל; וְעַל-אֶפְרַיִם, וְעַל-
בִּנְיָמִן, וְעַל-יִשְׂרָאֵל, כֻּלֹּה. {פ}

י בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל,
בְּמָלְכוֹ עַל-יִשְׂרָאֵל, וּשְׁתַּיִם שָׁנִים, מָלָךְ; אַךְ
בֵּית יְהוּדָה, הָיוּ אַחֲרֵי דָוִד. יא וַיְהִי מִסְפַּר
הַיָּמִים, אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד מֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן עַל-בֵּית
יְהוּדָה--שֶׁבַע שָׁנִים, וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. {ס} יב
וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן-נֵר, וְעַבְדֵי אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-
שָׁאוּל, מִמַּחֲנַיִם, גִּבְעוֹנָה. יג וְיוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה
וְעַבְדֵי דָוִד, יָצְאוּ, וַיִּפְגְּשׁוּם עַל-בְּרֵכַת גִּבְעוֹן,
יַחְדָּו; וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל-הַבְּרֵכָה, מִזֶּה, וְאֵלֶּה
עַל-הַבְּרֵכָה, מִזֶּה. יד וַיֹּאמֶר אַבְנֵר, אֶל-יוֹאָב,
יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים, וִישַׂחֲקוּ לְפָנֵינוּ; וַיֹּאמֶר
יוֹאָב, יָקֻמוּ. טו וַיָּקֻמוּ, וַיַּעַבְרוּ בְמִסְפָּר--
שְׁנֵים עָשָׂר לְבִנְיָמִן, וּלְאִישׁ בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל,
וּשְׁנֵים עָשָׂר, מֵעַבְדֵי דָוִד. טז וַיַּחֲזִקוּ אִישׁ
בְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ, וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ, וַיִּפְּלוּ, יַחְדָּו;
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא, חֶלְקַת הַצֳּרִים אֲשֶׁר
בְּגִבְעוֹן. יז וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה עַד-מְאֹד,
בַּיּוֹם הַהוּא; וַיִּנָּגֶף אַבְנֵר וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי
עַבְדֵי דָוִד. יח וַיִּהְיוּ-שָׁם, שְׁלֹשָׁה בְּנֵי צְרוּיָה-
יוֹאָב וַאֲבִישַׁי, וַעֲשָׂהאֵל; וַעֲשָׂהאֵל קַל
בְּרַגְלָיו, כְּאַחַד הַצְּבָיִם אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. יט
וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל, אַחֲרֵי אַבְנֵר; וְלֹא-נָטָה לָלֶכֶת,
עַל-הַיָּמִין וְעַל-הַשְּׂמֹאול, מֵאַחֲרֵי, אַבְנֵר. כ
וַיִּפֶן אַבְנֵר, אַחֲרָיו, וַיֹּאמֶר, הַאַתָּה זֶה
עֲשָׂהאֵל; וַיֹּאמֶר, אָנֹכִי. כא וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר,
נְטֵה לְךָ עַל-יְמִינְךָ אוֹ עַל-שְׂמֹאלֶךָ, וֶאֱחֹז לְךָ
אֶחָד מֵהַנְּעָרִים, וְקַח-לְךָ אֶת-חֲלִצָתוֹ; וְלֹא-
אָבָה עֲשָׂהאֵל, לָסוּר מֵאַחֲרָיו. כב וַיֹּסֶף עוֹד
אַבְנֵר, לֵאמֹר אֶל-עֲשָׂהאֵל, סוּר לְךָ, מֵאַחֲרָי:
לָמָּה אַכֶּכָּה, אַרְצָה, וְאֵיךְ אֶשָּׂא פָנַי, אֶל-יוֹאָב
אָחִיךָ. כג וַיְמָאֵן לָסוּר, וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי
הַחֲנִית אֶל-הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו,
וַיִּפֹּל-שָׁם, וַיָּמָת תַּחְתָּו; וַיְהִי כָּל-הַבָּא אֶל-
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל, וַיָּמֹת--
וַיַּעַמְדוּ. כד וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וַאֲבִישַׁי, אַחֲרֵי
אַבְנֵר; וְהַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה--וְהֵמָּה בָּאוּ עַד-גִּבְעַת
אַמָּה, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-גִיחַ דֶּרֶךְ מִדְבַּר גִּבְעוֹן.
כה וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי-בִנְיָמִן אַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיִּהְיוּ
לַאֲגֻדָּה אֶחָת; וַיַּעַמְדוּ, עַל רֹאשׁ-גִּבְעָה אֶחָת.
כו וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל-יוֹאָב, וַיֹּאמֶר הֲלָנֶצַח
תֹּאכַל חֶרֶב--הֲלוֹא יָדַעְתָּה, כִּי-מָרָה תִּהְיֶה
בָּאַחֲרוֹנָה; וְעַד-מָתַי לֹא-תֹאמַר לָעָם, לָשׁוּב
מֵאַחֲרֵי אֲחֵיהֶם. כז וַיֹּאמֶר יוֹאָב--חַי
הָאֱלֹהִים, כִּי לוּלֵא דִבַּרְתָּ: כִּי אָז מֵהַבֹּקֶר
נַעֲלָה הָעָם, אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו. כח וַיִּתְקַע
יוֹאָב, בַּשּׁוֹפָר, וַיַּעַמְדוּ כָּל-הָעָם, וְלֹא-יִרְדְּפוּ
עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא-יָסְפוּ עוֹד, לְהִלָּחֵם.

כט וְאַבְנֵר וַאֲנָשָׁיו, הָלְכוּ בָּעֲרָבָה, כֹּל, הַלַּיְלָה הַהוּא; וַיַּעַבְרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן, וַיֵּלְכוּ כָּל-הַבִּתְרוֹן, וַיָּבֹאוּ, מַחֲנָיִם. ל וְיוֹאָב, שָׁב מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיִּקְבֹּץ, אֶת-כָּל-הָעָם; וַיִּפְקְדוּ מֵעַבְדֵי דָוִד, תִּשְׁעָה-עָשָׂר אִישׁ--וַעֲשָׂהאֵל. לא וְעַבְדֵי דָוִד, הִכּוּ מִבִּנְיָמִן, וּבְאַנְשֵׁי, אַבְנֵר: שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ, מֵתוּ. לב וַיִּשְׂאוּ, אֶת-עֲשָׂהאֵל, וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּקֶבֶר אָבִיו, אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם; וַיֵּלְכוּ כָל-הַלַּיְלָה, יוֹאָב וַאֲנָשָׁיו, וַיֵּאֹר לָהֶם, בְּחֶבְרוֹן.

שמואל ב פרק ג

א וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה, אֲרֻכָּה, בֵּין בֵּית שָׁאוּל, וּבֵין בֵּית דָּוִד; וְדָוִד הֹלֵךְ וְחָזֵק, וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים וְדַלִּים. {ס} ב וילדו (וַיִּוָּלְדוּ) לְדָוִד בָּנִים, בְּחֶבְרוֹן; וַיְהִי בְכוֹרוֹ אַמְנוֹן, לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִת. ג וּמִשְׁנֵהוּ כִלְאָב, לאביגל (לַאֲבִיגַיִל) אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי; וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן-מַעֲכָה, בַּת-תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר. ד וְהָרְבִיעִי, אֲדֹנִיָּה בֶן-חַגִּית; וְהַחֲמִישִׁי, שְׁפַטְיָה בֶן-אֲבִיטָל. ה וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם, לְעֶגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד; אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד, בְּחֶבְרוֹן. {פ}

ו וַיְהִי, בִּהְיוֹת הַמִּלְחָמָה, בֵּין בֵּית שָׁאוּל, וּבֵין בֵּית דָּוִד; וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק, בְּבֵית שָׁאוּל. ז וּלְשָׁאוּל פִּלֶגֶשׁ, וּשְׁמָהּ רִצְפָּה בַת-אַיָּה; וַיֹּאמֶר, אֶל-אַבְנֵר, מַדּוּעַ בָּאתָה, אֶל-פִּילֶגֶשׁ אָבִי. ח וַיִּחַר לְאַבְנֵר מְאֹד עַל-דִּבְרֵי אִישׁ-בֹּשֶׁת, וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כֶּלֶב אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה, הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה-חֶסֶד עִם-בֵּית שָׁאוּל אָבִיךָ אֶל-אֶחָיו וְאֶל-מֵרֵעֵהוּ, וְלֹא הִמְצִיתִךָ בְּיַד-דָּוִד; וַתִּפְקֹד עָלַי עֲוֹן הָאִשָּׁה, הַיּוֹם. {ס} ט כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר, וְכֹה יֹסִיף לוֹ: כִּי, כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד--כִּי-כֵן, אֶעֱשֶׂה-לּוֹ. י לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה, מִבֵּית שָׁאוּל; וּלְהָקִים אֶת-כִּסֵּא דָוִד, עַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְהוּדָה--מִדָּן, וְעַד-בְּאֵר שָׁבַע. יא וְלֹא-יָכֹל עוֹד, לְהָשִׁיב אֶת-אַבְנֵר דָּבָר, מִיִּרְאָתוֹ, אֹתוֹ. {ס} יב וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל-דָּוִד תַּחְתָּו לֵאמֹר, לְמִי-אָרֶץ: לֵאמֹר, כָּרְתָה בְרִיתְךָ אִתִּי, וְהִנֵּה יָדִי עִמְּךָ, לְהָסֵב אֵלֶיךָ אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל. יג וַיֹּאמֶר טוֹב--אֲנִי, אֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית: אַךְ דָּבָר אֶחָד אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתְּךָ לֵאמֹר, לֹא-תִרְאֶה אֶת-פָּנַי--כִּי אִם-לִפְנֵי הֱבִיאֲךָ אֶת מִיכַל בַּת-שָׁאוּל, בְּבֹאֲךָ לִרְאוֹת אֶת-פָּנָי. {ס} יד וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים, אֶל-אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל לֵאמֹר: תְּנָה אֶת-אִשְׁתִּי, אֶת-מִיכַל, אֲשֶׁר אֵרַשְׂתִּי לִי, בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים. טו וַיִּשְׁלַח אִישׁ בֹּשֶׁת, וַיִּקָּחֶהָ מֵעִם אִישׁ--מֵעִם, פַּלְטִיאֵל בֶּן-לוּשׁ (לָיִשׁ). טז וַתֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ, הָלוֹךְ וּבָכֹה אַחֲרֶיהָ--עַד-בַּחֻרִים; וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר לֵךְ שׁוּב, וַיָּשֹׁב. יז וּדְבַר-אַבְנֵר הָיָה, עִם-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: גַּם-תְּמוֹל, גַּם-שִׁלְשֹׁם, הֱיִיתֶם מְבַקְשִׁים אֶת-דָּוִד לִמְלֹךְ, עֲלֵיכֶם. יח וְעַתָּה, עֲשׂוּ: כִּי יְהוָה, אָמַר אֶל-דָּוִד לֵאמֹר, בְּיַד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים, וּמִיַּד כָּל-אֹיְבֵיהֶם. יט וַיְדַבֵּר גַּם-אַבְנֵר, בְּאָזְנֵי בִנְיָמִין; וַיֵּלֶךְ גַּם-אַבְנֵר, לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָוִד בְּחֶבְרוֹן, אֵת

כָּל-אֲשֶׁר-טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְעֵינֵי כָּל-בֵּית בִּנְיָמִן. כ וַיָּבֹא אַבְנֵר אֶל-דָּוִד חֶבְרוֹן, וְאִתּוֹ עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים; וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאַבְנֵר וְלָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-אִתּוֹ, מִשְׁתֶּה. כא וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל-דָּוִד אָקוּמָה וְאֵלֵכָה וְאֶקְבְּצָה אֶל-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל, וְיִכְרְתוּ אִתְּךָ בְּרִית, וּמָלַכְתָּ, בְּכֹל אֲשֶׁר-תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ; וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת-אַבְנֵר, וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כב וְהִנֵּה עַבְדֵי דָוִד וְיוֹאָב בָּא מֵהַגְּדוּד, וְשָׁלָל רָב עִמָּם הֵבִיאוּ; וְאַבְנֵר, אֵינֶנּוּ עִם-דָּוִד בְּחֶבְרוֹן--כִּי שִׁלְּחוֹ, וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כג וְיוֹאָב וְכָל-הַצָּבָא אֲשֶׁר-אִתּוֹ, בָּאוּ; וַיַּגִּדוּ לְיוֹאָב, לֵאמֹר, בָּא-אַבְנֵר בֶּן-נֵר אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיְשַׁלְּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כד וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָה: הִנֵּה-בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ, לָמָּה-זֶּה שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ. כה יָדַעְתָּ אֶת-אַבְנֵר בֶּן-נֵר, כִּי לְפַתֹּתְךָ בָּא; וְלָדַעַת אֶת-מוֹצָאֲךָ, וְאֶת-מבואך (מוֹבָאֲךָ), וְלָדַעַת, אֵת כָּל-אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה. כו וַיֵּצֵא יוֹאָב, מֵעִם דָּוִד, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה; וְדָוִד, לֹא יָדָע. כז וַיָּשָׁב אַבְנֵר, חֶבְרוֹן, וַיַּטֵּהוּ יוֹאָב אֶל-תּוֹךְ הַשַּׁעַר, לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי; וַיַּכֵּהוּ שָׁם, הַחֹמֶשׁ--וַיָּמָת, בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו. כח וַיִּשְׁמַע דָּוִד, מֵאַחֲרֵי כֵן, וַיֹּאמֶר נָקִי אָנֹכִי וּמַמְלַכְתִּי מֵעִם יְהוָה, עַד-עוֹלָם--מִדְּמֵי, אַבְנֵר בֶּן-נֵר. כט יָחֻלוּ עַל-רֹאשׁ יוֹאָב, וְאֶל כָּל-בֵּית אָבִיו; וְאַל-יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ, וְנֹפֵל בַּחֶרֶב--וְחַסַר-לָחֶם. ל וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו, הָרְגוּ לְאַבְנֵר: עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת-עֲשָׂהאֵל אֲחִיהֶם, בְּגִבְעוֹן--בַּמִּלְחָמָה. {ס} לא וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-יוֹאָב וְאֶל-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, קִרְעוּ בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ שַׂקִּים, וְסִפְדוּ, לִפְנֵי אַבְנֵר; וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד, הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה. לב וַיִּקְבְּרוּ אֶת-אַבְנֵר, בְּחֶבְרוֹן; וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת-קוֹלוֹ, וַיֵּבְךְּ אֶל-קֶבֶר אַבְנֵר, וַיִּבְכּוּ, כָּל-הָעָם. {ס} לג וַיְקוֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל-אַבְנֵר, וַיֹּאמַר: הַכְּמוֹת נָבָל, יָמוּת אַבְנֵר. לד יָדֶיךָ לֹא-אֲסֻרוֹת, וְרַגְלֶיךָ לֹא-לְנְחֻשְׁתַּיִם הֻגָּשׁוּ, כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי-עַוְלָה, נָפָלְתָּ; וַיֹּסִפוּ כָל-הָעָם, לִבְכּוֹת עָלָיו. לה וַיָּבֹא כָל-הָעָם, לְהַבְרוֹת אֶת-דָּוִד לֶחֶם--בְּעוֹד הַיּוֹם; וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר, כֹּה יַעֲשֶׂה-לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יֹסִיף, כִּי אִם-לִפְנֵי בוֹא-הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם-לֶחֶם, אוֹ כָל-מְאוּמָה. לו וְכָל-הָעָם הִכִּירוּ, וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם, כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ, בְּעֵינֵי כָל-הָעָם טוֹב. לז וַיֵּדְעוּ כָל-הָעָם וְכָל-יִשְׂרָאֵל, בַּיּוֹם הַהוּא: כִּי לֹא הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ, לְהָמִית אֶת-אַבְנֵר בֶּן-נֵר. {ס} לח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אֶל-עֲבָדָיו: הֲלוֹא תֵדְעוּ--כִּי-שַׂר וְגָדוֹל נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה, בְּיִשְׂרָאֵל. לט וְאָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ וּמָשׁוּחַ מֶלֶךְ, וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי: יְשַׁלֵּם יְהוָה לְעֹשֵׂה הָרָעָה, כְּרָעָתוֹ. {פ}

שמואל ב פרק ד

א וַיִּשְׁמַע בֶּן-שָׁאוּל, כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן, וַיִּרְפּוּ, יָדָיו; וְכָל-יִשְׂרָאֵל, נִבְהָלוּ. ב וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים שָׂרֵי-גְדוּדִים הָיוּ בֶּן-שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד

בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֵכָב, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי--
מִבְּנֵי בִנְיָמִן: כִּי גַּם-בְּאֵרוֹת, תֵּחָשֵׁב עַל-
בִּנְיָמִן. ג וַיִּבְרְחוּ הַבְּאֵרֹתִים, גִּתָּיְמָה; וַיִּהְיוּ-
שָׁם גָּרִים, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. {ס} ד וְלִיהוֹנָתָן,
בֶּן-שָׁאוּל, בֵּן, נְכֵה רַגְלָיִם; בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים הָיָה
בְּבֹא שְׁמֻעַת שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן מִיִּזְרְעֶאל,
וַתִּשָּׂאֵהוּ אֹמַנְתּוֹ וַתָּנָס, וַיְהִי בְּחָפְזָהּ לָנוּס וַיִּפֹּל
וַיִּפָּסֵחַ, וּשְׁמוֹ מְפִיבֹשֶׁת. ה וַיֵּלְכוּ בְּנֵי-רִמּוֹן
הַבְּאֵרֹתִי, רֵכָב וּבַעֲנָה, וַיָּבֹאוּ כְּחֹם הַיּוֹם, אֶל-
בֵּית אִישׁ בֹּשֶׁת; וְהוּא שֹׁכֵב, אֵת מִשְׁכַּב
הַצָּהֳרָיִם. ו וְהֵנָּה בָּאוּ עַד-תּוֹךְ הַבַּיִת, לְקֻחֵי
חִטִּים, וַיַּכֵּהוּ, אֶל-הַחֹמֶשׁ; וְרֵכָב וּבַעֲנָה אָחִיו,
נִמְלָטוּ. ז וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת, וְהוּא-שֹׁכֵב עַל-מִטָּתוֹ
בַּחֲדַר מִשְׁכָּבוֹ, וַיַּכֵּהוּ וַיְמִתֻהוּ, וַיָּסִירוּ אֶת-
רֹאשׁוֹ; וַיִּקְחוּ, אֶת-רֹאשׁוֹ, וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה,
כָּל-הַלָּיְלָה. ח וַיָּבִאוּ אֶת-רֹאשׁ אִישׁ-בֹּשֶׁת
אֶל-דָּוִד, חֶבְרוֹן, וַיֹּאמְרוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה-
רֹאשׁ אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל אֹיִבְךָ אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ
אֶת-נַפְשֶׁךָ; וַיִּתֵּן יְהוָה לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נְקָמוֹת,
הַיּוֹם הַזֶּה, מִשָּׁאוּל, וּמִזַּרְעוֹ. ט וַיַּעַן דָּוִד אֶת-
רֵכָב וְאֶת-בַּעֲנָה אָחִיו, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי--
וַיֹּאמֶר לָהֶם: חַי-יְהוָה, אֲשֶׁר-פָּדָה אֶת-נַפְשִׁי
מִכָּל-צָרָה. י כִּי הַמַּגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה-מֵת
שָׁאוּל, וְהוּא-הָיָה כִמְבַשֵּׂר בְּעֵינָיו, וָאֹחֲזָה בּוֹ,
וָאֲהָרְגֵהוּ בְּצִקְלָג--אֲשֶׁר לְתִתִּי-לוֹ, בְּשׂרָה. יא
אַף כִּי-אֲנָשִׁים רְשָׁעִים, הָרְגוּ אֶת-אִישׁ-צַדִּיק
בְּבֵיתוֹ--עַל-מִשְׁכָּבוֹ; וְעַתָּה, הֲלוֹא אֲבַקֵּשׁ
אֶת-דָּמוֹ מִיֶּדְכֶם, וּבִעַרְתִּי אֶתְכֶם, מִן-הָאָרֶץ.
יב וַיְצַו דָּוִד אֶת-הַנְּעָרִים וַיַּהַרְגוּם, וַיְקַצְּצוּ
אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-רַגְלֵיהֶם, וַיִּתְלוּ עַל-הַבְּרֵכָה,
בְּחֶבְרוֹן; וְאֵת רֹאשׁ אִישׁ-בֹּשֶׁת לָקָחוּ, וַיִּקְבְּרוּ
בְקֶבֶר-אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן. {פ}

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת שלח

יום ראשון	**טו** 4	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין יט **ירושלמי:** שביעית כ **תוספתא:** ערכין ד **נ"ך:** שמואל א כט	עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:41 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:53
יום שני	**טז** 5	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כ **ירושלמי:** שביעית כא **תוספתא:** ערכין ה **נ"ך:** שמואל א ל	עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:42 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:54
יום שלישי	**יז** 6	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כא **ירושלמי:** שביעית כב **תוספתא:** תמורה א **נ"ך:** שמואל א לא	עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:42 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:54
יום רביעי	**יח** 7	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כב **ירושלמי:** שביעית כג **תוספתא:** תמורה ב **נ"ך:** שמואל ב א	עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:43 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:55
יום חמישי	**יט** 8	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כג **ירושלמי:** שביעית כד **תוספתא:** תמורה ג **נ"ך:** שמואל ב ב	עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:43 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:55
יום ששי הדלקת נרות (40 דק'): 7:04	**כ** 9	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כד **ירושלמי:** שביעית כה **תוספתא:** תמורה ד **נ"ך:** שמואל ב ג	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:03 שקיעה ..... 7:44 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:56
יום שב"ק מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:56	**כא** 10	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין כה **ירושלמי:** שביעית כו **תוספתא:** כריתות א **נ"ך:** שמואל ב ד	**שבת קודש פרשת שלח** עלות השחר (72 דק') .. 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:21 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:04 שקיעה ..... 7:44 צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:56

אָדָם צָרִיךְ לַחֲרֹט בְּתוֹךְ נַפְשׁוֹ שֶׁכָּל זִיז שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת זֶה רַק בְּכֹחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְלִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּלוּם! כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים - אֵיזוֹ בְּעָיָה, אֵיזֶה מַצָּב קָשֶׁה, אֵיזֶה דָּבָר שֶׁעֲדַיִן מְכֻסֶּה מִמֶּנּוּ פִּתְרוֹנוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לַשִּׁית עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ, מַהִי הָעֵצָה? 'עֲצָתוֹ אֱמוּנָה' - הָעֵצָה לְכָל דָּבָר זֶה אֱמוּנָה!

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)